

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Tetens, P.

Tale til Universitetets Studerende, i
Anledning af Freyas Alter, forkastet af
Theatercensorerne.

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : Trykt i Thieles Bogtrykkerie, 1816

Fysiske størrelse | Physical extent:

24 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

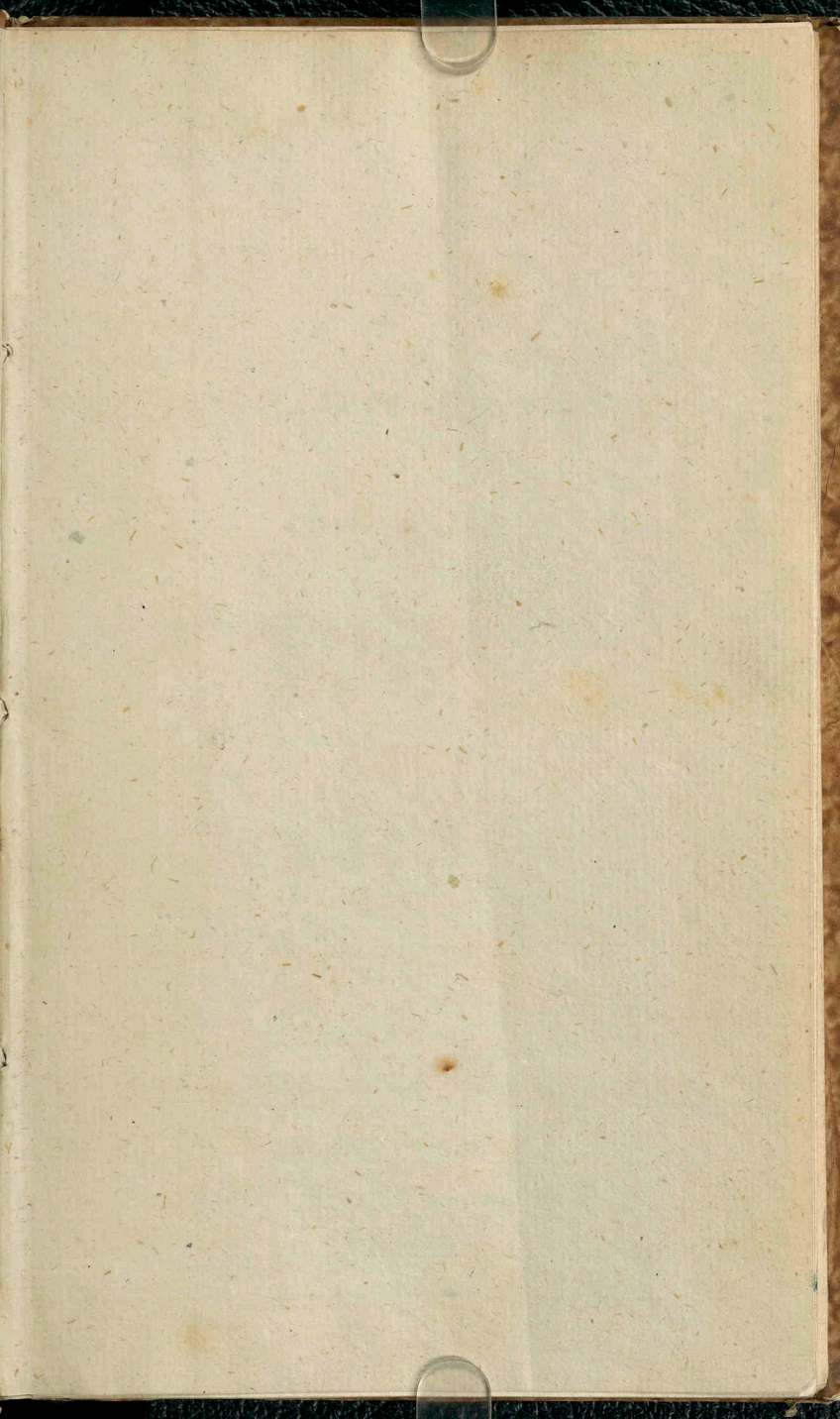
55.-257.

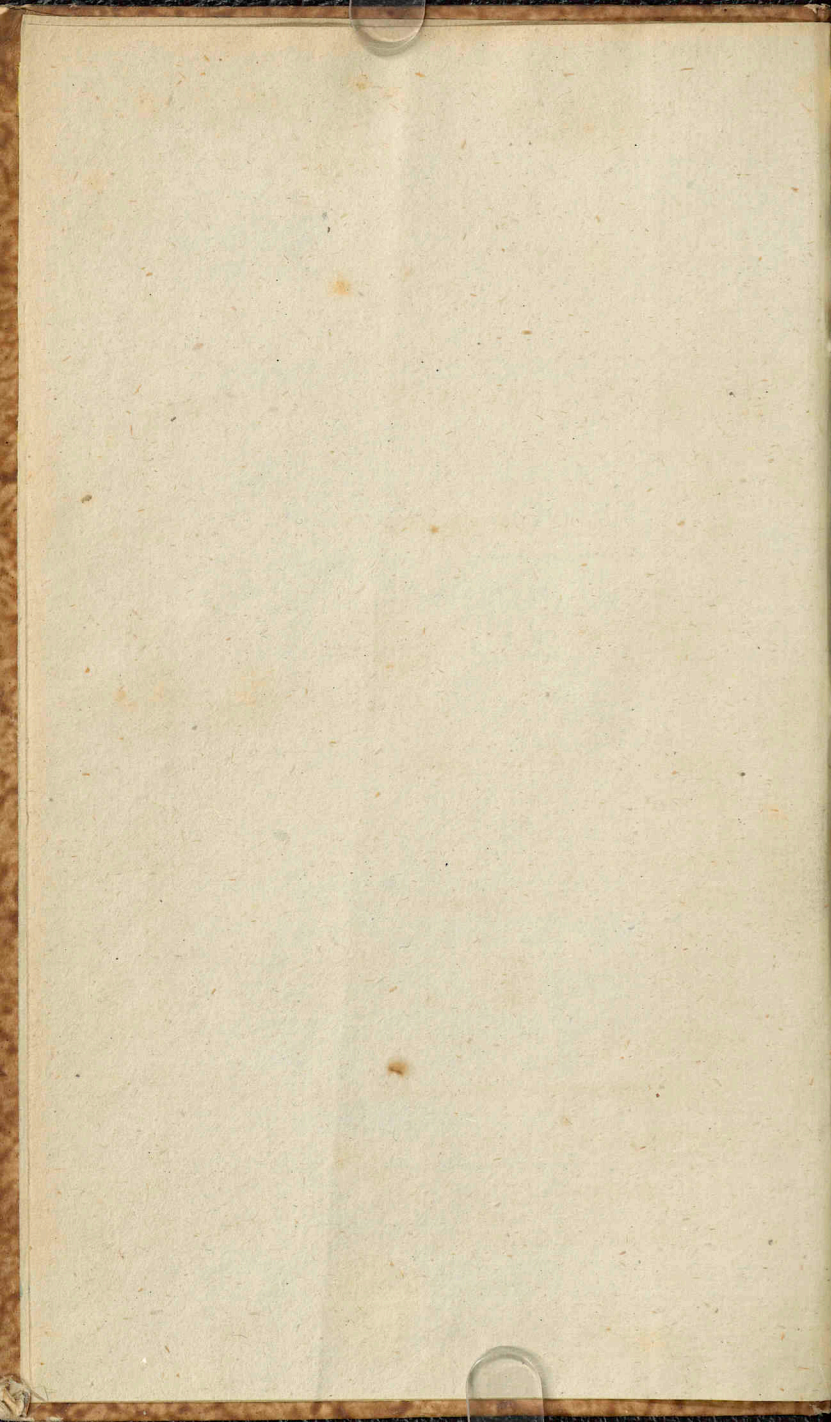
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130024226183

T a l e

til

Universitetets Studerende,

i Anledning af

Freyas Alter, forkastet af Theatercensorerne,

ved

P. Tetens,

Student.

Kjøbenhavn.

Trykt i Thieles Bogtrykkerie.

1816.

Forerindring.

Efterfølgende Tale havde jeg bestemt at holde, uden at lade den trykke; Omstændigheder have nødt mig til at lade den trykke, uden at holde den. — Det er en egen Sag, at lade Taler trykke: Hvormangen Tanke trænger ikke til Legemet's Lejde? Hvorofte er ikke Tønen, Blikket, Bevægelsen, Følelsens eller Tankens eneste passende Klædebon? Pausen, i sig selv stum, kan jo endog være talende! — Ved gudelige Taler forandrer dette sig noget, da der i den andægtige Læser's fromme Hjerte allerede forud ligger det beste Substrat, hvorpaa der kan opbygges. Man er vis paa at skrive til Hjertet, naar man skrev fra Hjertet, da Eagen i Martusinder har ligget Hjertet nærmest; men i en Tale af den nærværendes Natur var det næsten nødvendigt, personlig at følge med. — Denne Betragtning har voldet mig nogen Betænkelighed, ligesom ogsaa den, at naar en Tale paa denne Maade offentliggjøres, da vil den sandsynlig mere blive Gjenstand for kold Bedømmelse, end den vil vække varm Følelse, maaskee hos de selvsamme Menneffer.

Hvad en tredie Betænkelighed angaaer, som mueligt en og anden i mit Sted vilde have fundet deri: da den saameget er stilet mod den Mand, der ligger paa Luur efter enhver, der engang har faaret hans Forfængelighed, at den da skulde give ham Anledning til paa sin noksom bekjendte Maaneer at omtale eller om-skrive den, da har jeg, hvormeget det end kostede mig, dertil formeget lært at foragte ham som uredelig Kritiker.

Maar jeg nu, uagtet de tvende første Betænkeligheder, dog udgiver denne Tale, da følger jeg dels Adskilliges Anmodning derom, dels troer jeg, at skyld mig det selv:

Maaskee tør jeg haabe, at de Studerende, der havde ønsket at høre den, heri ville finde en Slags Erstatning; og jeg tør smigre mig med, at de højere Bedkommende, der udgav Forbud mod Talens Holdelse, ved dens Læsning maatte erfare idetmindste det Uskyldige i Hensigten.

Som det vil sees, var Hensigten, at fremkalde af gode Følelser, som jeg antog at være der, en sammenfluttet Mand for det Gode, som jeg ikke antog at være der; og i denne fremkaldte Mand at handle i Forening med en stor Pluralitet. — Angaaende mit eget Forslag, som var at fremkomme med en Anmodning til vor Konge, da var det naturligt viis ganske individuelt; der maatte have været delibareret om dets Form, som Handling, i Tilfælde af at de Fleste skulde have billiget det; men selv derom tvivlede jeg. Alles og den Enkeltes Overvejelse af, hvad det Beste var, maatte jo være det vigtigste og tilstrækkeligt, endog uden direkte Handling, naar kun Manden var almindelig.

Talen følger da nu her uforandret, som jeg vilde have holdt den. Hvad der af Ansøgningen, under enhver Form, der maatte have behaget, sandsynligen kunde blevet staaende, dens Motivering nemlig, har jeg ogsaa her ladet staae.

Om Enden saaledes vil forekomme noget abrupt, da blev jo ogsaa Sagen selv afbrudt!

T a l e.

Mine Herrer!

Derfor jeg ved min Tale skulde tænke en Ild, der ikke allerede luede i Gemytterne, da vilde det være forvovent af mig at fremtræde i denne Forsamling. Jeg skulde have tiet og ladet Tavsheden brænde i mit Indre, hellere end at have hovmodet mig af en Kraft, der er for uovet til at kunne bøje og lænke Hjerterne!

Men naar den unge Taler med Kjerlighed omfatter sin Gjenstand, naar han veed, at Forsamlingen omfatter den med samme Kjerlighed, da har han kun at følge sin indre Drang, da griber han dristig sit eget Hjertes Accorder, og han er vis paa at finde Samklang i hvert følende Hjerter.

Det er saaledes, jeg i dette Djeblig staaer
 iblant Dem, mine Herrer! thi jeg taler for Deh-
 lenschlåger! Eller skulde jeg tage fejl, naar
 jeg regner paa Enthusiasme for en Mand, der
 vilde være ethvert Lands Ziir, ethvert Folks
 Pryd? Skulde nogen Tilstædeværende være kold
 for ham, der beundres blant Fremmede, eller
 fremmed for det Ravn, der staaer øverst blant
 vore Digtere? Nej! Nej! Du er ikke qvalt Fø-
 lelse for det Store og Skjønne! Taknemlighed!
 Du er ikke udslukt af Hjerterne! Man beundrer
 dog endnu den Mand, i hvem det Betydningsfulde
 i Livet levende rører sig! Man elsker endnu det
 Hjerte, der udlokkende af sit Gjemme de ædleste
 og skjønneste Følelser, adler Livet, bringende i
 Forglemmelse dets Smaalighed og Sorger! Man
 skammer sig dog endnu ved at pege Fingre af sin
 Lærer!

Og er det dog ikke Enkeltes Mis kjendelse af
 den samme Mand, der idag bringer mig til at
 tale? — At mis kjende det Store, smaalig Stræ-
 ben efter at opdage og udpege dets Mangler, Hi-
 gen efter at styrte det fra sin Højde har fra Arilds

Tid vanæret Menneskehed. Ved Kjendskab til Mennesket ledes man lettelig hen til Kilderne, der ere Lidenskabelighed, Forfængelighed og Ondskab. Kommer der nu en Mand udenfra til, og rører i Kilderne, stiller han sig frem som Fanefører for det fordærvede Parti, veed han at skjule sin egen højeste Lidenskab bag Bittigheds Slør, bag Skingrundes Masse; staaer den angrebne Storhed tavs og rolig i Følelsen af sit Værd, i Bevidstheden af, at det Gode maa sejre, naar det erkjendes, hvor let bliver da en temporær, tilsyneladende Fremgang? Naar næsten aldrig nogen stor Mand har undgaaet denne Skjebne, meer eller mindre, endog med den største Beskedenhed og Klogskab fra hans Side, hvad Under da, om det samme er truffet vor Dehlenschläger? Vi ville nogle Øjeblikke dvæle ved at betragte, hvorledes denne de Enkeltes Mistkjendelse af Dehlenschlägers Værd er bleven indledet:

Medens Dehlenschläger hjemme arbejdede frem mod Udødelighed, beundret og elsket af Alle, flakkede Baggesen ude omkring. Han kommer hjem, og finder adskilligt, som ikke huer ham.

Want til at være den første, harmer det ham, at see sig fortrængt af en yngre Digter. Hvad var at gjøre? Hæve sig op til ham? Dette vilde have været det værdigste; mendertil var han for afmægtig! Han maatte vide, at Norden er høj og dyb, at dets Trang fordrer sund og kraftig Næring, der foder meer end det kildrer; han maatte føle, at han kun vilde blive betragtet som en lystig litterair Selskabsbroder; han maatte tilstaae sig selv, at, om han end under sin Glæfken havde beholdt sin Forstand, saa var han dog, saa at sige, gaaet fra sit Hjerte! Hvad gjorde han da? Han beholdt stedse sit "Da jeg var lille" in mente, og udregnede saa, hvorledes han ved at lægge det Indtryk, Dehlenschlägers Storhed hos Enkelte maatte vække, til den flagrende Wittighed, der ved letsindig Hensvæven over Livet var bleven ham til Natur, efterhaanden mest kunde rive Manden ned til sig.

Wittighed er, blandt flere, en ret smuk Blomst i Livet, med spillende Farver; men bemestrer den sig hele Menneskets Væsen, har den ikke et fast Grundlag i det ædle Hjerte, da ev

Godmodigheden forsvunden, der gjør elskelig, da forudsætter den afflumpede, sløve Følelser, Mangel paa Kraft til inderligt og dybt at kunne røres af noget; og naar den spøger med det Urværdige, naar den fornærmer den hellige, store Mand, der gaaer gjennem Livet, da affkyer man dens Character, da krænkes man og harmes ved dens Laster over hvad der burde være Helligt! Slige Væsenener kunne være pudseerlige nok til en Tid, som litteraire Bajatser; de kunne i Djeblikke more, saaledes som Hofnarrene fordum morede Kongerne, der undertiden, i det de loe af deres Indfald, foragtede dem i Hjertet.

Vi have seet den Mand, der engang henrykkes, naar han greb i Strængene, at slænge Harpen tilside, og dybt fornede sig under hvad han var. Vi have hørt ham, hjemkommen, at tale et Sprog, laant fra Fiskerkjerlinger i Paris, medens Dehlenschläger hjembragte fra Rom sin Correggio! Vi have seet ham bygge sin Hytte ved Templets hellige Fod, rugende paa, bag Helligdommens Skjul, at drage i større og mindre Cirkler til sin giftuddampende Bo. Saaledes

bygger den glindsende Klapperflange sit Rede i den hellige Lund; men Fuglen, der skulde sjunge til Skaberens Priis, drages i større og mindre Girkler svimlende ned i dens giftuddampende Svælg!

Har mange ladet sig drage? Mange ej; men dog Nogle, om hvem det gjelder hvad Garrick siger:

”The looking up fatigues the sight,
And mortals, when they soar,
Should they once reach a certain height,
All wish to have them law’r
And friends, there are in this good town
Will lend a hand to help them down.”

Skulde ogsaa han, en fold, vaklende Natur, uden Caracteer, som uden Holding, et Rør, der røres hid og did af Vinden, skulde han foreskrive os de bestemte, evig uroffelige Love for hvad vi skulde troe og beundre? Hvad anseer han Publikum for, med det han leger som med et Barn? Og hvad troer han Dehlenschläger at være? Er han udgaaet at see et sygeligt Træ,

paa hvis faldne Blade han hovmodig kan stampe? Eller er han udgaaet at skue en kraftfuld Stamme, dybt fæstet i sin Rod, højt stræbende med Kronen imod Himlen — de tætte Blade susende underlig helligt om den modne, sastrige Frugt. Dette kraftige, frodige Træ vil længe grønnes og blomstre efter at Raadhedens Spor er forglemt, der skar sit Navn i dets Bark. Hvo der med dybere Følelse nærmer sig dets Grenes vederqvægende Skygge, vil beundre dets Majestæt, men harmes derover, at dets skønne Glade skal saares.

Denne er den Følelse, hvormed vi have skuet Baggesens faade Indsnit i Dehlenschlägers *Wre*. Vi have tiet. Saalænge det blev ved Ord, kunde vi rolige see dem pralle tilbage, som asmægtige Pile mod en Kobbermuur; men man er gaaet til Handling: Freyas Alter er forkastet gennem Theatercensorerne! — Var denne Sag ikke noksom bekjendt, da maatte naturligviis dens Fremstilling udgjøre denne Tales første og vigtigste Gjenstand; men dette vilde for de Tilstedeværende være oversflødigt. Vi ville derfor ikke udvikle den; maaskee meget deri befandt

fig alde ved at belyses. Eigesaalidet kan Burderingen af Freyas Alter vedkomme min Plan, da denne ligeledes er antaget forud.

Ikun een Punct har jeg kortelig at berøre for Enkeltes Skyld, og det er den Indvending, at Professor Dehlenschlägers "Til Publicum" skulde røbe for megen Arrogance, som nogle formene. — Var Dehlenschläger skyldig i Selvroes, da kunde det være ligegyldigt, om denne var for megen, eller blot nogen; det blev dog Selvroes, og som saadan at dable; men lader os betragte Tingen ret:

I Dehlenschlägers "Til Publicum" maae vi skilne hvad han skriver til selve Publicum fra hans Brev til Censorerne. Hvad der er henvendt til Publicum vil ingen, selv hans Kjende, kunne udlægge saaledes; med hans Brev til Censorerne har det en anden Besskaffenhed: Dehlenschläger er dog vel den Mand, der i alle Henseender kan maale sig med Censorerne, og, om han føler det, da er det en naturlig Selvfolelse. Han maatte efter denne Maalestok meget naturligt finde sig krænkert af

fine Lige, der tilfældigviis havde faaet en Slags Magt over ham, og han maatte i denne Følelse sige Dem, hvad De syntes at have glemte: hvem han var. Her vilde en forstilt Beskedenhed have været Falskhed, og naar vi sætte os ind i Sagen, maae vi finde, at han heri er gaaet naturligt og aaben tilværks, en Fremgangsmaade, der indtager saa meget mere, som den staaer i Contrast til Censorerne. Enhver domme upartisk, rolig heri, uden slavisk Efter snakken; og han vil finde det ligesaa agtværdigt, som enhver Handling, der uden smaalig Precaution, foretages af Overbeviisning.

Denne Indvending mødt, ved hvilken jeg kun henviser Enhver til sig selv, venter os nu et Par vigtige Spørgsmaal: Først: Er Sagen værd, at vi handle for den? Dernæst: Ere vi, og netop vi berettigede til at handle i den? Og endelig: Hvorledes skulde vi handle?

Hvad det første angaaer, da er det antaget besvaret ved den Retfærdighedsfølelse, og

den Enthusiasme for Dehlenschläger, som han fortjener, og som jeg har forudsat.

Hvad det andet Spørgsmaal angaaer: om netop vi ere berettigede til at handle i Sagen, da bemærkes foreløbig, at Sagen er publik, og Enhver altsaa forsaavidt lige berettiget til at handle i den: Om vi snarest kunde være befojede dertil, beroer egentlig paa: Hvem vi ere, og hvilket vort Stade er i Staten:

Sagen angaaer Smagen; men Smag er et Product af almindelig Uddannelse. Hos hvilken Klasse kan nu en saadan mest forventes? Jeg skulde troe, hos den studerende! Eller skulde ikke den Klasse i Nationen, der har anvendt, og anvender sin Tid til en Tænkning forskjellig fra Egennyttens Spekuleren, der er bekjendt med Grækernes og Romernes Mønstre, der har indflettet de nyere Digteres Læsning i sit Studium, og formælet sin Aand med deres, skulde ikke denne, dersom ellers nogen, best kunne constituere en integrerende Deel af Publikum, hvor det gjelder om et Smags-Product? Det blev vor Bestemmelse ved Aanden at virke i Sam-

fundet. Fra os udgaae Statens Embedsmænd, dens Poster skulle beklædes af os, og vi ere vel berettigede til blant det store Legemes forskjellige Lemmer at henregne os til Hovedet; men fra Hovedet udgaaer Tanken og Dommen!

Vi komme nu til det sidste og vigtigste Spørgsmaal: Hvorledes skulle vi handle? Og her er det, at jeg ønskede for steds at kunne bandlyse af vort Selskab denne kolde Indifferentisme, der lader Tingene, hvorfor man har Interesse, gaae sin egen Gang. Mageligst vilde det jo vel være, at lægge Haand i Skjød, og rolige see til, hvorledes Dehlenschläger selv vilde komme ud deraf; men lad denne sløve Flegma være endeel af Tidensaldrens; vi ville skille os fra disse dorste Sjæle! og i denne Skilsmisse fra hvad der er Koldt og Sløvt, i denne Forandring, om jeg maa sige det, hos os selv, sætter jeg den Maade, hvorpaa vi først ialmindelighed have at gaae frem. Med andre Ord: Vi maae slutte os tilsammen, og vække iblant os en almindelig Aand! Studenteraand kunne vi lade os fortælle enheeldeel om

fra andre Universiteter; fra vort eget har den kun sjældent og i afbrudte Toner udtalt sig. Naar en saadan undertiden har fortjent at høre ilde, da ligger ikke Grunden dertil i Aanden selv; men i dens Djiemed og Retning. Thi det er vel uden for Tvivl, at en almindelig Aand, udbredt blant Studerende, der bragte dem til at kalde noget Deres, og værne med værdige Vaaben om Deres Ejendom, som om en Helligdom, vilde være af de gavnligste Følger! Men hvorlet bortdunster en saadan Aand i den store Stad? Det er sørgeligt, at Studenten, der selvstændig burde arbejde frem mod sin Bestemmelse, og udelukkende beskæftige sig med den, undertiden bliver nødt til at være afhængig af Familier, der kunne betragte ham som deres Daglønner. Naar han saaledes bliver enkelte Cirkler mere undergIVEN end hengiven, naar Collegierne ere det eneste Berøringspunkt, og selv disse ere fælles kun for Dem, der have fælles Studium, naar ingen almindelig Sag, intet almindeligt Foreningspunkt binder dem sammen, hvorlet adspredes da ikke den Aand, der burde besjele det Hele?

Men lad den ikke uddøe denne besjælende
 Aand! Sønner af den samme Moder! Borgere
 ved det samme Universitet! Lærlinge af de samme
 Lærere! Vækker! vækker den slumrende Aand!
 Forener Eder, om at hævede Eders hellige Ret-
 tigheder! Fører Eder Eders aandelige Kustning!
 Sætter et mægtigt Bolværk mod den arrige
 Fiende, der vil sammenblande det Hellige med
 det Vanhellige, det Skjønne med det Hæslige,
 det Store med det Usle; der vil rejse sin spinkle
 Bygning paa Ruinen af den høje Phantasies,
 den dybe Følelses mægtige Coloss! Der gives
 en tindrende Ild fra det taknemlige Dje, hel-
 lig som Taaren der perler ved Lidendes Nød,
 lader os ikke kvæle den i vort Bryst! lad den
 funkle i Djet! lad den blusse paa Kinden! lad
 den mægtigen flamme os op til hædrende Idret!
 Henrivende Enthusiasme for det Store og Gode
 besjæl Du os alle! Begejstre til Daad, Tak-
 nemlighed Du! som vi bære i Hjertet! —

Og er det vor Hensigt at forene os til
 en almindelig, sammensluttet Aand, da skulde
 jeg meget fejle, om nogen Sag bedre kunde
 være skicket hertil end nærværende: Hvo har
 tænkt over sig selv, hvo har stræbt efter en

højere Dannelse, uden at indsee, hvad Forbindelse, Følelse for det Skjønne staaer i med Sæderne? Hvo har ikke ved Poesien følt sig oplivet i Ordets højeste Betydning? Hvo har ikke ved den vundet en glad Anskuelse af Livet, en glad Udfigt i Evigheden? Men Dehlenschläger er Poesiens ypperste Præst. Han er vor. Han er vor Professor. Skulde altsaa nogen Sag nærmest kunne give Anledning til Dyrækkelsen af en forenet Studenteraand, da maatte det vel være, naar vi følte os krænkede ved en Uretfærdighed mod vor Professor, vor Lærer, en Mand, hvis poetiske Liv havde havt Indflydelse paa vor Dannelse, og hvis fortsatte Digtelyst stod i Forbindelse med den!

I denne Aand skulde vi have sat Dæmning mod den sig fremsnigende Flod, der har truet at overskylle det Gode med det Slette i Poesiens Gebet. I denne Aand skulde vi have stoppet Munden paa Eftersnakkernes dumme Hob, og de halvvoxne Dreng, der troe sig at være hele Karle, naar de, afrivende den yndigdannede Blomsts Blade, paa det enkelte Blads Takker kunne øjne en Ujevnhed, en anden har viist dem. I denne Aand er det, vi nu skulde handle! Er

Kanden der først, da skulle vi betragte vor Læ-
 rers Sag, som vor egen, en Fornærmelse mod
 vor Professor, som en Fornærmelse, øvet mod
 os. Og den er der! Nej! ved Gud i Himlen!
 Nej! Man skal ikke sige om os, at vi ihjelslaae
 vore Profeter, eller stene dem, der udsendes til
 os! Danmark! Danmark! Du har seet Din
 Wahl henvisne lig Blomsten, Du glemte at
 vande! Din Wiedewelt satte sit gamle nøgne
 Bryst mod Livets stormende Bølger, og Du saae
 dem lukke sig over hans Liig! Der var en Tid,
 da Du saae Din Ewald nødlidende lig Fiskerne,
 som han besang! Men Tiden er omme, da Ud-
 lændingen skal haane os, at vi beundre og ind-
 kalde det Fremmede, men kaste Brag paa vore
 originale Producter! Tiden er kommen, da vi
 skjønne paa hvad vi eje og hæge om vor Ejen-
 dom! Kanden er der! Lader os holde den fast!
 Luen brænder i vort Bryst — Lader os nære
 dens Flamme! Lader os slutte os tæt tilsammen!
 Lader os stille os frem, som en forenet, uskille-
 lig Masse, der aldrig lader os hverve, der al-
 drig lader os hverve til at forhjelpe det
 onde Princip til Sejr over det Gode! Et svæl-
 gende Dyb skal være befæstet mellem os og hi-

ne! Ingen Anføelse af Personer, intet Hensyn skal hindre os fra i Ord, i Skrift, i talende Handling at yttre vor Mening!

Besjelede af denne Aand, hvormeget kunne vi ikke udrette? Paa hvormangen Maade vise vor Indignation efter Tid og Omstændighed? Besjelede af denne Aand er det, vi nu skulle afgive et iøjnefaldende Bidnesbyrd for vor Konge, for vore Medborgere om at Følelse for det Store og Gode besjeler os, at Taknemlighed luer i vort Bryst. Iøjnefaldende maa det være, at det kan staae lig en lysende Baune for det Godes Belyndere overalt i Landet, og at Efterflægten, om Sagen kom for dens Øren, ej skulle trække paa Skulderen af vor Tid, som havde vi miskjendt den Mand, der vil blive en Gjenstand for dens Beundring.

Var dette imidlertid vor eneste Hensigt, da behøvede vi kun, at lade trykke i et offentligt Blad vor Troesbekjendelse i denne Sag; men vi kunne tillige nære det Haab, at Freyas Altet endnu muligen kunde blive opført.

At gaae til Censorerne desangaaende, som nogle have villet, turde vel ikke være saa passende, naar dette var vort Øjemed, da vi be-

stemt forud kunne vide, at de afflaae det; men et Afslag fra dem bør vi skaae os for.

Seg anseer derfor den eneste og rigtigste Vej, vi have at gaae, at være den lige Vej til vor Konge! Det vil røre vor Konge, at see den levende Taknemlighed, den hengivne Trostaa, de samme Følelser, der drive Under- saatten i Ild og Damp for Konge og Fædre- land, betrængte at tage ene sin Tilflugt til ham, hvis Hjerte slaaer varmt for det Edle og Gode, hvis Aand arbejder utrættet paa Borgernes Lyk- ke! Kold vil han ikke bortvise en Appell, der har sit Udspring fra den rene Kilde. Han vil kunne ønske at see Stykket, for at over- bevise sig; men hans Ønske er Befaling! Ud- myg begjert bliver det en retmæssig Bøn. — Dg skulde den end ej kunne opfyldes; vi have dog viist vor Konge og vore Medborgere, hvad vi vilde vise, at vi harmedes over Censorerne's Udfærd, at vi vilde handle, hvor vor Overbe- viisning krævede Handling, at vi aabenlyst og ærligt modsatte os somme Folk, der lægge Ho- vederne sammen, for, paa den fineste Maade, Blad for Blad, at pille Krandsen af et Hoved, der sidder dem for højt. Vi skulle fremdeles vise vor dybeste Indignation over den usle Forsænge-

lighed, den lave Misundelse, der allerede nogen Tid har begyndt at udtale sig i Skjeldsord og Døbelsnaak, hvorved hvert bedre førende Hjerte er saaret!

Hvorfor kunde dog ikke vore Digtere, hver i sit Fag, venstabeligen række hinanden Haanden, for at berede Folket en yndig Blomstersti? Ak! hvor dybt maa ikke den Mand være sjunken, der engang udrustet med Evne til at henrive saligt i Bemod og Lyst, anvender hele Aar af de let tællelige Dage til forsætlig at forbitte Menneskers Liv, og forgifte for Folket selv Nydelser af den Frugt, han egenhændig engang rakte det? Hvor skrækkeligt er dog Tabet af Hjertets Uskyldighed?

Naar ville Mennesker ophøre at stødes og trænges og trykke hinanden hernelen! Naar vil Had, Misundelse, Evedragt, selvbundne Riis, forlade den Jord, de saalænge have pidsket! Naar — naar vil Religionen, dalende fra Himlen, paa Jorden oprejse sit Tempel! Dydens og Skjønhedens Præster skulde i uadskillelig Harmoni, Haand i Haand, staae foran det Allerseligste; Mængden skulde trænges sig til det hellige Alter — For dets Fod skulde de lægge de værdigste Gaver: Tro, Haab, og Kjærlighed —

Skjønhedens Præster skulde i Himlen = aflokkede
 Toner hæve den henrykte Land til Kjerligheds
 højeste Væld, medens Dydens Præster, Gud=
 dommens Fuldmagt, under de andagtbevende
 Toner uddeelte Belsignelsen for de himmelsti=
 gende Dffre! Skjønne, ak! men daarlige Drøm!

* * *

Jeg har udtalt — Hvad ieg har sagt, er
 det samme, som Enhver af de Nærværende vilde
 have sagt, der med samme Indignation over
 Dehlenschlägers Misundere og Hadere, forbinder
 samme Taknemlighed og Kjerlighed for ham.
 Min Stemme er kun een; men med denne ene
 Stemme udraaber jeg af mit fulde Hjerte:

”Leve Dehlenschläger!!!”

* * *

Jeg har opsat vor Appell til Kongen. Da
 den er vor fælles Begjæring, er den naturlig=
 viis underkastet alle de Forandringer, der kunde
 findes fornødne. Jeg vil nu oplæse den, at det
 kunde skjønnes, hvad der imod dens Form maatte
 være at indvende. Dette afgjort — bliver at
 aftale, hvorledes vi skulle overrække den; og jeg
 tænker da det bedste vilde være, at Enkelte udvalg=
 tes, der paa vores Alles Begne overleverede den .

* * *

Allernaadigste Konge!

Overgiven Letsindighed, eller ungdommelig Eidskab! skulde ikke have vovet at fremtræde for Deres Majestæt; men Taknemlighed og Trofskab rødmer ikke ved at stille sig frem for Tronen, hvis beste Pillere de ere:

Vi have vovet at nærme os Deres Majestæt, i Anledning af Professor ved Deres Universitet, Danmarks første Digter: Adam Dehlenschläger. Vi bære Taknemlighed i Hjertet, som Skuespilføgende mod den dramatiske Forfatter, som Studenterne mod Professoren, som Lærlinge mod Læreren; men vor Trofskab leder os til at vise vort Hjertelag i Handling:

S v a r

p a a

Hr. Professor Dehlenschlägers

t i l P u b l i k u m

i Anledning af Lystspillet Freyas Alter

forkastet af Theatercensorerne

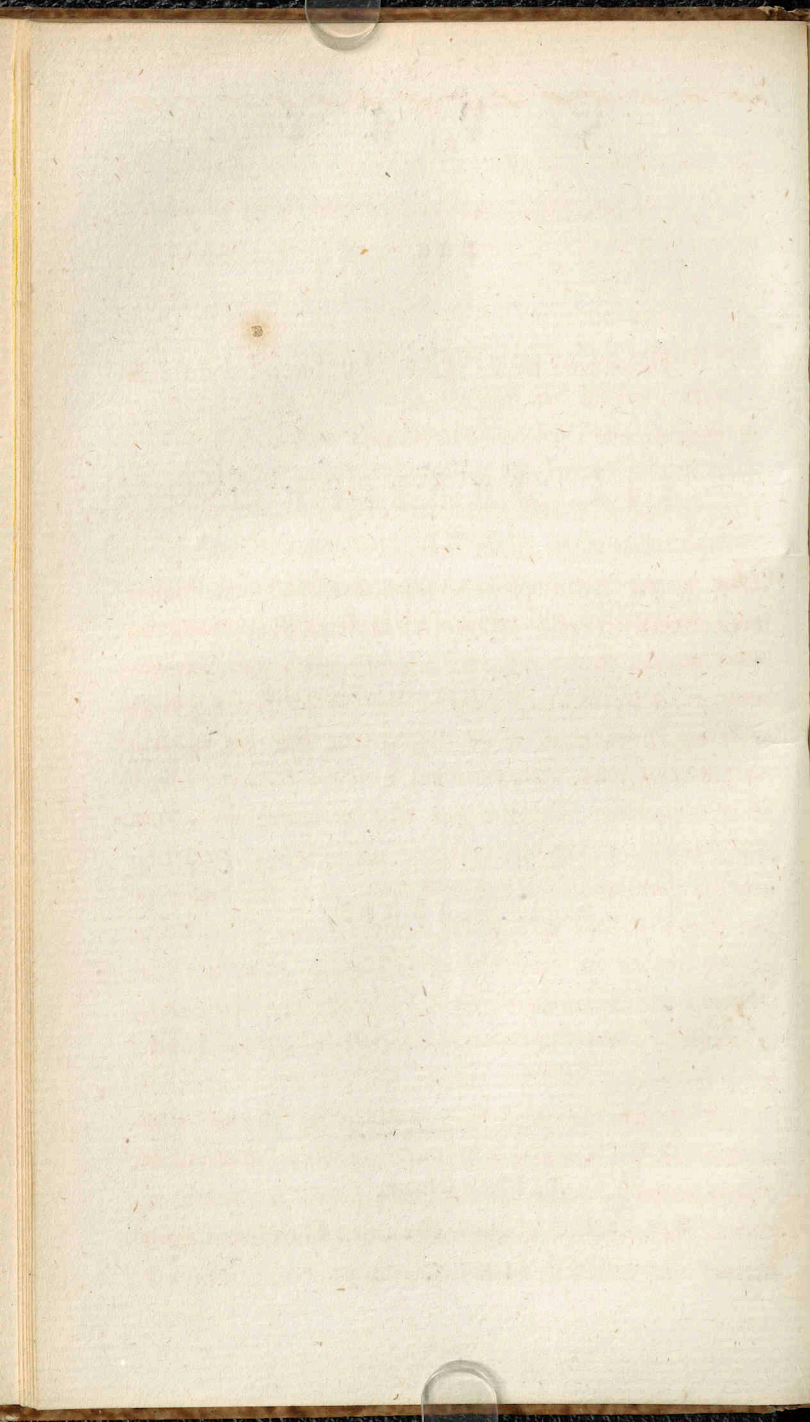
fra

K. L. Rahbek.

Kjøbenhavn.

Trykt i Thieles Bogtrykkeri.

1816.

Da veniam, si quid liberius dixi, non ad contumeliam
tuam, sed ad defensionem meam — — Potes considerare
quantam mihi respondendi necessitatem imposueris.

Aug. ep. 238 ad Pascent.

Ved at tage Argustini nysansførte Ord fra J. J. Rousseaus Overtøst over Brevet til Erkebispem i Paris til disse Blades Motto, haaber jeg tilstrækkelig at have bebudet deres Formaal og Tone. Saa utilbøjelig jeg er til at forøge Antallet af de Stridskrifter, jeg selv saa idelig har ivret imod, gives der dog Lejligheder, hvor Mand af Ære hverken kan eller bør tie; at denne er mellem disse, troer jeg, enhver, der har læst Prof. Dehlenschlägers til Publikum, vil indømme mig; og skal det være mit Ønske og min Bestræbelse, at i det mindste hver bilig Mand ved at lægge dette mit Svar afhænde, kan give mig det Vidnesbyrd, at jeg her ikke har sagt andet, eller mere, end til mit lovlige Selvforsvar var uundgjænelig fornødent.

I Sommeren 1804 blev Syngeespillet Freyas Alter indgivet til den daværende Theaterdirection, bestaaende af Theaterchefen — nuværende Oberhofmarschal — Hauch, og Meddirecteurerne — Censorerne — nu afbøde Justitsraad Rjerulf, og Oberst Games. Stykket blev — i Følge den

da af Theaterchefen egenhændig førte Haandbog over ny indkomne Stykker, der nu er overdraget mig at føre — indgivet den 12te Maj, tilbagesendt Forfatteren den 18de sammes til Smarbejdelse, af ham igjen indsendt den 10de Julii, sendt til Censur den 15de, og bortsendt, som ikke antaget, den 28de Julii. Langt fra, den Tid at have Deel i Censuren, eller være i Directionen, besøgte jeg dengang næsten aldeles ikke Skuepladsen, bekymrede mig ikke i mindste Maade om, hvad derved foregik, ja kom i Følge mine daværende Forretninger og Forhold næsten aldeles ikke til Byen. Stykket blev siden trykt i Forfatterens poetiske Skrifter, 1ste Bind, 1805; men kjøndt i Fortalen findes nogle satyriske Eidehug til de Tunger, hvor ingen Ret smager, uden den først er blandet med et Par Knivsodder Kjøffensalt, omtales Stykkets Skjæbne ved Skuepladsen der ikke, og siges altsaa ikke heller, hvorvidt det er aftrykt forandret eller uforandret, saaledes som det havde været indleveret.

Saaledes henstod Sagen indtil afvigte Vinter, da nogle Scener deraf, først ved Capelmusikus Bachtelbrenners Concert med Declamatorium, og siden paa Forfattersaftenen for Ludlams Hule bleve givne, begge Gange efter Tilladelse af Theaterchefen, under hvem flige løbende Sager, Administrationen vedkommende, umiddelbar henhøre, og der afgjør disse paa egen Haand, især naar de tillige, som her Tilfældet var, ere hastende, og intet Direktionsmøde er forhaanden; jeg erfoer altsaa intet derom, førend tilfældig, efter at det var fæet, og det rigtig nok paa en Maade, der ikke lod mig formode, at Bisfaldet havde været saa udeelt, som Forfatteren Side 14

paafaaer. Nogen Tid efter hørte jeg, ligeledes tilfældigviis, at Stykket var omarbejdet, trykket, og skulde gives endnu samme Saison, hvortil jeg midlertid saameget mindre fæstede Tro, som jeg vidste, at adskillige længe antagne Originaler, formedelst Omstændighederne ikke havde kunnet opføres, og jeg ikke kunde formode, at Prof. Dehlenschläger, om han end kunde faae sit Stykke trykt, censureret, og antaget i den korte Tid, der var tilbage, tillige derved vilde faae Anticipatio ante omnes til at faae det opført.

Det indkom midlertid ikke, før, som han selv siger, i Midten af Junii, med Begjæring, at han maatte lade det sælge, inden det opførtes. Herimod havde det været saameget urimeligere at have det mindste at indvende, som Stykket i Forvejen var noksom bekjendt; dette mældtes ham da, og tillige, at Stykket var sat i Circulation hos Censorerne. Det hentaae nu hos dem, som Hr. Professorens siger, henved tre Maanedes; men, uden at beraabe mig paa, at der ingen Tid er Censorerne foreskrevet, inden hvilken et indsendt Stykke skal være censureret, hvilket og nu vilde være saameget vanskeligere at foreskrive, som de indkommende Stykkers, især Originalers, Mængde tiltager i en saa uhyre Progression, og som i det mindste den ene af Censorerne har fuldt op af andre offentlige Forretninger, der have prioriteret Fordring paa største Delen af hans Tid, vil jeg ligesvem tilstaae, at denne Forsinkelse hidrører fra mig. Deels fik jeg først, efter at jeg havde gennemlæst Stykket til Censur, et fuldstændigt Exemplar, hvori den prologus galeatus, som ikke var i Censurexemplaret, fandtes, og troede nu, efter at have gennemlæst denne, at burde læse Stykket paa ny, for at

erfare, om min Dom ved de der angivne Synsmaader og Synspunkter skulde være forandret; deels og fornemmelig tilstaaer jeg, at jeg af meget begribelige Aarsager ommede mig ved et Afslag, som Censorerne's eenstemmige Mening gjorde uundgaaeligt, og, som jeg midlertid let kunde forudsæe, vilde være ligesaa uvelkomment, som uventet; og ventede jeg derfor paa, at f. Ex. en Bearbejdelse af Shakespears Midsommernatsdrøm, som jeg fra forskjellige Eider hørte meget omtale og rose, midlertid fra Forf. skulde blive indleveret, at man, ved at antage den, kunde formilde hint ubehagelige Afslag. Hvad hans Anke angaaer over, at han fra ingen af os hørte et Ord hverken skriftligt eller mundtligt om Frejas Alter, skjøndt han ofte saae os, troer jeg for min Part blot at burde anmærke: deels at han og jeg oftere saaes end taltes ved; deels at det i det mindste hos mig ansees for stridende mod Gjæstmilddhed, at tale til en Mand ved et Vennebesøg om Noget ham ubehageligt, især naar han ikke selv giver fjerneste Anledning dertil.

Da midlertid, siger han, Skuespillene begyndte, og Listen for de til September bestemte Stykker var sat — hvorpaa han dog neppe, om det endog var antaget, kunde ventet, fremfor alle andre saalænge i Forvejen antagne, at finde sit Frejas Alter — tilskrev han Kammerherre Holstein for at bede ham skaffe sig Svar, da han fandt det upassende for sig (!!!) endnu engang at bede officielt derom. Kammerherren lod da næste Morgen mig, som den, der i Directionen havde paataget mig at opfætte dette Svar, anmode at indsende Concepten dertil, som jeg da samme Aften medbragte paa Skuespillet, og som

følgende Dag blev expederet. At Theaterchefen ikke underskrev det, var ingenlunde, fordi han dissenterede — da han overalt, i Følge den anordnede Form, er aldeles fri for Deeltagelse i Censuren, og blot med sin Underskrift, ligesom Secretairen ved sin Paraph, saa at sige verificerer Censorerens, der, som saadanne, ingen egen Expedition have — men af en tilfældig, og det oehleschlågeriske Stykke uvedkommende, altsaa ikke hidhørende Marsag.

At jeg havde paataget mig at opsætte disse saa Linier, istæden for, som i Directionen var ventileret, at svare blot i den engang antagne almindelige Form, kom af, at vi bestemt vilde angive, at det var den nærværende Forandring, vi indskrænkede vort Mistykke til. Vi — eller i det mindste jeg, som ikke fragaaer at have været den, der talte for Nødvendigheden af et saadant specielt Svar — raisonnerede saa: Dette Stykke har to Gange, først i sin oprindelige Form, og siden omarbejdet, været indleveret til den forrige Direktion, og er begge Gange tilbagesendt af den; Forfatteren omarbejder det nu tredje Gang; han giver derved stiltiende tilkjende, at han kjenner vore Forgjængeres Dom ved Magt, i det han efterkommer den; men da vi nu finde, at Stykket ved disse Forandringer meget mere har tabt end vundet, og altsaa ikke kunne antage det, bør vi give Forfatteren dette udtrykkelig tilkjende; og da jeg i ovenomtalte Haandbog havde de fornødne Data, det forhen Foresaldne angaaende, syntes det kortest, at jeg opsatte Skrivelsen. At vore Forgjængere mod deres Sædvane og egen Bedtægt forrige Gang havde ledsaget Afflaget med et motiveret Brev,

Kunde af Haandbogen ikke sees, var os ubekjendt, og uvedkommende, da Resultatet af vor Censur meget vel kunde blive det samme, om end Præmisserne vare forskjelliges, saameget mere, som vi bedømte forskjelliges Ting, de et comiss Eyngestykke, vi et Skuespil, de det uforandrede Stykke, vi det forandrede, og fornemmelig med Hensyn til de dermed foretagne Forandringer.

Da midlertid Prof. Dehlenschläger har behaget at gjøre os og Læserne bekjendte med de forrige Censorens Motiver til at forkaste Stykket, og tillige at bestride dem, vil jeg paa min afdøde Ven Kjerulfs og egne Begne vedkjendes disse, og paa sit Sted i dette Svar stræbe at godtgjøre, at de vel saameget gjælde om Forandringerne, som om Stykket i sin forrige Gestalt.

At Prof. Dehlenschläger ved dette Brev kunde finde sig fornærmet, vil vel neppe Noget give ham Ret i, thi noget Fornærmeligt indeholdt det vel ikke. En Forfatter indsender et af en foregaaende Direktion forkastet Stykke forandret til deres Eftermænd; disse finde ikke Forandringerne til Stykkets Fordeel, og give dem den Tre at sende ham det tilbage. Hvori ligger her det Fornærmelige? Fortryde ham kunde det, at hans Skuespil blev forkastet! Skjøndt vel ikke paa Grund af: at han havde skrevet saa meget for Theatret som behager Publikum, da der mellem dette Meget neppe torde være noget Lyffespil; heller ikke fordi man brugte de samme Udtryk imod ham, som man for tolv Aar siden tillod sig mod en Begynder og et ungt Menneske; thi vi brugte aldeles ikke disse Udtryk, og kjendte dem ikke engang; fornærme ham kunde det ikke. Han troede, siger han, at han som Dig-

ter og Lærer ved Højskolen i Smagsvidenskaben fortjente Højagtelse. Maaſkee vil Prof. Dehlenschläger tage det for en Caricatur, naar jeg ſiger, at det juſt var paa Grund af denne Agtelse, der umulig kunde vinde ved Dpførelſen af Frejas Alter, jeg allermindſt vilde give det Stemme; imidlertid er det virkelig ſaa, og tilſtaaer jeg, at jeg endog blot i denne Betragtning i alt Fald meget for vilde, hvis jeg da havde været i Directionen, antaget det 1804 og ſom det da var, end nu, og i ſin nærværende Skikkelse.

At Prof. Dehlenschläger beraaber ſig paa, at han, ſom Professor i Eſthetiken ved Universitetet, lige ſaa vel har Beſtalling paa Smag, ſom Cenſorerne, er Noget, han ikke ſkulde ſige til Mænd, der vare Profesſorer, og den ene af dem i Eſthetiken, inden han kunde tænke paa nogenſinde at blive Student; hvad mig forreſten angaaer, da veed han, ſom fra ſin tidlige Ungdom har kjendt mig, at ligesom jeg neppe er af dem, der vil have

En Fæhund Iyſtre, naar den har Beſtalling *), ſaaledes har vel ſaa Menneſker mindre været tilbøjelige til at pukke paa Beſtallinger, end jeg; medens jeg paa den anden Side efter Pligt og Samvittighed, uden Menneſkefrygt eller Perſons Anſeelse, har ſtræbt at efterkomme, hvad diſſe paalagde mig. Naar iøvrigt Hr. Professorens Beſtalling paa Smag betog os Ret til at forkaſte Arbejder af ham, om de endog for en ſtor Deel vare ældre, end bemeldte Beſtalling, hvorfor indſender han os dem da? Den offentlige Mening, ſiger han,

*) Kong Lear, 4de Act's 4de Scene.

burde — i Henseende til hans Stykke — vel ogsaa komme i Betragtning. Jeg tilstaaer, at jeg i min landlige Censomhed horer saare lidet til den saakaldte offentlige Mening; mærkeligt er det midlertid, at jeg, ligetil jeg af Hr. Professorernes Skrift lærte at kjende een Dissenterende — om hvem siden — ikke endog af hans oprigtigste Højsagtere har hørt en eneste, som jo har holdt det forandrede Frejas Alter for flattere end det oprindelige.

”Da han imidlertid, siger han, ikke var vis paa, om ikke Fordom og urigtige Meninger havde forleedt Censorerne til dette Skridt, sendte han, for at borttrødte disse, og lade dem føle, hvor upassende deres Tone imod ham var, dem sit Svar, der ikke er fornærmeligt — forsikker han — da Alt, hvad deri staaer, er Sandhed, og Sandhed ikke kan fornærme, og da man faaer Svar, som man raaber i Skoven; og der skiller sig fra Censorerens deri, at det indeholder Tanker og Grunde.”

Dersom her var Sted at spøge, kunde jeg føle mig fristet at spørge Professor Dehlenschläger: naar Sandhed ikke kan fornærme, hvorledes han da kunde blive saa fornærmet ved Censorerens Brev, der ikke indeholdt uden de to unægtelige Sandheder: At Censorerne ikke havde fundet Stykkets Forandringer saadanne, at de troede dem besøjede at omstøde den Dom, deres Forgjængere havde fældet over det; og at de gave dem den Ære hermed at sende ham Stykket tilbage? At dette i det mindste ikke er at raabe i Skoven, tør jeg med Visshed paastaae, ligesom det og ved meget, som jeg ønskede her ikke at have havt behov at skrive, er mig en Trøst, at Prof. Dehlenschläger selv erkjender, at den, der raaber

i Skoven, maa vente Svar derefter. Hvorvidt der i bemeldte Svar findes Tanker og Grunde, ville vi indtil videre lade staae derhen; at der i vore faa Linier ingen findes eller skulle findes, ligger i den for flige Collegialbreve vedtagne Form; og at vi i det mindste her ikke havde Høje til at afvige fra denne Form, synes — den ovenomtalte prologus galeatus endog tilfidesat — den ringe Virkning, vore Forgjængeres motiverede Skrivelse har havt, temmelig umodsigelig at godtgjøre; ligesom og den almindelige Collegialerfaring stadfæster, at deslige Motiveringer, især af Afslag, til aldeles ingen Nytte foranlediger ubehageligt og tidspildende Skriveri.

Professor Dehlenschlägers Brev blev, med Udskrift til Censorerne, bragt hjem i mit Huus. Uagtet jeg nu, som ældst Censor, vel kunde aabnet det, fandt jeg det dog rigtigst ikke gjøre dette før i min Medcensors Overbærelse. Tilfældig besøgte han mig i et andet Anliggende næste Dag; vi aabnede da Brevet, og læste det sammen; og vare begge, efter de Trudfler, hvormed det sluttedes, enige, at der for os var intet andet at gjøre, end at lade — som Forfatteren siger — Sagen have sin egen Gang. Midlertid fandt vi — efter den Maade, hvorpaa Theaterchefen, Hr. Kammerherre Holstein, deri var nævnet — os pligtige, inden vi tog noget endeligt Skridt i denne Sag, at forelægge ham Brevet; hvilket i næste Directionsamling skede; og underrettede han os da, at han kjendte det, da Forfatteren havde forelæst ham Gjenpart deraf; ligesom han i Anledning af, hvad Forf. ham angaaende havde sagt, erklærede os, at han, saaledes som ogsaa Hr. Conferentsraad Cold i sit Brev har oplyst, for adskillige Aar siden

i et Familielskab havde seet en Forestilling af Stykket med Fornøjelse, og paa en af Conferentsraaden givne Anledning spurgt Forfatteren, om han ikke vilde omarbejde Stykket; men at han ikke kjendte det i sin nærværende Form, som han overalt intet havde med Stykkernes Censur at gjøre.”

Censorerne enedes nu, hvorvel maaskee intet Svar havde paa Brevet været Svar nok, paa det at Manden ikke skulde sige, han ikke var værdiget noget Svar, ved et Par Linier, som bleve paa Stædet opsatte og udfærdigede, at give ham tilkjende, at vi rolige oppebiede, hvad han videre maatte foretage.

”Heraf mærkede jeg da nu — siger han — at der intet mere var for mig at gjøre paa denne Maade.” Guldkommen rigtigt; men hvori laae Skylden, uden just i denne selsomme Maade, hvorpaa han her vilde naae sit Maal? Man læse følgende Brevets egne Ord: ”Min Ære kan paa ingen Maade taale, at jeg skulde finde mig i sig en Cabale. Antages mit Stykke ikke, saa udbeder jeg mig det philosophiske Facultets Kjendelse *) i denne Sag, og med den appellerer jeg til Kongen og mine Medborgere. Men jeg haaber ikke, Censorerne lade det komme saavidt. Endnu er det en Sag imellem os. Jeg kan frejdig staae frem for Publikum, og behøver blot at lade dette Brev trykke, for at faae alle Veltænkende paa min Side; men Theatercensuren vilde neppe indlægge sig Ære derved;” og nu sige enhver Mand, der har Tølelse for Mandes og Embedsmands Ære, om her nogen Slags Un-

*) I det trykte Brev har han forandret det til: de philosophiske og philologiske Professorers.

derhandling eller Parlamentering, der endog blot havde det fjerneste Skin af Eftergivenhed, fra vor Side kunde finde Sted, uden at vi derved med Tøje maatte udsætte os for den Mistanke, at vi frygtede at møde for de tvende hellige Domstole, man truede at indstævne os for, vor Konge, og vore Medborgere! Jeg for min Part vilde have erkjendt mig ikke blot mit heromhandlede Embede, men enhver kongelig Betjening og Naade uværdig, hvis jeg paa mindste Naade havde givet efter for en Trudsel af denne Natur, gjort mig i min Embedsstilling, om jeg endog havde kunnet troe, at denne Sag — som Brevet siger — var blevet mellem Censorerne og Forfattere, istedenfor jeg vidste, at Brevet og dets Trudsel løb Byen om, tildeels inden det endnu af Censorerne var aabnet og læst.

En anden Sag havde det været, om Prof. Dehlensschläger, med eller uden docerende Indledning — som han maaskee kunde spare til Mænd, der dog vel ere over, at behøve at gaae paa Lectie hos ham — men blot uden Trudsel havde forlangt at vide, hvad man havde mod de af ham gjorte Forandringer, og hvilke man da havde ønsket eller æfket? eller om han, da han dog nu eengang havde skrevet dette Brev, istedenfor at gjøre det til en officiel Skrivelse til Censorerne, havde umiddelbar sendt det som Privatbrev til den Mand, hvem det dog især henvender sig til, hans Frænde, ihvem han dog neppe hidindtil havde havt Tøje at vente en Uven. Det var da blevet dennes Sag at see til, hvorledes han uden at tilfidesætte, hvad han skyldte sin egen Ære, havde kunnet forene Overbærelse med en vreed Forfatters Tilfindighed, Agtelse for dennes mange sande Fortjenester, den

Belvillie, endog deres personlige Forhold med Føje forudsætte, med sine Grundsætninger og sin Overbeviisning. Var det nu, efter nogen Dmvtvistning, og ved nogen Eftergivnighed paa begge Sider, muligt vel og ved uwillige Mænds Mellemkomst, kommet til en mindelig Forening imellem os, om de Forandringer, der maatte være nødvendige, eller dog ønskelige, naar Stykket skulde med sandt Held bringes paa Skuepladsen, da vilde der vel og blevet Raad til at afhjælpe, hvad besøjede Indvendinger min Medcensur endnu imod Stykket maatte havt.

Skulde muligt Nogen spørge, hvorfor denne Vej ikke inden Stykkets Afviisning blev forsøgt, torde det maaskee være tilstrækkeligt af Forfatterens ovenomtalte Fortale til denne Stykkets ny Udgave at affkrive Følgende: "Den overgivne Munterhed, der tilforn herskede i Trejæs Alter, har jeg saa lidt søgt at udrette, at der tvertimod er kommet mange Overgivenesser til, som vist hypochonder Anarvorenhed vil raabe Dee over, især dersom denne tilfældigviis skulde forbinde sig med personlig Animositet. Men det vilde skee, i hvad jeg saa skrev, og for denne Lækre Smag være det mig tilladt, eengang for alle at fortælle følgende Fabel:"

"En skrantende Herre, der havde oplevet meget i Verden, og nydt dens Goder, blev alt mere smaatærende, og kunde aldrig faae Retter, der vare ham tilpas. Kokken, som af alle Gæsterne var vel lidt (lidt) for sin Kunst, maatte hver Morgen, naar han kom op, for at modtage Kjøkkensedlen, høre sig udfjælde af den i Sengen endnu gabende Junker, for en Fuser uden Smag. Det undrede ham vel, men da han vidste om sig selv, at han

Kunde lave Mad, lod han sig ikke forbluffe, men sagde en Morgen: "Tillader Deres Velbyrdighed, at jeg seer Deres Tunge?" Herren, som var meget villig til at række Tungen ud, gjorde det ogsaa her. Da nu Kokken saae, at den var hvid, som et Lilieblad, bukkede han dybt, og sagde: "Det Hvide er ikke altid Reenhedens Farve. For at Noget skal smage godt, udfordres der to Ting, velbaarne Junker! først en Ret, som har Smag, dernæst en Tunge, som kan smage," med disse Ord forlod han Invaliden paa Sengen, og ønskede ham en god rolig Morgen."

At disse Uttringer just ikke kunde friste til, uden Nødvendighed at udsætte sig for en saadan Tungevisitats, ved at vedkjendes sin Affmag for bemeldte Dørgivenesser, falder af sig selv i Djnene.

Jeg oppebiede nu, hvad Forfatteren i Følge Brevets Trudfler videre vilde foretage. Hans trykte Skrift til Publikum pp. udkom, og jeg saae deraf: "at han havde forandret sin første Hensigt, at forlange andre Kyndiges Mening, og med den appellere til allerhøjeste Kjendelse, da han betænkte, at hans Fjender vilde sige, han havde opfordret sine Venner at rose hans Stykke, og da hans egne Meninger ikke kunne have den nødvendige Fjend, naar han selv var Anklager; i det Sted havde han nu besluttet heller at lægge Sagen for Publikums Djne, paa det den offentlige Stemme, denne saa retfærdige og ærværdige Dommer, kunde saae Lejlighed at ytre sig."

Jeg tilstaaer vel, at Udskilligt i Dvenstaaende ikke er mig saa ganske klart: saasom hvo de første Kyndige var, over hvis Mening han vilde høre andre Kyndiges? Hvoraf

han lade den Bished, at det philosophiske Facultet, eller som han i sit trykte Brev berigtiger det, de philosophiske og philologiske Professorer vare saa udelukkende hans Venner, at han ikke kunde voldgive Sagen til dem, uden at mistænkes for at opfordre dem til Venneros over hans Stykke: samt, hvis saa var, om da ikke Censorerne med Joje kunde gjort Indsigelse mod sige Voldgiftsmænd? fremdeles, hvilke de egne Meninger ere, der tabte deres Fynd, naar han fremstod som Anklager? og endelig om han da ikke er dette nu, da han indstævner os for Publikum at dømmes af den offentlige Stemme?

Uden imidlertid at opholde mig videre herved, skyn-der jeg mig at møde for Publikums, det er: alle Tænkendes, Upartiffes og Rettsfindiges ogsaa mig ærværdige og hellige Domstoel, dog med foreløbig nedlagt Indsigelse mod den saakalte offentlige Stemme, der alt for ofte kun er Pobelens Skraal for at forstemme eller forbløffe Retten, istedenfor at være de lovlige Dommeres Kjendelse. Jeg vil da begynde med Hr. Professorens Brev, saaledes som det i hans Skrift findes aftrukket, for kortelig at forklare mig over, hvad deri, deels Censorerens Udfærd mod Freyas Uster og dets Forfatter, deels mig selv personlig vedkommende, maatte findes; thi kun i Henseende til disse to Punkter finder jeg mig pligtig at staae Hr. Professoren — som overalt hver lovgild Mand i lignende Tilfælde — til Ansvar. Derimod at underkaste min øvrige Embedsførelse en inquisitorisk Undersøgelse, aflægge Regnskab, hvorfor hint eller dette Stykke er antaget eller ikke, gjøre Rede for min Stemme og dens Grunde derved, dertil kan jeg kun paa min Konges Befaling, og for Dommere, han

maatte sætte mig, troe mig forpligtet og berettiget; og saa uræd jeg haaber til enhver Tidspunkt at kunne undersøge mig en saadan Undersøgelse, ja saa inderlig jeg endog for ikke saa lang Tid siden har ønsket mig den, saalidet aflægger jeg nogensinde selvbestillede Inquisitorer et saadant almindeligt Regnskab; altsaa til Eagen!

Naar Prof. Dehlenschläger paastaar, at Freyas Alter er et morsomt Stykke, erkjendt derfor i tolv Aar, værdiget mange af de meest dannede Mænds Bifald, læst næsten af alle Skuespilløsende med mere end almindelig Interesse, ofte spillet paa Privattheatre til almindelig Fornøjelse, og af udsøgte Dameselskaber (???) tildeelt samme Bifald, som af Mændene, uden at hine have stødt dem over Noget — tillade man mig — uden derfor at indrømme hans Paastande ubetinget — at spørge: om hvilket Freyas Alter siger han alt Dette? — dog vel om det uforandrede? — og hvilket have Censorerne sendt ham tilbage? det forandrede, og især paa Grund af Forandringerne! — Hans følgende Spørgsmaal: ”hvad det vel og skulde være, Damerne skulde støde dem over? hvad Usømmeligt dette lystige Skjemt indeholder? hvormed det skader Sæderne? om det ikke indeholder moralsk Tendents? om ikke Kunst, Troskab, Genie og Talent staae i Kamp mod Pedanteri, Drukkenskab, Forsængelighed og Egoisme?” blive siden besvarede; men naar han nu tilføjer: ”havde man tilbageholdt et Stykke fra Theatret, som Figaros Giftermaal, der uagtet al sin Vittighed og sit Lune indeholder en hemmelig Gift i sin kaade kolde Foragt mod alt Urværdigt og Ondt, saa skulde det ikke undre ham; men dette Stykke har Prof. Rahbek selv oversat;” nøder han mig at an-

mærke tre Ting: først — at det er fulde tredive Aar og derover, siden jeg oversatte og indgav dette Stykke; dernæst, at bemeldte Gift maa være meget hemmelig, da jeg — det være mig nu til Skam eller til Ære — endnu den Dag i Dag, ikke er istand til at opdage den; og endelig, at jeg mindst havde ventet mig en Bebrejdelse af denne Natur fra Hugo von Rheinbergs Forfatter.

”Vare der — bliver han ved — enkelte Udtryk, der stødte Censorerne's delicate Øren, kunde man jo borttage dem.” Uden at gjentage, hvad ovenfor er erindret om den ringe Villighed, til at underkaste sig en saadan Operation, Stykkets Fortale synes at bebude, maa jeg erindre, at Censorerne's Pligt blot er Censur, o: de indsendte Stykkers Antagelse eller Afvisning; detailleret Kritik paaligger dem derimod ikke; de kunne, naar det ønskes af dem, eller de have Føje at formode det vel modtaget, i Vennevold meddele deres Meninger og Raad, men de ere ligesaa lidet forpligtede til at give, som Bedkommende til at modtage, end sige at tage dem; ogsaa vil man alt af Peter Wegners Forsvar for Ludlams Hule have erfaret, at Censorerne i de dermed foretagne Forandringer og Forkortninger ikke havde ringeste Deel.

Jeg forbigaaer nu Udskilligt, som jeg deels i det Foregaaende har berørt og besvaret, deels erklæret mig uforspligtet og ubeføjet at indlade mig paa, for at opholde mig et Djeblik ved Professorens Paastand, at ”han har hørt D^r. Censorer yttre den Maxime, at yndede Forfatteres Arbejder burde antages, og at de maatte staa deres egen Risco.” Det er en egen Sag saaledes at anføre en i mundtlig Samtale løselig henkastet Ytring,

som en Embedsmaxime. For at kunne dette maatte han i det mindste godtgjøre, at han havde hørt den yttret af os begge, samlede, eenstemmige, i samme Anledning, og lige ubetinget. Nu har han, saa vidt mig er bekjendt, aldrig været samlet paa eengang med begge Censurerne, uden een eneste Gang, da han kom i Directionen at tilkjendegive os, i Theaterchefens Fraværelse, sin Billie angaaende Dragter og Decorationer til et af hans Stykker, og da jeg temmelig sikkert tør paaftaae, denne Maxime ikke yttredes; jeg kan altsaa kun svare for mig selv, og da tilstaaer jeg: at dette in casu dubio, naar Stemmerne staae, er min Maxime, og at jeg ved adskillige Lejligheder, navnlig og Prof. Dehlenschläger vedkommende, har gjort den gjældende; men naar begge Censurer ere enige, naar ingen Dissens finder Sted, kan man ikke antage denne Maxime, uden tillige at antage: at yndede Forsatters Arbejder altid og under alle Omstændigheder ubetinget skulde antages; og kom det da atter an paa at bestemme, hvilke disse yndede Forsattere vare, og hvorvidt de vare det? og tørde man i al Fald blandt de Mænd, af hvem Arbejder vare ikke antagne, nævne saadanne, hvis Yndest, og Udkomst til Yndest, muligt ikke vilde findes i et saa aldeles ulige Forhold til Hr. Professorens, i det mindste som Lyfispildigter.

Naar han idvrigt pucker paa fuldt Huus, behøver jeg ikke at sige saa flittig en Skuespilgjænger, hvorlidet det beviser for et Stykkes eller en Forestillings Værd; han behøver f. Ex. — naturligviis uden mindste Sammenligning — blot at erindre sig, hvad Tillob og Bisald for et Par Vintere siden Kilderreisen havde, og af hvad Aarsag; og

faa skulde jeg meget tvivle paa, at han vilde tage Theatrecasserens Indtægtsbog til Maalestok for sine egne Stykfers Værdi. Professoren yttre endelig: "at han haaber, at Censorerne, lemsældige til Forundring mod alle andre (tildeels mod dem selv) og blot strænge mod ham, ikke ville misbruge den Magt, Omstændighederne her give dem over ham." Da min Medcensur notorisk intet skriver eller oversætter for Theatret, kan den indcirklede Parenthese naturligtvis kun angaae mig; og opfordrer jeg da herved Prof. Dehlenschläger, eller hver Anden, der vil træde i hans Sted, uden Skaausel og Tilbageholdenhed at angive, hvor jeg har viist mig selv lemsældighed, eller forlangt mig den viist; naar jeg enten har unddraget noget af mine Arbejder Censuren, eller selv deeltaget deri, eller paa nogen tænkelig Maade søgt at forvanske, eller formilde den. Jeg kan ikke blot bevise, at Arbejder af mig i min Embedstid ere forkastede; men ved det eneste originale Arbejde af Betydning, jeg i denne Directions-tid har indgivet, Sørgespillet Forførereren, havde jeg — man kalde det, hvad man vil — den Betænksomhed eller Delikatesse, anonymt og aldeles ubekjendt at indsende det til min Medcensurs private Bedømmelse, og udbede mig denne i Bladet Dannora, hvor den findes i Udtryk, der noksom give tilkjende, at han ikke i mindste Maade drømte om, at det var fra mig, men tvertimod frygtede ved det Bifald, han der gav det, at synes at foregribe min Stemmeret ved Stykkets formelige Indsendelse. Stykkets Værd og Skjæbne være altsaa, som man vil, kun skal man ikke sige, at jeg har benyttet mig af min Stilling til at indtrygle eller indtvinge det paa Skuepladsen;

har min Medeensfor viist Lemfældighed, var det mod Stykket, og ikke mod mig, hvis Andeel deri var ham aldeles ubekjendt og uventet.

Jeg gaaer nu fra Professorens eget Brev over til Hr. Conferentsraad Golds, saameget mere, som det især skal være indrykket for min Skyld. "Det vilde være mig en let Sag — siger Prof. Dehlenschläger — at belægge den Paastand — at Frejas Alter er yndet af Publikum, og at man ønsker at see det opført — med mange smagfulde Mænds Underskrift, som i Publikum nyde den højeste Agtelse; men jeg vil — især for Professor Rahbeks Skyld — nøjes med at udskrive nogle Linier til mig fra en Hødermand, som Hr. Professorens saa tit selv offentlig har kaldet sin Lærer og Mester, og til hvis dramatiske Dom han altid ellers har baaret uindskrænket Tillid. Jeg mener Hr. Conferentsraad Gold."

Jeg vil ikke opholde mig ved, at det med Nige Underskrifter altid er en egen Sag, og at Professorens Fjender i det mindste let kunde beskyldt ham for at have anmodet sine Venner at rose sit Stykke (s. o. f. S. 15), at der muligt lod sig tilvejebringe Stemmer for den modsatte Paastand, af Mænd, der heller ikke i Publikum nyde ringere Agtelse; jeg vil forbigaae, hvad der kunde være at erindre ved det Fremfærd, af en Trediemands Privatbrev at lade offentlig aftrykke nogle af Sammenhængen udrevne Linier, uden Datum, uden Dplysning, hvad der havde foranlediget dette Brev m. v. Jeg vil ikke udsætte mig for den Mistanke, at ville stikke mig bag nogen Formalitets Exception, hvor det gjelder en Mand, hvem jeg stedse skal gjøre mig en

Være og Glæde af, offentlig og privat at erkjende for min
 Mester og Lærer, da han, som ung Mand af dannet Aand,
 Indsigter, Tænksomhed og Smag, i mit syttende Aar
 rakte mig en Vennehaand, ved hvilken jeg mit Livs bedste
 Dage tryggelig og trolig har vandret. Men ikke at tale
 om, at han vel neppe selv vilde være tilfreds med at hedde
 dens Lærer, hvem han efter henved 40 Aar endnu ikke
 havde kunnet give Lærebrev, da er den vigtigste og væ-
 sentligste Lære, jeg har hans Exempel, ikke mindre
 end hans Lærdom at takke, den: stedse at see med egne
 Øjne, høre med egne Øren, dømme efter egen Overbe-
 viisning, og — fremfor Alt — hvor det gjælder Kald og
 Embedsførsel, uden at see til Højre eller Venstre, at handle
 efter Være og Pligt.

Om han da endog troer, at Stykket har vundet
 ved Forandringerne, kan han ikke æffe, eller ville, at
 jeg — om jeg end havde kjendt den — skulde valgt denne
 hans Tro til Rettefnoer, saa længe f. Ex. de alt for
 overgivne Steder — langt fra at være — efter hans Dns-
 ske, der sikkert, naar han var i min Stilling, vilde været
 bestemt Fordring — udeladte, tværtimod i Forandringen ere
 forogede, og kan han ikke misbillige, at jeg ikke finder
 Stykket ved en saadan Forandring mere egnet enten til at
 læses med Velbehag, eller til at sees paa Skuepladsen;
 ligesaa lidet, som den Modtagelse, det uforandrede Stykke
 i en Familiecirkel eller paa et Privattheater har fundet,
 kan bevise det Forandrede's Passelighed for en offentlig
 Skueplads, hvis Overskrift er: Ei blot til Lyst.
 End mindre lod dette sig godtgjøre af det Held enkelte
 afsevne Scener af det uforandrede Stykke — især

paa Forfatterens Aften — havde havt paa Skuepladsen, om end dette havde været langt mere afgjort og eenstemmigt, end jeg af de Bebrejdelser, der gjordes mig af Udføllige, som troede, jeg havde Deel i disses Opførelse, har Føje at troe. At min individuelle Erfaring i Henseende til Stykkets Virkning, da jeg for nogle Aar siden bivaanede en Privatforestilling deraf, var aldeles modsat den i Brevet opgivne, bringer jeg ikke i Anslag, da jeg — som jeg formoder, de Stykker, der i senere Aar antages og opføres, tilstrækkelig bevise — tilfulde erkjender den Pligt, ikke i mine Embedsdomme at tage min subjective Behag eller Mishag til Maalestof.

Naar Prof. Dehlenschläger nu siger, at han, inden han skreed til at lade denne Forhandling offentliggjøre, havde spurgt Hr. Kammerherre Holstein: om Censorerne ikke i det mindste havde tilbudt ham at lade Stykket spille paa hans eget Risico? maa jeg vel spørge: hvad mere Censorerne i det Tilfælde, at Theaterchefen — som Hr. Professorens Brev lod formode — ikke blot havde begjært, men billiget Samarbejdelsen, af Højagtelse og Ven-skab for denne kunde tilbudet?

Han gaar nu over til at gjendrive de Grunde, hvorpaa de forrige Censorer forkastede Stykket, og som han paastaar ogsaa at have bestemt os; Skøndt dette nu ikke er saa, vil jeg dog efter Løfte vedkjendes dem, og bevise: at de med Stykket foretagne Forandringer — efter rent Brevs bogstavelige Lydende — ikke ere saadanne, at vi derved kunne troe os besvøgede, at omstøde vore Forjængeres Dom.

”De fandt — siger han — intet i Frejas Alter mod Religion, Etat, og Sæder, men paaftaae blot, at det er for langt til den for et Skuespil antagne og bestemte Tid; at det mangler Caracteertegninger, der kunne tilstrækkelig interessere; at det støder i flere Henseender mod sand god Smag; og endelig at, uagtet det ikke mangler Wittigheder, blive disse dog trættende og stødende ved deres Censformighed.”

Den første Anke forkaster Prof. paa Grund af, ”at ingen vis Tid ved Theatret er fastsat for et Skuespils Længde, og fordi det ikke er længere, end de fleste Skuespil, der daglig opføres.” Jeg vil ikke herimod indvende, at ved allerhøjeste Bestemmelse fire Timer nu ere satte til den lovlige Termin for Skuespillenes Varighed, paa det de ikke skal vare til langt ud paa Natten, og at kun faare faa Stykker overskride den; men jeg vil kun erindre, at Stykket — nu en Femacts-Comedie paa 206 Sider — er sjensynlig længere, end det som et Treacts-Syngespil paa 140 Sider var, og at altsaa denne Forandring ikke besøjer Censorerne at tilsidefatte deres Formænds Dom.

Den anden Anke benægter Forf. ved at paaftaae, at Stykket har Characterer. Bore Forgjængere paaftod blot, at det manglede tilstrækkelig interessante Characterer; og jeg indfiller da frit, om denne Anke er afhjulpen, ved det Bilbos Caricaturvæsen nu er motiveret i det, at han gaaer i en evig Halvruus; om Obersten vinder i Interesse ved det, han vil koble sin vakre, ædle, forstandige Datter til en saadan væmmelig Pimper, og om endelig en giftesyg fordrunken Kvinde, som Mad.

Geldschlingels, er en interessant Caracteer? og om det altsaa med de i denne Henseende foretagne Forandringer ikke i alle Maader forholder sig, som med de under foregaaende Artikel anførte, at vore Forgjængeres Dom langt mere derved bestyrkes, end svækkes?

”Den tredie Anke — at Stykket i flere Henseender støder mod sand god Smag — er — siger Prof. — den vigtigste, men ogsaa den utydeligste. Hvad er sand god Smag? hvad er smagfuldt i Kunsten? Seg mener, det, som til alle Tider behager ikke blot den store Hob, men de med Phantasi, Følelse, Forstand, og Dannelselse begavede Mennesker. Det smager dem; og herfra kommer dette Lignelsesudtryk. At bevise, om et Kunstværk har Smag, grunder sig altsaa ikke paa abstrakte Begreber, men paa Autoritet, det er sandt. (?) Men dette vil ikke sige et Par Enkeltes bizarre Meninger, der erklære sig mod den offentlige Mening! Hvor endnu ingen Virkning er frembragt, der kunne Censorerne yttre deres Mening, hvad Smagen angaaer. Men selv da maa de (især mod en agtet Forfatter) være beskedne og samvittighedsfulde; og hvis Stykket ikke støder Religion, Stat, og Sæder, hvis det er morsomt, og lover Theatrecassen Indtægt, bør de antage det, og lade Publikum selv domme. Thi ellers vilde deres Embed udarte til et vilkaarligt Despotie, der grundede sig paa et vaakende taaget Begreb, og kunde give Anledning til de største Chicaner.”

Uagtet jeg nu vel en Tid, i Folge Embedsstillings, har troet mig forpligtet at stræbe at kunne gjøre Rede for, hvad en sand god Smag var, er dog Dvensktaaende mig saa

utydeligt, at jeg er glad ved ikke at have behov at indlade mig derpaa: "at ikke det vaklende taagede Begreb skal give Anledning til de største Chicaner." Jeg vil da blot anmærke, at, da Hr. Prof. selv i Ovenstaaende gunstigt har tilladt Ceasorerne at yttre deres Mening, hvor endnu ingen Virkning er frembragt, have de paa Embedsvegne yttret denne over det af ham til deres Bedømmelse indsendte forandrede Stykke, der endnu ingen Virkning — saafremt de ellers rigtigten have forslaaet Forfatterens Ord — havde frembragt, da endnu ingen offentlig Mening derover var yttret; og var denne deres Mening: at de med Stykket foretagne Forandringer ingentunde havde tilintetgjort den af deres Forjængere gjorte Paastand: at Stykket i flere Henseender streed mod sand god Smag. Hvorvidt vi heri have tilsidefat ikke blot den os saa beskedent af Forfatteren anbefalede Beskedenhed, men og Samvittigheden, vil jeg overlade til Læserne at dømme, og blot for dem, der ikke maatte have Stykket ved Haanden, affkrive den ny tilsatte Begyndelse af første Acts sidste Scene:

Bilbo

(Som er kommen ind og har hørt Clothildes sidste Ord).

Hun nævner mit Navn? Hun græder? Nej nu har jeg, Tanden forløst mig! aldrig været saa behagelig overrasket.

Clothilde (bliver ham vaer).

Hr. von Bilbo!

Bilbo.

Græd ikke, min Hone! min søde Putte, græd ikke! Jeg forstaaer dine Taarer. Her er mit Lemmetørklæde.

Lad mig astørre dine dejlige store Koojne. Det var Synd,
de skulde lægges i Blod for min Skyld.

Clorhilde.

Jeg beder Dem, forskaa mig —

Bilbo.

Koojne! Det er just en smuk Bencøvnelse. Det har
en Student sagt mig, som jeg lod spise med mine Folk i
Fjor hver Loverdag, naar de fik Allebrød og Sild. Det
er en Poet, som hedder Hummer.

Clorhilde (leer).

Min Gud! hvorledes seer De ud?

Bilbo.

Sagde jeg ikke nok, at vi vilde faae godt Vejr, naar
jeg kom? efter Regn følger Soelstin! sagde Socrates til
sin Kone.

Clorhilde.

Men hvad har forandret Dem saaledes?

Bilbo.

Det har, Fanden føre mig paa Mafferabel. du min
Gubinde! du er en Fæ, som har omfkaabt mig. See her,
hvad Kjærlighed mægter! Nye Klæder! nye Haar! nye
Lægge! Solen smeltet paa Bjerget, og vi har Sommer
igjen. Fanden fare i Amor, han har faaet min Tistap
til at sprudte, som en Dreldkjærling pp.

Jeg vil ikke opholde mig ved Bilbos væmmelige og
modbydelige B a n d e r i med dets mangfoldige Variationer
hele Stykket igjennem, da det lettelig torde findes

Fornærmeligt for meer end for vor Smag.

Men hvad de mange ved Haaret trukne Ordspil m. v. an-
gaaer, tillade Prof., der har anført mig en af mine Læ-

rere, igjen at anføre ham en Mand, som jeg maaffee torde kalde mine Læreres Lærer, saavel som min egen: "Hvad Næring — siger G. E. Lessing i sin Dramaturgie 2 D. No. 96 — kan en Mand, der er øvet i at tænke, vel f. Ex. finde i vore højst triviale Comedier? Ordspil, Ordspog, Spas, som man hver Dag hører paa Gader og Stræder; saadant Løj bringer vel Mængden til at lee, der fornøjer sig saa godt, den kan; men hvo, der vil mere, end ryste sine Lunger, hvo der tillige vil lee med sin Forstand, han har eengang været der, og kommer ikke igjen."

Dersom nu altsaa Forf. ikke vil nægte Lessing Sted mellem Menneffer, begavede med Phantasi, Følelse, Smag og Dannelse; dersom han ikke vil regne ham mellem det Nar Enkelte med bizarre Meninger, hvis Autoritet altsaa ikke kan afgjøre, om hans Kunstværk har Smag; dersom han ikke maaffee ogsaa vil ansee det fornødent først at faae hans critiske Lunge beseet, tillade han, at Dvenstaaende staaer, som en Provesteen, til Undersøgelse af, hvorvidt de i Stykket gjorde Forandringer hæve vore Forjængeres Paastrand mod Smagen i mange Stæder deraf.

Hvad endelig den fjerde Punkt angaaer: at uagtet Stykket ikke mangler Vittigheder, blive disse dog trættende og ledende, formedelst deres Censformighed; da forsikrer Forf., at saavel Læsernes, som Tilskuernes Latter og Dpmarksomhed højt har erklæret sig derimod. Han glemmer altsaa atter her, at det er det forandrede Stykke, og dets Forandringer, Talen her egentlig er om, som ikke endnu have været Tilskuernes Erklæring underkastede, og hvorefter ikke, saavidt mig er bekjendt, andre Læseres Erklæringer,

end de i denne Stridighed fremlagte, ere komne for Lyset. De have saaledes neppe erklæret dem til Fordeel for den tilfattede Scene paa Gartnerens Kammer i Enden af anden Act, hvor den mægtig dumme, og især saare uvidende Jacobus, der først tager Complotten, for Compotten, ikke veed, hverken hvad Latin, eller hvad et Sprog er; der, hvor der tales om Votering, to Gange forlanger at vometere først; der ikke veed, om et Botum er en Karl eller en Qvind; derpaa prøvler om Botum og Neutrum; med eet bliver saa stærk i Latinen, at han kan gjøre *periculum in mora*, til *ridiculum in hora*. Vel er det langt fra mig, at paastaae, at dette er Wittighed; men at det, ved sin Gensformighed og Haartrukkenhed, har i det mindste været mig trættende og ledende, nægter jeg ikke; og faaer jeg at finde mig i, om Forf. skulde finde det hypochonder Knarvurnhed, at det gaaer mig ligesaa med de allerfleste af de tilkomne Dvergivenesser, og især med den hele Mad. Geldschlingel, om hvem jeg siger med Magdelone i Maskeraden: det er en hæslig Ting at see en drukken Kone.

”Naar nu disse fire Støtter — siger Prof. Dehlenschläger — tages fra Censorerens Dom, saa styrter den, aldeles berøvet Fodfæste, og jeg har altsaa beviist: at de uden Grund, blot af Lune (for at bruge det mildeste Udtryk) have forkastet en agtet Forfatters Arbejde, efter at han først var opmuntret af Theaterchefen til dette.”

Om han og havde — som han mener — omstødt hine fire Støtter, hvorpaa de forrige Censorer byggede deres Dom; og om end de nærværende vedkjendtes dem, som

Fodsætte for deres, hvilket hidtil jeg kun ene, saa at sige paa Prof. Dpfordring, har gjort, saa fulgte deraf dog ingenlunde, at vi havde forkastet Stykket uden Grund, men kun paa Grunde, der siden befandtes utilstrækkelige og utvigtige; heller ikke var da det mildeste Udtryk, at vi havde forkastet det af Lure, hvoraf retsindig Embedsmand ikke kan forsvare at handle, men efter en Dverbeviisning, som vi, om den end var vrang, maatte handle efter, da den var vores. Hvad min Dverbeviisning, fra Frejas Alter allerførst blev til, har været om dette Stykke, har neppe været Forf. ubekjendt, og vilde, efter det han kjender til mig og min Smag, neppe været det, om han end aldrig havde hørt den enten af mig eller af nogen; at han ligeledes, inden han erfoer den, ikke har været uvis om min Mening, hans Samarbejdelse angaaende, lod sig maaskee af adskillige hans trykte Ytringer godtgjøre; og vil han i det mindste nu ikke kalde den i Tvivl. Havde imidlertid Prof. Dehlenschlägers Udtryk allevegne været saa milde, skulde jeg ikke sat Pen til Papir i denne Anledning.

Naar han atter her gjentager, at hans Frejas Alter er et Arbejde af en agtet Digter, nøder han mig ligeledes at gjentage, at just, fordi det var et Arbejde af en ikke blot saare agtet — og saa agtet, at han ikke behøvede to Gange paa en Side at sige det om sig selv — men og saare agtværdig Digter, maatte jeg efter min Dverbeviisning om dets Fejl, være dobbelt betænkelig ved at antage det, da den yndede og agtede Skribents Ufuldkommenheder alt for ofte tages til Månstre, me ens Begynderens som oftest blive Bartegn; ikke at tale om, at dersom alle agtede Forfatteres Theaterstykker nuomfunder skulde antages og opføres, Skuepladsen da fra sin Nabning til sin Slutning aldeles intet andet kom til at give, hvorved hverken

Kunst eller Kasse vilde finde deres Regning, saameget mindre, som enhver Forfatterkraften er et umiddelbart Tab for Theaterpersonalet, til hvis anordnede aarlige Gratialer alle Aftener uden Abonnement ved kongelig Resolution ere henlagte. Hvad Theaterchefens Opmuntring angaaer, da, uden at opholde mig ved den officielle Vigtighed, et i Selskab sagt forbindtligt Ord her bliver tillagt, maa jeg blot erindre, at selv der, efter hans egen Forklaring, Theaterchefen blot opmuntrede ham, at omarbejde Stykket, og ligesom denne dermed syntes at give tilljende, at han ikke i dets daværende Form fandt det antageligt, saaledes hverken forpligtede han sig ubetinget at bifalde de Forandringer, Forf. dermed kunde foretage, end mindre præcluderede han aldeles mod sin Tænke- og Handlemaade vor Embederet til at dømme disse efter vor Overbevisning; ligesaa lidet, som jeg, ved — hvad maaskee Prof. Dehlenschläger nu ikke erindrer — for en Tid siden ligeledes at opfordre ham til at omarbejde det, men som Syngeestykke, der baade har Hævd paa, og ubestrikt Ret til Adskilligt, Lysspillet ikke kan tillade sig, derved bortgav min Ret til at afvise en Forandring, der var lige tvertimod, saavel hvad jeg ønskede, som hvad hans Svar, der er mig meget levende i Minde, syntes at give mig Foje til at formode deraf.

Særligt kan jeg ved denne Lejlighed ikke tilbageholde to Duffer, hvortil jeg paa senere Tider ofte har været foranlediget: Det første, at i det mindste de Originalforfattere, der vare villige at høre, om end ikke antage, de Raad og Forslaa, der med Hensyn til Stykkernes Passelighed for Theatret kunde blive dem gjorte, vilde, som tilforn har været brugeligt, indsende dem i Manuskript, og ikke, færdige fra Trykken; den anden, at de vilde indsende dem anonyme, betegnede med en Devise, og ledsa-

gebe af en forseglet Cebdel, der indeholdt Forf. Navn eller Adresse, og ikke maatte aabnes, uden i Tilfælde af Stykkets Antagelse, hvorved ikke blot al Tristelse til, men al Mistanke om personlige Hensyn aldeles vilde forebygges.

Prof. Dehlenschläger flutter med den Forvisning, at hans Udvikling og Erklæring vil vedligeholde ham hans Medborgeres Agtelse. Jeg indseer ikke, at denne havde staaet ringeste Fare, om han end havde taugt til, at Censorerne, med Grund eller Ugrund, havde forkastet en Samarbejdelse, der allerede laae for Publici Dje. Underledes var mit Tilfælde. Der gives Angreb og Angribere, der bedst besvares med Taushed; men at tie her, havde været at tilside sætte den Agtelse, jeg skyldte Prof. Dehlenschläger, mit Embede, Publikum, og mig selv. Jeg har svart for mig ene; da deels hver Censor handler selvstændig for sig, og blot giver de indsendte Stykker sit Ja eller Nej, tvivlsomme Tilfælde undtagne, hvor en collegial Raadforsel kan findes fornøden, deels Begges Forhold til Prof. Dehlenschläger ere forskjellige, deels og Udskiltigt, saavel i Professorens Brev, som Skrift, umiddelbar henvender sig til mig. Skulde jeg muligens mod Dnsse og Forsæt et eller andet Sted synes at være gaaet uden for det blotte Selvforsvars Grændse, da maa Prof. Dehlenschlägers Guilielmo tjene til Beviis, hvor vanskeligt, og misligt det er, selv med den bedste Willie, og langt større Fægterduelighed, end jeg kan tilroe mig, saaledes at afpasse sit Nødværge mod et lidensabeligt Angreb, at man med Sikkerhed kan holde Angriberen fri for en liden Rist, eller Tabet af et Par Draaber Blod.

S. 9 L. 19, lystre læs lystret. S. 15 L. 8 nedensfra, har læs han.

Indlæg

i Anledning

af

Hr. Professor Dehlenschlägers

Appel til Publikum

fra Theatercensorerne.

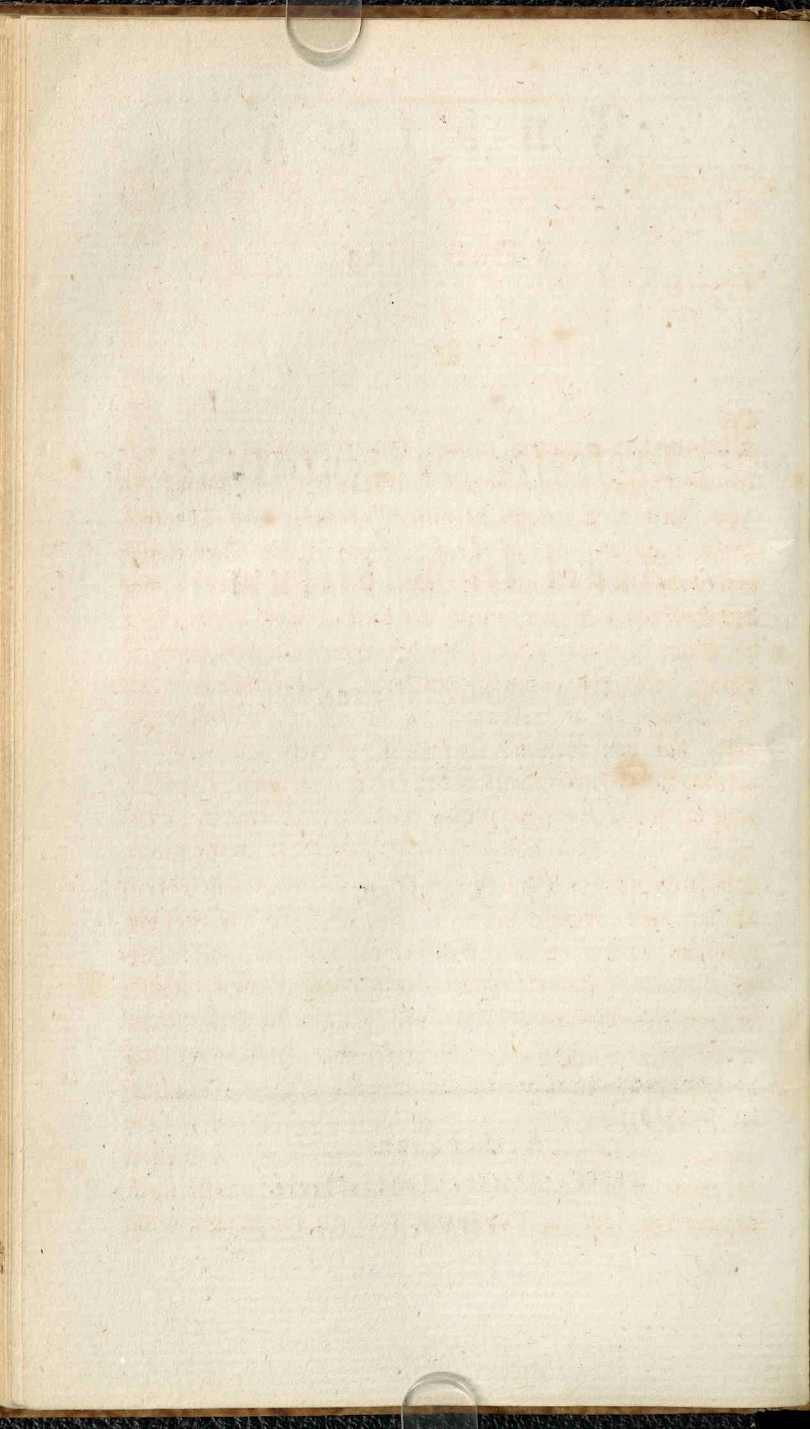
Red

G. H. Olsen.

Kjøbenhavn.

Trykt i Thieles Bogtrykkerie.

1816.

Aldrig har jeg med fuldere Overbeviisning og roligere Samvittighed ndøvet nogen Embedsplygt, end da jeg den 3die Juli d. N. afgav til min Medcensor ved Theatret, Prof. Rahbek, det af Prof. Ohlenschläger Directionen den 19de Juni tilsendte Stykke: *Freias Alter*, med den Erklæring, at jeg ansaae det som aldeles uantageligt. At Prof. Rahbek, uagtet han lejlighedsvis ytrede samme Dom, desuagtet opholdt Stykket saa meget længere, vil han selv vide at forsvare; jeg formoder imidlertid, at dette har den Grund, som Prof. O. selv ahner S. 5, nemlig en Frændes Delikatesse, for at den lange Tausshed, eller og det snaksomme Rygte kunde bringe ham til at formode, hvad Directionen tilsidst nødtes til at forkynde. Directionens Brev har Prof. O. selv anført i sit Skrift S. 4, men udeladt Datum, som var den 5te Septbr. Ligesom ved det senere af Censorerne, dat. den 11te. Dernæst paastaar han det ikke var fra Directionen, uagtet det var saaledes underskrevet ved de to tredie Dele af Directionen, parapheret af Sekretairen, og forsynet med Directionens Segl. Endelig forsikrer han at Grundene til Forkastelsen ikke stode her, men i et andet Brev fra 1804, hvilke han da anfører for siden paa sin Maneer at drage tilfælt mod Grunde, som vare mig ganske ukommende, som jeg ikke kjendte, som jeg ikke engang vidste

vare til, og som altsaa ikke i min nærværende Dom kunde have bestemt mig. Men er Prof. D. gavmild ved at tillægge mig 4 Grunde som jeg ikke behøvede, da er han desto uretfærdigere ved at frakjende Censorerne den Grund hvorpaa deres Dom var støttet. "Mit Svar, siger han, skiller sig fra Censorerne deri, at det indeholder Tanker og Grunde." Altsaa er det ingen Grund, som Directionen anfører: "at de med Stykket foretagne Forandringer ikke ere saadanne, at Censorerne kunne troe sig beføjede til at omstøde den af deres Forgængere 1804 derover fældede Dom." Jeg skulde mene, at Angivelsen af denne Grund endog her var særdeles human, ligesom Stilen i hele Brevet. Directionen (og Fortjenesten er Prof. Rahbeks) vilde nemlig mildne det ubehagelige i en Forkastelsesdom, ved ikke at motivere den, hvilket den efter sin Instrux af 23de October 1801 ikke behøver. Der hedder det nemlig:

"Forkastes Stykket enten af alle Directeurerne, eller af Pluraliteten, da behøves Theaterchefens Dom ikke, men Stykket tilbagesendes Forfatteren med den af Censorerne underskrevne Dom."

Directionen vilde altsaa ved at anføre deres Forgængeres Dom, hvilke alt tvende Gange havde forkastet Søngestykket *Freias Alter*, tilkjendegive, at det i sin nærværende Form maatte have vundet betydeligt, for at de kunde antage, hvad trende Hædersmænd to Gange havde forkastet. Da dette ikke var Tilfældet, sendte de Stykket med en motiveret Dom og med de hoffligste Udtryk tilbage. Dog føler Prof. D. sig paa to Maader fornærmet. "Først fordi man havde forkastet et Skuespil af mig (der har skrevet saa meget for Theatret, som behager Publikum)." Wel ogsaa, tør jeg lægge til, saa

meget, der ikke behager Publikum. "For det andet: "fordi man brugte de samme Udtryk imod mig, som man "for tolv Aar siden tillod sig mod en Begynder og et "ungt Menneſke." Prof. D. forvevler bestandig det gamle og det nye Freias Alter, ligesom de forrige og de nuværende Censorer, og paastaer at hines Grunde ere vore, og at vore Udtryk ere som hines. Det bliver altsaa fornødent her at anføre Indledningen af den forrige Directionens Brev, angaaende Syngespillet Freias Alter.

P. M.

"Det tilsendte Syngespil, Freias Alter, giver Directionen sig den Værd at tilbageſende Forfatteren med Erklæring, at Directionen ikke kan antage det til Opførelse paa Skuepladsen saaledes som det nu er.

Uagtet Directionen af flere Aarsager ikke kan indlade sig i nogen detailleret Kritik, og denne i Henseende til Forfatteren altid bliver uden Nytte, har den dog, med Hensyn paa, at Hr. Forfatteren allerede efter min, Overhofmarskal Hauchs, mundtlige Ytring har forkortet og tildeels omarbejdet Stykket, villet gjøre Forfatteren opmærksom paa Følgende, som Hovedaarsagen til dette Afslag."

(Herpaa følge nu de af Prof. D. i hans Appæl S. 5 anførte fire Grunde, og Brevet er underskrevet):

"Directionen for de Kongl. Skuespil, den 26 Juli 1804.

Hauch. Kierulff. v. Games."

Af dette Brev, udrevet efter den Concept, som findes i Theaterarchivet, sees dog vel tydeligt, at den

nuværende Directions Brev af 5te Septbr. 1816 ikke indeholder de samme Udtryk og de samme Grunde, som Directionsfrivelsen af 26de Juli 1804; fremdeles: at Cyngestykket Freias Alter allerede før denne sidste Eksempel var bleven forfattet og tildeels omarbejdet, altsaa allerede eengang forud forkastet; videre: at sal. Justitsraad Kierulff ikke da (som Professor D. i sit Brev til de nuværende Censorer foregiver) var den eneste Censor, men at der vare 3, og at Chefen, efter sine egne Udtryk i Brevet, allerede eengang havde forkastet Stykket, og nu anden Gang underskrevet dets Forkastelsesdom, og at det altsaa vel ikke hænger saa ret sammen med Professor Ds. Paastand, "at han personlig yndede Stykket." Slige Digtinger berettiger neppe til den Højagtelse, Professor D. som Digter og Lærer ved Høiskolen troer at for tjene. Om Prof. D. har Bestalling paa Smag, skal jeg ikke kunne sige. I den Bestalling, jeg for 26 Mar siden erholdt som Professor i Æsthetiken, findes intet lignende. I øvrigt skal jeg ikke dvæle ved slige Udtryk, for ei at forfalde til en saare undskyldelig Persiflage. "Den offentlige Mening, bliver Prof. D. ved, burde ogsaa komme i Betragtning." Hvor findes denne med Hensyn paa Lysspillet Freias Alter, og er Prof. D. da den eneste, som kjender den? Jeg for min Deel har ikke hørt en eneste Stemme til Fordeel for Freias Alter i sin nye Form. At Prof. D. i øvrigt "finder Censorerne's Tone upassende," "at han ikke skaante dem, som ikke skaante ham," "at som man raaber i Skoven faaer man Svar," og endelig at et med saa mange æsthetiske Kruditeter og saa mange ubevillige Beskyldninger udspækket Brev, som det til Censorerne, ikke er fornærmeligt, "(da alt hvad der staaer i er Sandhed)" disse og mange flere

i Hr. Prof. Pamslet tyktskrøde Skumpletter af en løbft Egoisme vil jeg ligeledes overlade de Upartiffe og Kyndige (og kun disse erkjender jeg som Publikum) at bedømme.

Den største Deel af det lange Brev til Censorerne (der ved Trykningen for en Deel er forandret, skjønt just ikke forbedret) synes at være Brudstykker af Hr. Prof. æsthetiske Forelæsninger, som Smagens Gud bevare mig fra. Hvad Hr. Prof. mener med den franske Skole forstaaer jeg ikke. I Laharpes Cours de litterature, i Voltaires siecle de Louis XIV, vilde man ellers lære at undgaae slike Domme, der vidne kun om liden Kjendskab til fremmed Dramaturgie. Dog herom vil jeg ikke fives med Forfatteren. Hans æsthetiske Terminologie er efter min Overbeviisning saa barok, og hans Definitioner saa uægte *), at det vilde blive et saare trættende og derhos vistnok saare utaknemmeligt Arbeide at mønstre dem efter en af de mange herlige æsthetiske Lærebøger vi have fra Sulzer af til U. W. Schlegel, fra Eschenburg til Jean Paul Richter, dem "en Lærer ved Høiskolen i Smagsvidenskaben" dog vel burde have læst og begrundet.

*) For Ex. Hr. Prof. D. snakker meget frem og tilbage om Navnet: Farce, og sandser ikke, at Farce ifølge Sprogbrugen i alle gode Æsthetiker netop er det lavkomiske Lystspil, hvorved Holberg har gjort sig saa ubødelig. — Hvi skulda da Censorerne forkaste en Farce? det er kun Gøglespillet, Sjellebødsstykker, der ikke bør taales paa et kongeligt eller nationalt Theater. — Det Comiske, siger Hr. D. er hverken Satire, eller Moral; heller ikke Bittighed; men ligger ofte blot i Situationer. Efter denne Analogie kunde jeg sige: et Gjestemaaltid er hverken Suppe, eller Fisk; heller ikke Steeg; men bestaaer ofte blot i Syltetøi.

Men at det danske Publikum allerede nu i tolv Aar har gjort Forfatteren den Ere at erkjende, "at Freias Alter er et morsomt Stykke" med alle paaafolgende hyperboliske Tillæg, skulde dog først bevises. For det første gjelder dette vel ikke om det omarbejdede Freias Alter fra 1816; dernæst, fordi endeel af Hr. Ds. Publikum har givet det gamle Freias Alter sit Bifald, kan dette da og paaafaaes om det hele danske Publikum? — "Var der enkelte Udtryk som stødte Censorerne's delikate Øren, saa kunde man jo skjære dem bort." Nei, Hr. Professor! De selv har meer end engang viist, endog ved enkelte Udtryk, hvor utilbøielig De var til den allermindste Forandring, end sige Bortskjærelse, og Directionen eller Censorerne bør vel vogte sig for slige Forandringer, især i det Store, der lettelig kunde paaafaste dem Skylden, naar et Stykke mislykkedes; desuden var Freias Alter jo allerede trykt, da det blev indsendt til Censur. Det klæder Dem ellers smukt, naar De betænker hvad Uleilighed Censorerne have gjort sig for at redde Deres Canarifugl og Deres Ludlams Hule, at stille paa Censorerne's delikate Øren. — Hvad Hr. Ds. Bestyrelser mod Figaros Siftermaal angaaer, da er jeg vis paa at Oversættereren vil vide at besvare dem selv. Han trænger ikke til fremmede Raaben.

Den sidste Deel af Prof. Ds. lange, brogede, i Theaterkroniken viist nok mageløse Brev indeholder Brevidelser, Trusler og Bestyrelser, der spille paa det Ererørige, hvis man ellers kunde antage, at Forfatteren forstod sine egne Udtryk.

"Man har antaget Oversættelser af esendige Skuespil i Duffinviis, slette Originaler, som uden at skaffe Theatret andet end Udgifter, ere sunkne i Leih

”i det samme Dieblif, de droges for Lyset ic.” Af de første kjender jeg ingen — af de mange Dusiner burde dog et Par været nævnet — af de sidste mindes jeg i det mindste trende af Hr. D. selv. Men han seer nu og, at vi begynde at ombende os der hvor vi have syndet. Bisk nok har den nærværende Direction stedse været besjælet af den Aand at fremme det indenlandske, at opmuntre danske Digtere, skundom endog at antage Stykker, der ei for Diebliffet kunde opføres, for at gjøre Theatret saa meget muligt til en alma mater for dansk Genie og dansk Talent: men deraf at Directionen især med Hensyn paa Hr. Ds. Genie er gaaet lidt for vidt i at antage danske Dramer, saa at Messerstykker af Racine og Voltaire (og endda beskyldes vi for at hylde den franske Skole) hidtil ere blevne udelukte, at ikke engang Schiller og Gøthe have kunnet komme frem for bare øhleslågerste Sørgepil, burde dog Hr. D. mindst af alle taget Anledning til saa bittere Udfald mod en, hvad ham angaaer, saa liberal Direction. Og deraf, at Theaterchefen paa hans Forfatterasten har viist ham den Belvillie at tillade, at nogle Scener af Lyffspillet Freias Alter spillede som Tilgift til Ludlams Hule, burde han ikke drage den raske Slutning, at det nu burde spilles heelt. Jeg veed og intet af, ”at enkelte Sceners Fremstilling paa Skuepladsen har vundet udeelt Bifald.” Evertimod, jeg har for min Deel erfaret bittere Bebrejdelser herfor, indtil jeg fik forklaret, at ved et Deklamatorium, og paa en Forfatterasten især, Valget ei altid kunde være saa strengt, og at lidt Dørbærelse ved flige Anledninger hørte til en ædelmodig Chefs Privilegier.

”Jeg har hørt, siger Forfatteren, de Herrer Cen-
”sorer yttre den Maxime, at yndede Forfatteres Ar-

”beider burde antages, og at de maatte ståe deres egen Risiko.” Ja vist nok har dette, især paa en Tid da vi manglede danske Originaler, været en Maxime hos Directionen i det Hele, skjønt jeg for min Deel ofte har erklæret mig derimod. Men Hr. D. vil dog tilstaae, at dette bør kun gjælde om yndede Forfattere, saa længe de vedblive at være yndede, det er, at levere Stykker, der kunne berettigede dem til dette Prædikat. Og det er forekommet Directionen, at dette ikke i de sidste Tider har været Tilfældet med Forfatteren. Faruk f. Ex. og Hugo v. Rheinberg, og Kanarifuglen, og Erlighed varer længst, og Ludlams Hule kunne ikke kaldes yndede Stykker. Intet af dem giver fuldt Hunn, neppe engang maadeligt. Saavidt jeg mindes er Hugo v. Rheinberg det eneste af Forfatterens Stykker der hidtil (jeg skriver dette den 14de October) i denne Saison er opført, Mandagen nemlig, den 16de September, men efter Kassererens Rapport, som jeg just den Aften i Chefens Fraværelse modtog, vare 136 Billetter udsatte, for første Pladsloge 39, for anden 27, for Parket 33 og Parterre 37. Theaterkassen tabte altsaa (siden jeg dog engang nodes til at besvare Kræmmerargumenter) den Aften 213 Rbd. 4 Mk., som den kunde have, om f. Ex. Myndlingerne, Pebersvendene, Menneskehad og Anger, Korsridderne, Adolph og Lovise, Ringen eller et af de mange flere blandt de Stykker som Hr. Prof. D. behager at kalde ”begrædelige profaiske Drammer” eller ”forbarmelige Sammensætninger” var blevet opført. Hr. Prof. har maaste og selv erfaret en Gjensid af den megen Bektagelse, der i forrige Saison yttredes over Opførelsen af de mange Tragedier, hvoraf en deelt tilhørte ham selv. Man kaldte dem Slagterstykker

Ridderspektakler, Dolkeparader o. s. v., og smagfulde Tilskuere, ikke blot af "de udbortes prægtige og indbortes hule" men og af "de udbortes lurvede og indbortes betydningsfulde" forlode den morderlige Scene med en morderlig Kjedsommelighed.

"Min Ere, siger Hr. D., kan paa ingen Maade taale, at jeg skulde finde mig i en sliq Kabale." Jeg maa, for ikke selv at vorde stråfskyldig efter Loven, der byder Embedsmanden ved Retterne at paatale slige Beskyldninger, her opkaste mig til at tage min egen Anklage i Forsvar. Neppe har han ved dette Ord villet betyde, hvad man i Retten vilde forstaae derved. Man seer S. 19 at han gjør det til synonymt med Overbeviiisning, og atter S. 21 med Lune. Dernæst er det ikke forunderligt, at en Mand, hvem jeg ikke har kunnet gjøre det begribeligt, at Ordet "v a k l e" er et verbum neutrum og ikke et verbum activum, har kunnet bruge et Ord af hebraisk Oprindelse i en anden Forstand, end den der i Almindelighed tillægges det. Og endelig vilde det jo være latterligt om to Mænd, den Ene Svoger, den Anden Svogerens Kollega og fordem Forfatterens — end, og mod hans egen Villie — ærlige og frimodige Ven og Vært skulde nu første Gang, og det et enkelt Par, kunne siges at kabalere, fordi de efter Embedspligt og med al mulig Bestædenhed affige en Dom. Jeg tør haabe, at "den offentlige Stemme, denne saa retfærdige og ærværdige Dommer" nu, da Retten er sat, vil billige dette mit Forsvar, saavel for Hr. D. som for mig selv.

"Blandt de mange smagfulde Mænd (ej at tale om "de udsøgte Dameselskaber i Brevet), ved hvis Underkrift det vilde være Hr. D. en let Sag at belægge hans

"Paaastand, at Freias Alter er yndet af Publikum, noies han med at udskrive nogle Linier fra Hr. Conference-raad Cold." Jeg baier mig dybt for Conferenceraad Colds Kundskaber og Smag, og hans dramatiske Dom har visseelig megen Bægt. Men det forekommer mig ikke, at han i de anførte Linier sælde nogen egentlig Dom, men blot (opfordret eller uopfordret, skal jeg lade være usagt) noies med at sige Forfatteren noget Forbindeligt. "Jeg troer det har vundet ved Forandringerne." Og atter: "Maa skee burde hist og her nogle alt for overgivne Udtryk udelades." "Hvorvidt de Scener deraf, som ere givne paa den offentlige Stueplads, have behaget, veed jeg ikke, da jeg ikke selv har seet dem." Men Forfatteren overstjærer strax i en Note denne Knude ved et kraftigt Hugzu: "Man veed, de ere optagne med almindeligt Bifald." — Men om nu Hr. Conferenceraad Cold som Theatercensur skulde sælde en Dom, hvor man ikke vel kan betjene sig af de Iemfældige og derhos tvivlsomme Udtryk: "jeg troer," "maa skee," "jeg veed ikke"; naar Hr. Conferenceraaden, som vist nok forstaaer at skjelne mellem et Vennelag og en Folkekreds, mellem et Privattheater og en Kongelig Stueplads, skulde paa Embedsvegne fremsige sit abso- eller condemnno, jeg tør næsten troe, at Freias Alter da for hans Domsstool vilde staae paa svage Fodder.

Hr. Kammerherre von Holstein er den anden Hædersmand paa hvem Hr. Ohlenschläger støtter sin egen fordeelagtige Dom om Freias Alter, det ældre nemlig. I det skriftlige Brev til Censorerne hedder det: "Kammerherren vendte sig til mig og spurgte, om jeg ikke vilde indrette det til Opførelse." I det trykte Brev ligger det forbedrede Sted saaledes: "Herr Kammerher-

ren vendte sig til mig, og spurgte venligt, om jeg ikke vilde omarbejde det til Opførelse." Men heraf følger jo aldeles ikke, at Kammerherren skulde eller kunde lade Stykket opføre, hvordan end Indretningen eller Omarbejdelsen faldt ud. Og hvor kunde dog en Mand, der kjender Theatret saa vel, som Prof. D., faae i Sinde at spørge Hr. Kammerherren, "om Censorerne i det mindste ikke havde tilbudet ham, at lade Stykket spille paa hans egen Risiko." At Prof. D. nu, som tilforn, blot henvendte sig til Kammerherren, ventelig i den Formening, at Censorerne som underordnede Personer let kunne kudskes naar Tiden kommer, er intet nyt; men at Hr. Kammerherren ved en selstabelig Anledning gjør et venligt Spørsmaal, og derhos i sin Embedsstilling viser sig konsekvent, er heller intet nyt.

Endelig sagtes Prof. Ds. Egentjerligheds Strøm S. 19, Æsthetiken viger for Logiken, og Breden for Fornuften. "I mit Brev til Censorerne har jeg tydeligt nok angivet mine Grunde, og udviklet min Overbeviisning om at Stykket burde spilles. Censorerne have den modsatte Overbeviisning." (Altsaa falder Kabalen bort.) "Denne satte de paa de i Brevet 1804 anførte Grunde, og at disse oplose sig selv i Luft, er let at bevise."

For det første stotte Censorerne (fra 1816) aldeles ikke deres Overbeviisning paa de i Brevet 1804 anførte Grunde. Jeg for min Deel har aldrig kjendt disse for jeg saae dem i Hr. Ds. Appel. Det hedder nemlig i uudværende Directions Skrivelse: "at Censorerne ikke have fundet Forandringerne saadanne, at de derved kunne troe sig befriede til at omstøde den af deres forvængere fældede Dom." Af Indledningen til Brevet

1804, som forhen er anført, sees at Stykket den Gang alt tvende Gange var forkastet. Dette vidste maastee ingen af Censorerne, jeg i det mindste ikke. Men jeg vidste at Stykket var meget forandret, jeg sølte og levende, at det ikke var forbedret, men forværret ved disse Forandringer, skjønt jeg under Læsningen og Alter-Læsningen blot hensaae til Freias Alter, det yngre, som det jeg egentlig skulde bedømme. Naar altsaa Hr. D. nu sætter mod de Grunde, som Censorerne fra 1804 anførte som et Slags Gjengjæld for den Uleilighed, han alt eengang forud havde havt ved Samarbejdelsen, saa er det ikke de nærværende Censorer, han luster imod, men dem fra 1804, hvilke han i Brevet har fra tre gjort til een. Altsaa er det jo ikke de nærværende Censorer, hvorom det kan gjælde, som Hr. D. end videre behager at tillægge Censorerne.

For det andet anfører Hr. D. aldeles urigtigt de Grunde han tillægger Censorerne fra 1804, hvilket er saa meget mere paafaldende, som han tilforn S. 5 opgiver dem selv langt anderledes. S. 5 hedder det: "Stykket mangler Karaktertegninger, som kunne tilstrækkeligt interessere." S. 19 derimod: "at det ikke kan interessere, fordi det mangler Karaktertegninger." S. 5: "det støder i flere Henseender mod sand god Smag." S. 19: "det støder paa flere Steder o. s. v."

For det tredie er Prof. Ds. Afbeviisning faldet saare uheldig ud, og Finalen: "altsaa falder ogsaa denne Punkt bort" er intet uden Sand i Dinene. Thi skjønt jeg intet har med de forrige Censorer's Grunde at bestille, vover jeg dog nu (vaa første Grund nær, som jo aldeles ikke kan være fælles for et Synge- og et Lystspil) at

gjøre mine Forgængeres Grunde til mine. Vi ville da see om det er disse Grunde, eller Hr. Ds. Modgrunde der opløse sig selv i Luft. Det gjælder da om at anvende paa Lyffspillet Freias Alter fra 1816 hvad som indvendes mod Syngeespillet Freias Alter fra 1804, hvorved naturligtviis, som sagt, den første Grund, tagen af Stykkets Længde, ikke kan komme i Betragtning, da Sangens Udeladelse mærkeligen forforkter den Tid Stykkets Opsførelse nu vilde fræde. Ogsaa er denne Grund saare uvæsentlig, og Hr. D. har ingen anden Væe af at gjendrive denne Punkt, end den at vise sig konsekvent i sin Forplumring af 1804 og 1816.

Den anden Punkt altsaa! "Den anden Punkt, siger Hr. D., at Stykket mangler Karaktertegnning, skal bevises." Men dette var ikke den anden Punkt. Denne lyder hos Censorerne saaledes: "Stykket mangler Karaktertegnninger, som kunne tilstrækkeligt interessere." Hr. D. paastaar: at Obersten, Guilielmo, Klothilde, Beate, Nicolai, Mad. Geldschlingels, ere Karakterer. Det samme paastaar jeg ogsaa. Men Sagen var at paastaae, og derhos at bevise tillige, at disse Personer ere, ikke blot Karakterer (hvad skulde de ellers være?) men Karakterer, som kunne tilstrækkeligt interessere.

Videre: "og at Bilbo, Skoleholderen, og Jacob ere poetiske Karrikaturer." Ogsaa dette paastaaes som det Foregaaende uden videre Beviis.

Men "sæt ogsaa, vedbliver Hr. D., at Stykket ingen Karaktertegnninger havde, saa kan selv et Skuespil uden egentlig Karaktertegnning interessere ved sine Situationer og sin vittige Dialog." Vel! men saa skulde det jo dog bevises at Stykket har Situationer

og vittig Dialog. — Men den hele Slutningsmaadet Jeg paaftaaer — altsaa ic. er dog vel intet mere og intet mindre end en logisk Karrikatur; og det er ved sig en Beviisførelse at Hr. D. vil vinde den offentlige Stemme, denne saa retfærdige og ærbørdige Dommer?

Endnu engang, hvo har nægtet at Stykket har Karakterer? hvorledes kan henved en Snees Personer optræde i et Stykke over 200 Sider langt uden at have og udvise et Slags Karakter? Reject og Nul ved en Examen ere og Karakterer, men vist ikke Karakterer som kunne tilstrækkeligt interessere. Hvad Hr. D. forstaaer ved Situation, veed jeg ikke. At en Magister efter en lang Dialog, hvori han selv er stum, falder ned fra et Alter, og dernæst drikker fransk Brændevin af et Hovedvandsæg, som en Mad. Gelschlingels præfenterer ham under Navn af en Gaudelavandeskaffe hvormed han skal gnide sig; at en Bondekods træffer omkring med en Portstolpe, i den Tro at det er en Kæmpe, eller en stakkels Mand som ogsaa gjerne vilde cile bevære Frokenens Bursdag, ved at opstilles paa Altrummet; at Guilielmo og Klothilde indviklede i Lagen slæbes frem i en Kurb; slige Dytrin med flere af en Amager Fastelavnstest ere dog vel ikke Situationer, der kunne smage de med Dannelsen begavede? At Stykket altsaa har interessante Karaktertegninger, at det i Mangel af disse interesserer ved sine Situationer og sin vittige Dialog, dette skulde Hr. D. have beviist istedet for at trodse sig bort fra Spørgsmaalers Besvarelse ved den her interesserende Phrase: "Altsaa falder ogsaa denne Punkt bort." At den ikke falder bort, vil end videre werde indlysende af de i

det Følgende anførte Exempler paa de i Stykket anbragte Prover af Smag og Vittighed..

Vi komme da til Hr. Ds. Besvarelse af de foruds Censurers tredie Anke: "at Stykket i flers Henseender støder mod sand god Smag." "Denne Anke, siger Hr. Prof., er den vigtigste, men ogsaa den utydeligste." Herpaa faae vi en Definition, ikke paa sand god Smag, men paa det Smagsfulde: det som til alle Tider behager ikke blot den store Hob, men de med Phantasi, Følelse, Forstand og Dannelse begavede Mennesker. Altsaa har den store Hob hverken Phantasi, Følelse, Forstand eller Dannelse, og dog er den offentlige Stemme en saa retfærdig og ærbødig Dommer. Jeg mener at det Smagsfulde skal til alle Tider behage blot Dannede, eller hvad Hr. D. kalder med Dannelse begavede Mennesker; at Dannelse, eller dog vel Phantasi, Følelse og Forstand findes saavel hos en stor Deel af den saa kaldte store Hob, som hos, hvad Hr. D. kalder den af Publikum mere fine Portion; at sand god Smag ikke skal rette sig efter den udannede Deel af den store Hob, men bidrage til at danne den, og overalt at "en Professor i Æsthetiken" ved Kjøbenhavns Universitet, en Lærer ved Højskolen i "Smagsvidensskaben, en Mand der har Bestalling paa "Smag" burde kunne definere Smag lidt bedre, end steet er i Appellen til Publikum, og "som een af Danmarks almindelig erkjendte første Digtere" skrive lidt smagsfuldere end steet er i Lysspillet Treias Alter. Naar f. Ex. Herr von Bilbo, en Adelsmand fra vore Tider, siden han S. 71 taler "om Elskovs Tragedien Arsel og Palmatoke" blandt mange flere Kariteter slaar om sig med Ceder som følgende:

”Fanden bygge Keder i min syndige Sjæl — Fanden forlyste mig — Fanden føre mig paa Mastrade — Fanden fare i Amor som har faaet min Tis-
 tap til at sprutte, som en Troldkjælling — Fanden fare i disse gamle Philistere — Fanden incommodere mig — Fanden gjøre mig til en Springgaas — Fanden filtrere mig — Fanden forvandle mig til salig Keiser gale Frederik, høilovlig Hukommelse — Fanden infam kassere mig — Fanden maltraktere mig — Fanden opfige mig Huldskab og Trofskab — Fanden foragte mig — Fanden restaurere mig — Fanden spænde mig ud mellem runde og blaa Laarn — Fanden recensere mig — Fanden gjøre mig til en gammel Nathue — Fanden lægge Sorg an for mig — Fanden overraske mig paa en behagelig Maade — Fanden sprænge Mure og Indgange ic.,” saa tvivler jeg paa, at al denne Fandenivoldshed vil smage ”den af Publikum mere fine Portion.”

Eller naar den samme Herr von Bilbo giver flige Beviser paa vittig Dialog, som følgende S. 25:

”Bacchus er Bacchus og Veneris er Veneris — Piger ere Piger og ungerste Støvler ere ungerste Støvler — men, som sagt: Støvler ere Støvler og Hanekam er Hanekam — det er for Gud tungt for en gammel Cavalereer at have en Domestique, som er døv paa Hørelsen. S. 39 ”Lad mig aftarre dine deilige store Kosjine — Kosjine? det er just en smuk Benævnelse. Det har en Student sagt mig, som jeg lod spise med mine Folk i Fjor hver Loverdag, naar de fik Ællebrød og Sild — der er en Poet som hedder Hummer.”

S. 43: ”Da sank jeg paa mine Knæe, og gjorde ”Dem en formelig Kjerligheds-Erklæring — da mine ”sorte Emfes Buxer i det samme brast for Knæerne, saa

"at Uldstrømmen foer ud, som den blege Maane gjennem
 "Ekyens Rift paa Himlen." — Naar den samme æfel-
 flave og smudsig forstruede v. Bilbo i sin erotiske Hen-
 rykkelse udtrykker sig saaledes: "Hun er alt flaiten. Hun
 "forsoandt som Jægerens Hund, paa Maanens Horn, i
 "Nattens Blæst, som Klopstok siger i sin Orschade. Lyf-
 "salige Bilbo! Hvad kan det være? Et brændende Hjer-
 "te! Et Par Duer som nebbes. En Vergißmeinnicht!
 "Bore Ravne i Dræk, i Træk vilde jeg sige. Jeg iler
 "trods min Podagra, trods mit Sting i Siden, trods
 "mine Ligtorne. Kierligheden overvinder Alt! den har
 "gjort Markerne flade, og Steilerne bakkede, hvad vilde
 "jeg sige, Bakkerne steilede. Den brøler gjennem Natter-
 "galens Stemme og piber gjennem Ukrudtet paa Marken.
 "Jeg iler efter Tegnet. Jeg iler." — saa veed jeg ikke
 hvem slige Ufordsjelijkheid er beregnet paa, den store
 Hob eller "den af Publikum mere fine Portion." I de ge-
 meneste D'ihuse forstaaes de ikke engang; i de saa kaldte
 gode Selskaber vilde slige Bilboader vel neppe gjøre
 Lykke. Hr. D. selv synes at blive smittet af denne æfel-
 plumpe Karakter, naar han S. 73, ved som Autor at
 foreskrive det summe Epil, bruger disse Udtryk: ("Bilbo
 vender sig om og slaaer Lars paa Snuden.")

Ligesom denne første "poetiske Karikatur" af en mo-
 dern gammel Adelsmand udmærker sig ved Fordrejelser
 og Brængerier, som Fæ for Fee, Kum for Kom,
 Hummer for Homer, Capitulation for Capi-
 tolium, ved at kalde L en Bekal og O en Conso-
 nant, og mange flere deslige potenzierte Flaaheder,
 hvortil Æsthetiken intet Navn har; saaledes udmærker
 sig den anden poetiske Karikatur, Skoleholderen
 eller Magisteren, ved en anden Art af komisk Bathos

(ikke Pathos), som jeg ved følgende Exempler vil stræbe at karakterisere:

S. 21: "Kyster Bornene ud af Ermerne. — I
"have Gehørets Mangel, og rober ikke de musikalske
"Indsigters Forraad."

S. 22: "Derved vil Hofernes Grønhed opnaaes
hos den naadige Herre ic. ic., med samt den genialste
Sang, der begynder saaledes:

"Den Naadige,

Den Graadige,

Paa hele Cognets Hyldest o. s. v.

S. 24: Bravum for Bravo, og Prosodien
for Prosodien høre til de Figurer, som udgjøre et
Familietræk hos alle Stykkets Karakterer.

S. 56: "Begge Hændernes Fuldstaab, i
"Anledning af den kiære Froskens Celebation, er nok-
"som bekiendt, og trænger ikke til nogen næiere Analyse."

S. 57: "Og Løstets Givelse fremavlede et sikkert
"Haab. Men Characterens Besynderlighed hos den unge
"Apollo er fielden. Han spiller ikke for Penges, men
"Vres Erhvervelse. Ikke for Mandfolks Fornøielse, men
"Fruentimmers; ikke for stygge Fruentimmers Fornøjet-
"se, men Smukkes."

S. S.: "Hielpeordenes Fyldetalk, i de levende
"Sprog, søger jeg saa meget som mueligt at dræbe,
"naadige Herre. Ordnes Ciceronianste Kraftcompacthed
"vinder ved slige Sammensikninger."

S. 58: " — thi ved Italiens Giennemreise har
"Modermaalets Forglemmelse havt en bestandig For-
"merelse." — Men nu bliver Dialogen ret "lystlig for
"Alvor:"

Obersten.

"Gid Fanden havde ham med alle hans Elser."

Skoleholderen (vort).

"Band ikke Elsenavnet, naadig Herre! det var min
"salig Hustrus Nomen proprium."

Obersten.

"Det er altsaa en ægtefabelig Kjerlighed, han bær
"til alle Sprogets hyppige Elser?"

Skoleholderen.

"Det er jo en uskyldig Fornøielse."

Obersten.

"Fornøi han Else uskyldigt længe nok!"

Skoleh.

"Men nu kommer Forkyndelsens Bedsthed:
"Som jeg gaaer ic."

Altsaa er Skoleholderens Elselighed og øvrige Sub-
stantiviskhed, samt Kraftcompaethed motiveret ved æg-
tefabelig Kjerlighed og en uskyldig Fornøi-
else. Til sligt et Kragemaal maatte der og slige Mo-
tiver.

Endnu en lille Fortsættelse af samme Dialog til
Probe paa denne poetiske Maculatur, Caricatur .

S. 60

Obersten.

— "Der vilde vi celeberere hendes Fødselsdag."

Skoleh.

"Og hun skal staae med Blomsterkrands og Bjelker
"paa, udklædt som Fortiebelsens Gudinde." —

Ob.

"Er han gal?"

Skoleh.

"Jh Gud bevares!"

Obersten.

"Er han fuld?"

Skoleh.

"Ikke det jeg veed, naadig Herre!"

Ob.

"Min Datter med Bjelder!"

Skoleh.

"Naa, dem kan man jo spare. Bevaagne Herr
"Oberst! bliv ikke fortørnet, hvis jeg har talt i Enfold
"dighed. Jeg vil ei fornærme Respekten; men ikkun
"formere Effekten, til Høitidens bedre Opnaaelse. See
"det er min Sandheds Tilstaaelse."

Ob.

"Ja, ja, saa faaer det da være; siden det er kun af
"Imbecillitet, at han udtrykker sig saaledes."

Skoleh.

"Saa maa vi da tænke paa noget, som kan hædre
"Frokenen mere. Og som flær hende bedre."

Ob.

"Gjør det, saa skal jeg statte hans Wiisdom."

Skoleh.

"Havde vi bare to dygtige Katte. Dog de maatte
"vel findes i hele vort Eogn."

Ob.

"Hvad skal de?"

Skoleh.

"De skal trække Frokenens Vogn."

Ob.

"Et Par Katte trække min Datter? Det maatte da
"være et Par Djævels Katte."

Skoleh.

"Ja, de maatte være i Magniatur. Det maatte være et Par Tigerkatte eller Longobarder; hvad vilde jeg sige Leopardter."

Db.

"Det vilde blive en deilig Kjørsel. De skulde nok rive min Datter i Stykker, paa hendes Fodselsdag?"

Skoleh.

"Nei, de maatte først sendes ind i Ridehuset i Kjøbenhavn, til Beridderne, saa bleve de nok gode."

Db.

"Siig mig engang, har han en Skrue løs?"

Skoleh.

"Eja, bedste Herr Oberst, eja! Frøkenen skal jo agere Freia; og jeg kan bevise dem af Etymologien, at hun havde tvende deilige Katte for sin Karre eller Sunnpekjær."

Db.

"Min Datter skal ei være Gudinde."

Skoleh.

"Ja see, havde vi vidst det fra Begyndelsens Forstehed af, saa havde vi ikke labryntet os i denne Feiltargelse. Hvad siger Herr Oberst om Freias Præstinde?"

Db.

"Præstinde — det er i det mindste mere devot. Det Indfald er ikke saa galt!"

Skoleh.

"Af hvad der er skeet, Herr Oberst har seet, Herr Oberst man mærke: Opdagelse, Opdragelse og Pligtens Jagttagelse hos mig er lige stærke." —

I disse Dialoger og flere lignende, hvoraf det vel neppe lønner Umagen at udpille Koslinerne f. Ex.: "Jeg har aldrig mærket andet hos hende, end hvad der horte til Erbarhedens Vrelse, og Skikkelighedens Beviselighed" — "Oberstens Villies Tilkiendegivelse er min Mund et ufravigeligt Beegplaster" — "Jeg horer med Drenes Beeghed" — ic. ic. ic. er vor Magister blot lunefuld, men hist og her bliver han genialt f. Ex.

S. 93 og 94 hvor han begeistret af sin Sækkpipe blandt mange listige og saftige Tirader bruger følgende Kraftcompactheder:

"Maanen mankerer ikke at fraale Hypokondrie ned gennem Buffenes Lykkelse" — "Jeg har hort at man i Italien, forhen Rom kaldet, pleier at ampligere Serenaders Sang, med Akkompagnementets Ledsaelse" — "Hendes Siensstoy drages ikke i Tvivl; men Skielmsmesterffen stuler Tilkiendegivelsen. I Morgen vil jeg aabne mig for hende, og jeg haaber at Aabningen skal have de fordeelagtigste Folger — — —"

I denne eensformige Elselighed og krampagtige Substantivisthed fremturer denne mislykkede Kopi af Viinhøstens Bartel og Indtogets Bræger hele Stykket igjennem. Uelighed og Smudsigbed, Fianteri og Fr. beri ere Ingredienserne af hans Karakter. Saa dybt spiker dog vel Bartel ikke, skont Tegningen af hans Karakter neppe kan interessere den dannede Deel af Publikum. Bræger i Indtoget har intet af det ækle og smudsige, men nok af det pedantiske og moralske gemene. Der var en Tid da slige Karikaturskildringer af gemene Naturer i en Stand, som i øvrigt er ærbørdig, havde drees store Nytte. Saaledes har Holbergs Sty-

gosius vist nok bortføjet meget af den Kust, der flø-
 bede ved hans Tids Studerende i Almindelighed, skjønt
 han i sin Stygosius ikke sigtede til nogen Stand i
 Særdeleshed. Meget kan vel og undskyldes i Synge-
 stykker, hvor Musiken stedse ansees for den vigtigste Deel.
 Men nu, i vore Dage, efterat have seet fuldt op af flige
 skærende Karikaturer, efterat saa meget er skeet for Op-
 dragelsen og den Stand, som Staten fortrinligen har
 paalagt den; efterat Ständerne, Løsbrevne fra den leede
 Standsaand, paa en for det Hele saa velgjørende Maade
 have nærmet sig, og den almene Aigtelse hylde den For-
 tjente i enhver Stilling, i et Lysspil at fremstille en
 Skoleholder i et saa foragteligt Lys, som et saa ækelt
 Misfoster, at han i intet Selskab vilde blive taalt — jeg
 for min Deel finder dette stødende ikke blot mod Smag,
 men mod Stat, Religion og Sædelighed, der desuden
 stedse rystes, naar Smagen, naar det Ansændige, i hvil-
 ken Fremstilling somhelst, paa en saa aabenbar Maade,
 vorder haanet og mishandlet. Desuden er det en saare
 mislig Sag med Karikaturer. Sjelden gavne de, fordi
 ingen føler sig truffen; dette er især Tilfældet, naar en
 Karikatur er saa forslidt som Skolemesterkarakteren; i
 det mindste maatte Rygheden af det latterlige bøde paa
 Mangelen af det Interessante ved en sliq udtjent Person.
 Unge Skribenter pleje helst at fremstille flige Karikaturer,
 deels af Mangel paa dannet Smag, deels af Mangel
 paa Verdenskundskab, og endelig fordi intet er lettere
 end Overdrivelser blottede for Ryghed og Vittighed; men
 skulde de endelig bruges, og vist nok er deres rette Sted
 i Lysspillet, da bør de udmærke sig saavel ved Ryghed og
 Vittighed, som ved en vis Naturlighed. Hvorvidt den
 Frejasalterste Skoleholder kan siges at være ny og vittig

have vi allerede seet; men nu spørger jeg, med Hensyn paa Naturlighed, om nogen i følgende Exempler gjenkjender en Nutids Skoleholder:

S. 163 spørger Obersten (der vil forsvare den Skik at Dueller begynde med Complimenter):

”Ja, er det ikke civiliseret det?”

Skoleh.

”Det er slettes ikke civilt, Herr Oberst, det er mislitart. Nei saa holder jeg det dog mere civilt, naar galt skal være, at man strax begynder med Ræfens og Mundens Blodslaaelse, eller med Venenes Krogspring og Haarenes Afrivelse — efter min ubegribelige Mening skulde just de Tapre være de Feige høist forbundne, fordi de give dem Leilighed til Udmærkelse, ligesom unge blonde Damer holder af Sorts Paaklædelse, for at den hvide Huds Afstikkelse saa meget mere skal have Yndighedernes Biselse.”

S. 190 kryber Skoleholderen op paa Alteret for at holde en Tale til Folket. Den første halve Deel ender med at ville begynde forfra igjen, men Fortsættelsen lyder som følger: (S. 191)

”Dandemænd og Dandevinder! I ere her forsamlede for, i den Hensigt at — celeberere — evavava — høitideligholde — evavava — hellige — Herr Oberstens Fru Datters — hvad siger jeg, Herr Krokens Hiems Datter — hvad siger jeg — Herr Datter Hiems Oberst — hendes Fødselsdag ic. ic.

Strax derpaa kommer Bilbo & Comp., og efterat Dialogen mellem dem og Obersten har vedvaret hele otte Sider igjennem, siger Obersten (”til Skoleholderen, som endnu staaer deroppe og gaber:”)

”Med med sig Præceptor, for Fanden!”

Skoleh.

"Til Lykke og Betsignelse, kjære Egtesfolk." (Han falder ned af Alteret.)

Obersten.

"Hjælper ham op den Stakkels."

Klothilde.

"De kom dog ikke til Skade?"

Skoleh.

"Paa ingen Naade! Naar jeg undtager Huudafgni-
"delsen af begge mine Knæskallers Forbierge."

Klothilde.

"O den stakkels Mand!

Mad. Geldschlingels.

"Her er min Gaudelavande-Flaske, min Gode!

"Enid sig lidt med den, saa gaaer det nok over."

Skoleh.

"Tusend Tak, Deres høie Naade." (Han kysker hende paa Kiolen.)

Mad. Geldschlingels (glad.)

"Det er en godslidende gammel Veteran! Han har
"en vis behagelig Naade at udtrykke sig paa."

Skoleholderen (sagte, lugter til Flasken.)

"Det er min Tro fransk Brændeviin, der er i det
"Hovedvandsæg. Jeg vil drikke dette Hovedvand paa
"hendes Naades Sundhed, saa komme Knæskallerne sig
"nok." (Han gaaer tilside.)

Her kan man med Ret udraabe: det smager,
og altsaa, efter Hr. Ds. Theori, hører det til sand god
Smag. Jeg troer ikke, der behøves mange "abstrakte
Begreber" for at afgjøre Spørgsmaalet. Autor paaftaaer
ogsaa, at det bør afgjøres ved Autoritet, og lægger til:
det er sandt. Men denne Autoritet maa ikke være

Censorerne, "et Par Enkeltes bizarre Meninger, der
 "erklære sig mod den offentlige Mening." Hvorfra,
 Hr. Professor, skulde Censorerne kjende denne offentlige
 Mening? Hr. Conferenceraad Colds forhen omtalte for-
 bindtlig, men derhos tvivlsomme Ytringer fandtes jo
 kun i et privat Brev, og kunde altsaa ikke, om end
 disse Udtryk skulde gjælde for en Mening, og for den
 offentlige Mening, være Censorerne bekjendte, da de
 domte. Vel "kunne Censorerne, bliver Hr. D. ved,
 "hvor endnu ingen Virkning er frembragt, ytre deres
 "Mening, hvad Smagen angaaer (Mange Tak, Hr.
 "Professor! for denne Tilladelse!) Men selv da maae
 "de (især mod en agtet Forfatter) være beskedne og sam-
 "vittighedsfulde" (saaledes som Hr. D. viser sig, naar
 han appellerer til Publikum!) Men Hr. Professor! de
 tvende Skrivelser fra Censorerne ere jo baade beskedne
 og samvittighedsfulde. Det første er endog mere end be-
 sshedent: "Directionen," hedder det, "giver sig den Ære at
 sende Deres Velbaarenhed Stykket tilbage" og vi stak-
 kels Censorer, som ikke maae hedde Direction, naaget vi
 selv have vovet at kalde os saa, faae paa Udskriften ikke
 engang det sædvanlige tørre: "De Herrer." — I vor
 sidste som i vor første beraabe vi os udtrykkelig paa vor
 Pligt og vor Overbedømming; det, mener jeg, er sam-
 vittighedsfuldt. Hvorvidt skal da vor Beskedenhed og
 Samvittighedsfuldhed gaae? Jo, siger Hr. D., "hvis
 Stykket ikke støder Religion, Stat og Sæder" (men at
 det støder mod Smag og Sæder er dog vel meer end klart
 af det Anførte), "hvis det er moersomt" (neppe engang
 for Casortis flittigste Kunder) "og lover Theaterkassen
 Indtægt" (herom have Censorerne troet sig besøjede til
 at tvivle, desuden ere de ingen Høfere) "bør de antage

det, og lade Publikum selv domme" det er: Censorerne hedde vel Censorer, men bør ikke censurere, det bør alene Publikum. "Ellers vilde deres Embed udarte til et vilkaarligt Despotie, der grundede sig paa et vakkende, taaget Begreb, og kunde give Anledning til de største "Chikaner." Endnu engang Nej, Hr. Professor! om end Censorerne Begreber vare vakkende og taagede, om end de skulde kunne blive enige i at kabalere mod en Forfatter, agtet eller ikke agtet, saa er Publikum tilbage, som kan afgjøre Erættten; og Publicitet, og Publikums Domsstoel har stedse været, og bør stedse være enhver ærefjær og reiskaffen Borgers Palladium. Desuden har Hr. D. i sit Brev til Censorerne jo selv angivet tvende andre Tribunaler, der kunne sikre mod alt Despotie. Den første Wei har han nu valgt, og saa have flere for ham.

Vi komme da til den fjerde Punkt, om Wittighederne. "Mod den fjerde Punkt, siger Hr. D., at Wittighederne "trætte og fiende, have saavel Læsernes som Tilskuernes Latter og Opmærksomhed høit erklæret sig. "Og altsaa falder ogsaa denne Grund bort.."

Hr. D. forbytter her atter det gamle og det nye Stykke, ligesom de gamle og nye Censorer. Ellers maatte jeg spørge, hvilke Læsere og hvilke Tilskuere?

Dernæst, om ogsaa det nye Lustspil Freias Aften saavel hos Læsere, som Tilskuere havde vaakt megen Latter og særdeles Opmærksomhed, er da enhver Latter og enhver Opmærksomhed Beviis paa sand ægte Wittighed, paa den Wittighed som morer og qvæger den Dannede, som pirrer og gavner den mindre Dannede? Reiser, højlojerlig Ibhukommelse, blev hørt og hans spørgterlige

Ildbrands-historie blev læst, og begge bleve omtalte med Latter og Opmærksomhed, men om denne Ildbrands-historie var bleven dramatiseret med alle sine Latterlige heder og Maragtigheder, skulde da Censorerne, paa Grund af den Latter og Opmærksomhed sligt et Drama kunde vakt eller vække, strax antage sligt et Drama, om det end havde faaet Navn af f. Ex. Thors Alter?

Hr. D. i sit Brev til Censorerne synes ikke at gjøre stort Varsel af det Talent, man kalder Wittighed. "Den blotte Wittighed, siger han, der skal bøde paa varmt Lune og comiske Situationer, bliver tilsidst trættende, og indsnærper Sindet, istædet for at forfriske. Den er desuden farlig; thi Wittigheden leger betydningsløst med Ideerne, kan have det Onde paa det Godes Bekostning, og findes ofte hos slette, svage Mennesker, der aldeles er berøvet alle andre Gælder og al moralisk Kraft." Altsaa ifølge Hr. Professorens eget Raisonnement bør Wittighed ikke være gold og flau, thi "den blotte Wittighed bliver trættende" men ny, frugtbar og sindrig bør den være, naar den ellers skal behage den Dannede; fremdeles "den bør ikke lege betydningsløst med Ideerne, ikke have det Onde paa det Godes Bekostning" thi ellers vorder Latteren let den Lastefuldes Baaben, den uberættede Yngling forvirres, den frække Synder styrkes i sin Uteerlighed, Dyden sukker og Blufærdighedens Gratie flyer. Altsaa, for at behage den Dannede, og for ej at worde farlig for den Udannede bør Wittighed i Omgang og i Boger, i den store Verden, og i den lille, vi kalde Theatret, være sindrig og ædel, eller i det mindste ikke flau og gemeen. Bort altsaa med alle kolde Ordspil, og alt det usle Ordgogleri, som ikkun kan more i Kroer og

Ripper — med alt hvad som i daglig Tale under Navn af Borgere, og end mere falske Borgere; ved at snakke bagvendt, ved Omfætning af Bogstaver for at udbringe noget meningsløst Klingklang, ved søgte og kunstlede Fordrejelser, og plumpe Brængerier ikkun i det højeste kan more Smagens Nøbel og Sædelighedens Begrinere — lad det attiske Salt fortrænge det boeotiske, eller om dette behøves, lad det dog i det mindste være Salt, og ikke blot gnistrende Kiselsplinter — lad Mand og Naturlighed frembringe, og moden Domme kraft vælge og ordne dette Kryderi, vi kalde Vittighed; og lad den Yngling, der saa let henrives til Beundring af det blot Glimrende, lære af en Swift og Smollet, en Voltaire og Beaumarchais, en Lichtenberg og Jean Paul, en Wessel og Tode, hvorledes sand ægte, findrig og ædel Vittighed bør være beskaffen.

Jeg vender tilbage til min Text. Hr. D. beraaber sig i Henseende til det gamle Frejas Alter paa Læsers og Tilskuers Latter og Opmærksomhed — men vi have her med det nye Frejas Alter at gjøre; om ogsaa Vittighederne i dette vække Latter og Opmærksomhed, og om denne Latter og Opmærksomhed da vidner med eller mod Forfatteren, vil jeg bede det paagjældende Publikum (d: de Skyndige og Upartiske) at besvare efter Beskuelssens af følgende Vittighedsblomster, tagne af de øvrige Karakterer ifølg.

Ejeneren Henrik, der taler om dithyrambisk Flugt, og paa flere Steder røber en Kultur lange over sin Herres (ligesom Bondefarlen Jakob hist og her overgaaer Magisteren), der bruger Ordet Met a for, hvilket Herren i sin Dumbhed forvandler til Matador, der

retter Herrens Cicero til Rikero, der taler om Silet som rider paa et Vesel ic., bliver først egentlig vittig lige som fast alle de øvrige Karakterer ved at bakke snagvendt. Dette skeer Slag i Slag hele Stykket igiennem, ikke fordi, som man siger, Munden gaar i Baglaas, eller fordi en Tjener nu og da opfanger Lyden af et lærd Ord, som han paa sin Maneer anvender, thi sligt kan skee og skeer ofte i de beste Farcer, men ventelig for at frempine en kold latter. Saaledes S. 30: "Jeg veed ikke hvem Herren ligner meest, enten den atticanske Apol, eller den vedicæiske Venus;" og strax derpaa: "Han kaldtes ogsaa Apol fra Bellevne." At en Tjener har hørt tale om den vaticanske Apol, om den medicæiske Venus, om en Apol fra Belvedere, er tænkeligt; at han erindrer sig disse Navne, ligesaa; men at han nu tre Gange i Rad skulde fejle, og det uden selv at vide det, uden mindste Hensigt, og uden at nogensomhelst Pudseerlighed for Læser eller Tilhører derved fremkommer, det er for mig i det mindste et saadant non plus ultra af Glaubed, at det er aldeles under og uden for al Kritik. — Beate, Kammerpigen, udmærker sig ved samme Art af Frejasalterst Wittighed, som Henrik og de fleste øvrige Karakterer. Af hende ville vi nøjes med eet Exempel. S. 21 frabeder hun sig en Serenade "fordi det er ikke Brug her tillands" men for at blive Stykkets Maneer tro, udtrykker hun sig S. 65 saaledes: "Ak, kiære Kroken! Han sagde han vilde komme og synge en Iliade, eller en Henriade, "saaledes som det er Brug i Italien ic."

S. 36 forekommer en af det Slags Wittigheder, som i daglig Tale kaldes Borgere;

Obersten

(som vil overtale sin Datter til at ægte den taabelige og fordrufne v. Bilbo).

"Han har Penge som Græs, gammel Adels, vil kjøbe
"Guds lige ved Siden af mit! Vil laane mig saa mange
"Penge, jeg vil have, til at bygge det ny Huus for.

Klothilde.

"Er det Gamle ikke godt nok?"

Obersten.

"Dersom det Gamle er godt nok, hvorfor tager
"Du da ikke Bilbo?"

Jeg veed ikke om sli en Spidsborger fortjener
Kommentar — men nu lidt af Jakobs Wittigheder; han
er dog den tredie af de poetiske Karikaturer.

S. 51.

Skoleholderen (til Jakob).

"Skylder Du ikke mig Din intellectuelle og moralske
"Dannelse, Knægt?"

Jakob.

"Har J ikke faaet fir Skilling ugentlig, i rette
"Tid? Saa veed jeg baade den intægtuelle og bore
"alske Dannelse er betalt."

S. 54.

Skoleh.

"D lad os see, Jakob."

Jakob.

"Ja det troer jeg nok, nu vil han see, før var han
"saa stor paa det, og lod mig høre jeg havde Dan
"nelse."

Hvor Saltet ligger i dette Svar, har jeg, trods
al min Grublen, ikke kunnet udfinde, da det hverken er

kyndret med Bakkensnagvendt, eller med Spidsborgerlighed.

Den samme klodsede Landsbyharlekin, Jakob, som S. 87 taler om chinefiske Mandariner, og som S. 90 i sin Snakkenbagvendt har et Slags os magna sonaturum, da han fortæller: "at han gaaer hver Søndag i Kirken, og hører Præsten præke om, at Fødselen adler Fortjenester, og at Hytten paa Marken er akkurat ligesaa god som Hyrden ved Tronens Fod" er igjen saadum (skjønt Dumheden her er ingen egentlig Bondedumhed) at han antager Jdealer i Guilielmos paa dette Sted saare utidige Høitranverie for en Daler, men S. 136 bliver hans Dumhed egentlig lavkomisk, eller efter Hr. Ds. Definition paa det lavkomiske: "udvortes lurvet og indvortes betydningsfuld."

Skoleh.

"Har Du ikke selv tippet os om at være med i Kompotten? Jakob (griber efter Oldunken). Jo Du vil jeg være med i Kompotten, jo. Gartneren. Saa maa vi skynde os da. Skoleh. Rigtig! her er periculum in mora. Jakob. Hvad er det? Skoleh. Det er Latin, min Son. Jakob (som, vel at mærke, 4 Sider længer hen parodierer i rigtig Latin over Magisterens, spørger nu): Hvad er Latin? Skoleh. Det er et Sprog. Jakob. Hvad er et Sprog? Skoleh. Det er det, som stiller Menneskene fra de umælende Væster. Jakob. Naa."

Dg strax efter:

Skoleh. "Rigtig! Jeg er primus inter pares. — Jakob. See nu taler han et Sprog igjen. Det er forfærdeligt med den Mand. — Na nei lad mig vometere først! lad mig vometere først! Skoleh. Bene! des større

er Længden af min Betænkelsestid. Saa kom da med Dit Votum. Jakob. Ja nu maa I først sige mig hvad et Votum er for en Karl. Skoleh. Det er ingen Karl! Jakob. Hvad er det da for en Qvind? Skoleholderen. Det er ingen Qvind. Kan Du ikke nok høre Jakob, at Votum maa være Neutrum? Jakob. Endnu har jeg hverken faaet at vide hvad mit Votum eller mit Neutrum er. Skoleh. Du est mægtig dum Jakobus! Og især saare uvidende."

Hvilken lys og livelig Kommentar over den skønne Text: at Støvler er Støvler og Veneris er Veneris. — Tvende af Stykkets Hovedpersoner, begge Veneris Kjaledægger, ere unægtelig den ridderlige Guilielmo og den skulstigen gemene, og fugtigen ækelsode Mad. Geldschlingels. Ogsaa spille den Førstes Bitligheder lidt i det Poetiske: "O lykkelige Bøg (udbryder han S. 92), som strækker din ranke Hals, og figer skjælmst og listigt i Sovekamret, med dit grønne Dje! O var jeg Dig, kunde jeg kun nu hylke et Phlegma, som Du, naar Rattergalen synger i Din Top!" — Af en sliq Ridder bør man og vente et høit Begreb om Kjærlighed, og et Sprog der svarer til dette Begreb. Kjærligheden" siger han derfor S. 134 — og det (med Pathos) — "Kjærligheden er en Phoenix, af den gives der kun et eneste Exemplar; den stiger først af sin Aske i en ny Skikkelse, naar den Forrige er udbrændt; men Venstak er en vild Kastanie, som vover paa Landeveien og findes i enhver Grøvt."

Dette Venstak, der som en vild Kastanie vover paa Landeveien og findes i enhver Grøvt, ville vi stienke Forf. eller Guilielmo, og derhos haabe at sliqe skønne Apophtegmer ikke skulle flytte fra Grøvterne

ind i nogen Chrestomathie for vore Instituter, hvor'dent moderne Esthetik alt mere og mere synes at fortrænge den gamle klassiske Smag. Men selv Guilielmos Kjærlighed, saaledes som den udtrykkes S. 158 i Dialogen med hans tilbedte Klothilde, forklædt som Kammerpigen Beate (hvem han og lader, som han under denne Forklædning holder), synes ikke at svare til det Phoenix Ideal, han selv saa nøjlig opstillede. Her Dialogen:

Guilielmo.

"Saa Du virkelig holder mig for saa kold, Beate? Mig synes dog at mit Forhold til (mod) Dig røber tydeligt, hvor let jeg kan fænge.

Klothilde.

Denne lette Fængen, Herr Guilielmo, er meget almindelig, og røber en letfindig Karakter, der ikke er istand til at modtage varige Indtryk.

Guil.

Åh med Dine varige Indtryk! De ere for det meste kun Årr, som vanskabe Ansigtet, og som man maa være glad ved, at de voxer ud Åar for Åar.

Kloth.

De har et meget glat Ansigt, og lader ikke til at have lidt meget af Kjærlighedens Kopper. De er formodentlig vaccineret af Letfindigheden."

Det var en slem Phoenix som saaledes faaer Kopper! Men lad os til Gjengjæld nu høre en Kjærligheds-Erklæring fra den mindre letfindige Mad. Geldschlingels, der intet giver de andre Karakterer efter i Vittighed. Den findes S. 180, hvor Bilbo oplæser den af et Brev. En mindre utaalmodig Elsker vilde aabnet, men Bilbo brækket Brevet og læser:

Min bedste Ven!

"Da jeg horer at Deres Herr Søn just ikke skal være af de fatteste unge Mennesker, og da jeg gjerne vilde have en Mand, som er sat, da jeg selv er sat, — (Bilbo tørrer Sveden af Panden). Ha det tager paa Kræfterne at læse slige Breve staaende. — (Tager en Stol og sætter sig paa) "Da jeg selv er sat — saa gjør jeg Dem den Præposition, da De og saa er sat, om det ikke var bedst, vi to Gamle satte os ned sammen? Hav den Gudhed, jo før jo heller, at sætte Pen til Papiret, at jeg kan blive sat ud af den Urolighed, hvori Forventningen sætter mig. P. S.! Da jeg er en sat og sædelig Kone, saa har De vel intet imod at jeg bliver ved at gaae med Sæt; thi til disse nymodens Solhatte kan jeg ikke vende mig. Sidse Birgitte sal. Gøldschlingels."

Strax efter kommer Mad. Gøldschlingels selv og taler saaledes til sin bedste Hr. v. Bilbo: "De undrer Dem vist over, at jeg selv kommer saa pludselig ovenpaa mit Brev, ligesom Kanonskuddet oven paa Glintet af Fængkrudtet." (Et passende Billede for slig en Sammelstrands Bestale). "Men det har saa sin egen Bewantniß som Lydskken siger" —

Ved dette Kanonskud mener jeg vi kunne for denne Gang holde op, da Fængkrudtet ikke er af det fineste.

Jeg haaber nu at have nogenlunde vüist, hvad Bewantniß det har med min store Anklagers Paa-stand (den mildeste nemlig) at jeg som Medcensor, uden Grund, blot af Lune har forkastet en ag-ter Forfatters Arbeide; men naar han lægger tilz efterat han først var opmuntret af Theater- chefen til dette, maa jeg, uden at foregribe det mig-

stedse ærverdige Publikum's Dom, anmærke, at Theaterchefen havde spurgt, ikke opmuntret, og havde meent en Omarbeidelse, og ikke vel kunnet tænke sig dette Resultat af Omarbeidelsen, eller dette Arbeide.

At vi have skilt ham ved den Ære at behage et dannet Publikum, kan jeg ikke indsee, da det store læsende Publikum, og de mange af de meest anseete dannede Mænd i Fædrelandet, og de udsøgte Dameselskaber, der efter Brevet til Censorerne allerede nu i tolv Aar have, med mere end almindelig Interessse læst, og seet, og beundret det gamle Frejas Alter, jo paa samme Maade kunne vedblive at læse, see, og beundre det omarbeidede og forbedrede.

Endelig maa jeg og møde den tilsyneladende billigere Anke, "at vi have skilt Forfatteren ved den Fornøjelse at see sit Lysspil opført af gode Kunstnere, som han veed giærne havde spillet hans Stykke." Hvis dette er Tilfældet, havde Hr. D. vist nok havt et Slags Føje til at sætte en saa exekutiv-praktisk Autoritet imod den blot theoretisk-praktiske, der bestaaer af Censorerne. Men da Hr. D. selv forkaster de abstracte Begreber, og beraaber sig paa Autoritet (uagtet en Smagsvidenskab, hvis en saadan er til, dog som Videnskab vel ikke blot grunder sig paa Autoritet), maa jeg dog tillade mig at møde ham paa hans egen Grund og bemærke, at uanseet det gamle Frejas Alter er to Gange forkastet af de forrige Censorer, og det nye Frejas Alter nu ligeledes to Gange af de nye Censorer (disse fem Mænd ere dog vel en Autoritet), har og i afvigte Sommr, da vor Skuepladses Vetera-

ner havde Mangel paa Stykker til Opførelse, det gamle Frejas Alter været bragt i Forslag, men blev ligeledes af dem, efter ordentlig og blot mandlig Bø-
tering, forkastet. Altsaa er Frejas Alter nu i alt
forkastet fem Gange, og Censorerne nødes nu til, ved
en nødtvungen og tidspildende Deduction, at forkaste
det sjette Gang.

At dette Indlæg, rhapsodisk og utilfredsstillende
som det end maatte forekomme Adskillige, først saa
silde fremtræder, dertil er Aarsagen deels en overvæl-
dende Mængde af saavel sørgelige, som uopsættelige Forret-
ninger, der i en fjorten Dages Tid (naar jeg dertil skulde
rygte mine Embedspligter) ikke tillod mig at tilstøre
nogen Forsvarspen; deels min Kundskab om at min
ærede Kollegas Svar var undervejs. Dette er nu
udkommet. Han har fulgt sin Genius, og jeg har
fulgt min. Jeg indrømmer ham gjerne Fortrinnet i
Lempelighed og Jirklighed. Men vore Forhold og vore Em-
bedsstillinger ere forskjellige, og i sand og ubestikkelig
Tver for den gode Smag, som jeg stedse har anseet
for et af de vigtigste National-Anliggender, giver jeg
hverken ham eller Nogen efter. Af begge Censorerne
Svar vil det, haaber jeg, werde indlysende, at de hver-
ken af Kabale, eller af Bizarreri, eller af Lune
have forkastet et Stykke, som med Hensyn til alt hvad
derom er hørt, og læst, og udspreedt, horer til et af de
sørgeligste og forargeligste Særsyn i den danske Kultur-
historie.

Hos Undertegnede faaes:

Ulmindelig Morfabslæsning i Danmark og Norge, igjensnem Narhundreder, beskrevet af N. Nyerup, Professor; 8vo., 1816, heftet 7 Rbd.

Om Ludvig Holberg som Lystspildigter og om hans Lystspil, ved K. L. Rahbek, Professor og Theaterdirekteur, N. af D., 1ste og 2den Deel; 8vo., 1815-16, heftet à 21 Mk. 8 f. Tredie Deel, hvormed Barket sluttes, vil om nogle Maaneder forlade Pressen.

Der Brøvsler, et komisk Læredigt, med Anmærkninger, af J. Baggesen, Justitsraad; 8vo., 1816, heftet 15 Mk.

Moliere, Karakterfildring af Pastor Fulda; af det Lydske oversat og med Tillæg forøget af K. L. Rahbek, Professor 2c; 8vo., 1816, heftet 8 Mk.

Svar paa Professor Oehlenschlägers: "Til Publikum, i Anledning af Lystspillet Freias Alter, forkastet af Theatercensorerne," fra K. L. Rahbek, Professor 2c; 8vo., 1816, 4 Mk.

Brødrene Thiele.

U n d e r s ø g e l s e

fornemmeligen

i logisk, juridisk og æsthetisk

Henseende

over

Theatercensorerens Fremfærd

ved at forkaste Freias Alter,

med nogle Ord

om usædelige Skuespil.

Ved

Frederik Christian Sibbern,

Professor i Philosophien.

Kjøbenhavn 1816.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandling.

Trykt hos Directeur Johan Frederik Schulz,

Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

U n d e r s e h e

Verantwortlich

Verlag, Buchhandlung

Verlag

1811

Spezialveröffentlichung

von der Kaiserlichen Akademie

der Wissenschaften

in Petersburg

1811

Verlag des Verlegers

in Petersburg

Verlag

Verlag des Verlegers

in Petersburg

Verlag des Verlegers

Det er just ikke meget gjærne, at jeg i dette Dieblif træder frem for Publicum med et polemiskt Skrivt. Det første Skrivt jeg, siden jeg er kommet ind i min nærværende Embedsstilling skulde lade trykke (jeg erklærer herved, at intet af hvad der i de sidste fem Aar er trykt anonymt, er af mig) vilde jeg heller maatte være frie for al, ikke reen videnskabelig, Polemik. Men da mange synes i den Sag, der har været i Bevægelse mellem Theatercensorerne og Dehlenschlæger, ikke at lade den, der har Ret, beholde Ret, og maaskee ikkun faae lægge Mærke til, hvor ugrundet Theatercensorerernes Fremfærd i alle Henseender er, saa er det forekommet mig at være et Slags Pligt for den, der har lagt Mærke dertil, ei at tie; og det saameget mere, som her ikke blot skal strides mod Personer, men ogsaa mod Grundsætninger, hvilke en offentlig Autoritet i sine Handlinger følger; ligesom her ogsaa er Anledning til i et ikke uvigtigt Tilfælde at tale Moralitetens Sag. Maaskee jeg ogsaa ved nogle Ord i denne Anledning kunde bidrage til at forskaffe Digteren Dehlenschlæger den aandelige Ro, hvortil en Digter saa højligen trænger, men hvilken nogle i Publicum ei synes at unde ham, medens disse samme, formedelsf en Modsigelse, der vilde forbause, hvis den Slags Modsigelser ikke vare saa almindelige, af denne Digter fordrer Bærker, der ikke vel kunne komme i Stand uden under en fuldkommen Sindssor.

Det er min Hgt i disse Blade at oplyse Censorerne's Embedehandling først i Henseende til dens Form, dernæst fra dens logiske, juridiske og æsthetiske Side, og endeligen med Hensyn til det, Theatrets Bedste fordrer.

Herr Prof. Rahbeks Skrift mod Dehlenschläger synes at have vundet Bifald. Jeg veed ei; om Herr Prof. Rahbek selv har Aarsag til at være tilfreds med, at dette Skrift er bleven roest. Var det kommet fra en udmærket Forfatter's Haand, vilde man sikkert have været mere opmærksom paa Manglerne, der i sig selv ei ere skjulte, og det vilde da neppe undgaaet nogen, at Skrivtet ikke indeholder et eneste ret grundigt Ord.

Prof. gjør os den Tilstaaelse (ligeledes har Statsraad Olsen gjort det), at han i Anledning af Freias Alter, som Censur, har handlet en Smule paa Gaac og Maac, medens man dog har meent, at han handlede med særdeles Fiinhed. Denne Omstændighed vilde maaskee ei fortjene Dmtale, hvis kun ellers Censorerne's Fremfærd var grundet, men nu kan denne Erindring vel fortjene Plads.

Prof. vilde (ifølge Pag. 7 i hans Skrift), at Directionen skulde i dette Tilfælde afvige fra den "engang antagne almindelige Form", at den skulde motivere sin Forkastelse og udtrykkelig angive, at det var Stykkets "nærværende Forandring," til hvilken den indskrænkede sit Mistykke. Han paatog sig derfor at opsætte de faae Linier til Prof. Dehlenschläger. De lyde hos Dehl. saaledes:

"Da de anordnede Censorer ikke have fundet de med Højsæiede Lysspil Freias Alter foretagne Forandringer saadanne, at de derved kunne troe sig beføiede til, at omstøde den af deres Forgjængere under 28 Jul. 1804 derover fældede Dom, giver Directionen sig herved den Hæd at sende deres Belbaarenhed bemeldte Stykke tilbage."

Hvor vaerfomt vil man tænke. Censorerne henholde sig blot til deres Forgjængeres Dom, hvilken de (Ordet: "besfiede" viser det især) ansee bindende for sig. De have ikkun villet bedømme Forandringerne.

Men besvære maae nu begge Theatercensorer tilstaae, at de ikke kjendte Grundene til den Dom, de henholdt dem til, uagtet de kunde finde dem i deres Archiv. De skulde dog seet efter i dette. Deres Beslutning ei at svare i den engang antagne Form kunde dog letteligen bringe dem paa den Tanke, at deres Forgjængere kunde have havt Grunde til en lignende Afvigelse. Og hvad for Modsigelser kunde de have hildet dem ind i ved deres Fremgangsmaade? Hvad om nu Hovedgrunden, ja den eneste Grund for den forrige Dom havde været den, at Stykket manglede en, Delene forbindende, Intrigue, en Meening, der vel ei er min, men der ofte er hørt? De maae dog tilstaae, at denne Grund ei mere vilde være anvendelig paa det nærværende Stykke, der har en ret god Intrigue. Vilde man have forkastet Stykket alligevel, nu saa havde man dog ei kunnet henholde sig til den forrige Dom. Saa misligt er det ei at bruge sit Archiv.

Man seer tillige let, at Dehlenschlæger med Isie har betragtet Dommen over det nye Stykke, som støttet paa de samme Grunde, paa hvilke den forrige Dom var støttet og ikke paa blotte nye Grunde. Thi ikkun under Forudsætning af, at den forrige Doms Grunde vare anvendelige paa det nye Stykke, kunde de affatte deres Dom i Genhold til hiin. Dette er vist indlysende for enhver estertænkende. At betænksumme Mænd, der tage sig lang Tid nok til Betænkning, affatte deres Skrivelser saaledes, uden at see efter i deres Archiv, kan ingen formode. Jeg begriber ikke, til hvad

Ende man i Archiverne gjemmer affendte Brevs Concepter, naar de ved saadan Leilighed ikke skulle eftersees.

Prof. Rahbek vil rigtig nok indvende, at hans og Collegas Dom ei var motiveret. Han siger i de ni ikke umærkelige Linier, hvilke vi læse pag. II overst, udtrykkeligen, at denne Dom ingen Tanker og Grunde indeholdt. Professoren lægger endog Vægt paa denne Omstændighed; Etatsraad Disen lægger derimod Vægt paa den modsatte og rigtige Paaastand, at den indeholdt en Grund. Enhver kan ogsaa, uden just at tage disse Mænds Oplysninger til Hjælp, see, hvad det er for et Princip, der er opstillet i denne Dom, samt hvor omtvisteligt dette Princip er. Vi ville siden nærmere gennemgaae det. Censorerne tillægge derved deres Forgjængeres Dom en fuldkommen bindende Kraft for sig, endog i en Grad, i hvilken jeg siden i et bestemt Exempel skal vise, at ikke engang hoieste Ret ubetinget anseer sine Forgjængeres Domme for at være forbindende for sig. At beklage er det, at Censorerne uheldige Beslutning at afvoige fra "den engang antagne almindelige Form" har bragt dem til at forkynde dette Princip. At Censorerne have havt og endnu have dette Princip, har jeg just ikke saa meget undret mig over; thi hiint Princip's Urigtighed er just ikke strax i Dine faldende. Men Skade er det, at det er blevet prononceret, formedelst en Afvoigelse fra en gammel i høi Grad velgrundet Vedtægt. De have nu gjort det vanskeligere for sig at tage dette Princip tilbage, om de endog skulde indsee dets Ugrundethed. Især, naar man betænker den Critik, deres Handlinger, i deres vist ikke altid behagelige Embedsstilling, pleier at underkastes af Folk, der ei altid overveie Vanskelighederne, som møde dem ved deres Embedsforretninger, Om hiint Princip skal handles mere siden.

Dog jeg tør ei forbigaae det Raisonnement, hvorved Professor Rahbek søger at godtgjøre, at han ei behøvede, at see efter i sit Archiv, fordi det var ham "uvedkommende", at hans Forgjængere, "mod deres Sædvane og egen Bedtægt havde ledsaget Ufflaget med et motiveret Brev". (Ogsaa hos Etatsr. Olsen læse vi en saadan Paastand, strax pag. 3). Prof. Rahbeks Raisonnement staaer pag. 8, øverst paa Siden; det lyder saaledes: "da Resultatet af vor Censur "meget vel kunde blive det samme" (nemlig som Forgjængernes) "om end Præmisserne vare forskjellige, saa meget meere, "som vi bedømte forskjellige Ting; de et comiss Syngestykke, "vi et Skuespil, de det usforandrede Stykke, vi det forandrea "de, og fornemmelig med Hensyn til de dermed foretagne "Forandringer." Altsammen i og for sig fuldkommen rigtig. Men som Grund for hiin Sætning beviser det intet. Thi Spørsmaalet er om noget ganske andet. Der tales ei om Resultatet af Censuren. Spørsmaalet er, om Professorens, naar han endog troer at bedømme en anden Ting, end hans Forgjængere, skal henholde sig til disses Dom, saalænge han ei veed, om den maaskee er bygget paa Præmisses, der staae i Modsigelse med dem, der lede hans Dom om Forandringerne. Vi vide nu vel, at det ei var Tilfældet. Men det er her blot hans Raisonnement, hvorom vi tale. I dette er der en aabenbar ignoratio elenchi. Andre maae det iøvrigt, her at see de to Stykker betragtede som forskjellige Ting. Ifølge deraf vilde jo det nye Stykke ikke være censureret endnu, da Dommen blot kjender den i 1804, over det gamle Stykke, fældede Dom ved Magt, og derefter tillkjendegiver, at Censorerne sende bemeldte Stykke tilbage; hvilket maatte være det gamle Stykke, saafremt begge ikke skulde ansees for eet, og den gamle Dom desaaarsag anvendelig paa det nye. Brev

vet taler ogsaa strax fra Begyndelsen af om det ældre Stykke, thi med det nye er sandeligen ingen Forandring foretaget. Ved Dommens Uffattelse var det forresten vist ikke Meningen, at Stykkerne skulde betragtes som to forskjellige Ting. I og for sig er den forstaaelig nok, kun efter hiin Erklæring vilde det være vanskeligt. Man seer vel, at jeg ikke criticerer Brevets Udtryk; jeg viser kun, at disse ei stemme overens med Prof. Rahbeks Utring pag. 8 øverst, og denne Utring er fremsat for at afgive en Grund.

Sovrigt vil jeg ikke lægge megen Vægt paa foranførte Erindring, der tilbeels kun vebkommer den Form, Censorerne gave deres Afslag. Ei heller ønsker jeg at Læseren vilde det. Den Sprigtighed, hvormed Professorens gjør Regnskab for sin Fremgangsmaade, fortjener at erkjendes. Rigtig nok var den foranlediget. Han vilde vel befrie sig for den muelige Misstanke, uden Nødvendighed at have vilbet kalde Dehl. de Lærdomme, han 1804 imod al Vedtægt havde faaet, i Erindring. Prof. saae nok, hvor meget netop disse havde virket paa Dehl., da denne skrev sit Svar.

En alvorligere Paaanke derimod fortjener det (pag. 7 fremsatte) Raisonnement, hvilket Ledede Professorens, i det han satte den Beslutning, at forkaste Treias Uter. "Vi eller i det mindste jeg" — hedder det — "raisonnerede saa: Dette Stykke har to Gange, først i sin oprindelige Form, og siden omarbejdet, været indleveret til den forrige Direction, og er begge Gange tilbagefendt af den; Forfatteren omarbejder det nu tredie Gang; han giver derved stiltiende tilkjende, at han kjender vore Forsjængeres Dom ved Magt, i det han efterkommer den, men da vi nu finde, at Stykket ved disse Forandringer meget mere har tabt end vundet, og altsaa ikke kunne antage det, bør vi give Forfatteren dette udtrykkelige tilkjende." Hvilket Raisonnement! Først maae man spørge,

hvad det er Dehlenschlæger efterkommer. Conclussionen i den forrige Dom kan det dog ei være; thi i denne var der intet for ham at efterkomme, men kun for den daværende Theaterdirection selv, hvilken efterkom den ved netop ikke at lade Stykket spille. Fundet sig i den havde Dehlenschlæger, videre ikke. Jeg veed ei, om det at efterkomme den skal siges saa meget som, ei at protestere imod den. Dog nu efter 12 Mars Forløb kunde Prof. Rahbek vel alermindst tænke paa sigt. Og han taler jo i Præsens. Desuden erklærer man sig vist ingenlunde tilfreds med alt det, man ikke protesterer imod, saa længe der ikke gives en lovmæssig Protestationsform. I Sandhed jeg veed ei, hvad det "efterkomme" skal siges, hvis det ikke har Hensyn til visse i hiin Doms Præmisses indeholdte Grettesættelser, Raad, Forslag eller beslutte; thi paalagt ham at omarbejde det, kunde det dog vel aldrig være. Men jeg meente, at Professorens slet ikke havde vidst af, at hiin Dom var ledsaget af Præmisses. Man kunde let, for at kunne begribe Meningen af hans Ord, komme paa den Formodning, at han dog har haft et Slags dunkel Erindring om, at hans Forgjængere "havde ledsaget Afflaget med et motiveret Brev." Dog det forholde sig dermed, som det vil. Professorens Mening med Ordet efterkomme kan ikke være andet, end netop omarbejde, hvilket allerede var sagt.

Men det anførte er ikkun ubetydeligt mod det, der endnu er at anmærke ved dette ubegribelige Raisonnement. Hvad skulle de Ord siges: "at han kjender vore Forgjængeres Dom ved Magt?" Hvad er dog det for et Slags Domme, der kjendes ved Magt af den Domsældte? Ordens Mening er uden Tvivl: "at han erkjender vore Forgjængeres Dom for gyldig." Men vil dette siges: "for retsgyldig med Hensyn til ham selv," da maatte han vel erkjende den derfor,

indtil dens Kraft paa lovlig Maade blev uophævet af vedkom-
 mende Autoritet. Meningene er vel snarere: "at han erkjen-
 der den for en Rettesnoer for selve Directionen." Men dette
 kan aabenbar ikke sluttes af hans Smarbeidelse. Han kan
 lige saa snart have forudsat, at Censorerne vel ikke vilde an-
 see sig for saa bundne ved deres Forgjængeres Kjendelse, at
 de jo gjerne kunde antage, om ei selve Stykket, saa dog en
 Smarbeidelse deraf, skulde end denne være saaledes, at de-
 res Forgjængere ikke vilde have antaget den. Desuden kuns-
 ne der tænkes mange Grunde endnu, der kunde bestemme
 ham til en Smarbeidelse, f. Ex. Ueilighederne ved et Syn-
 gestykkets Opførelse; Hensyn til dem i Publikum, der meen-
 te, at Stykket ingen Intrigue havde o. fl. Det er altsaa
 formedelst den meest paafaldende Mangel af Distinction, at
 Prof. Rahbek af Dehlenschlægers Fremgangsmaade har ublebt
 en Følge, hvoraf det skal have Udseende, som om Dehl. ved
 en simpel Slutning var blevet fældet efter et Princip, hvis
 Gyldighed han selv havde erkjendt. En saadan Maade at
 gjøre Consequentser paa, man tillade mig at gjøre opmærks-
 som paa, hvad man pleier at kalde en flig Fremførb, er sik-
 kert Herr Prof. Rahbek selv forhabt. Havde Raisonnementet
 været lige saa grundet og indlysende, som det nu er ulos-
 gift og aabenbar falskt, saa vilde Dehl. være givet til Priis
 for Latter. Men nu? Man seer vel let, at Feilslutningen
 er af samme Art og lige saa haandgribelig, som den be-
 kjendte Velatus og Cornutus. Havde jeg med Etatsraad
 Dissen allene at gjøre, vilde jeg maaffee spørge ham, om der
 "i Theaterkroniken er Mage" til et saadant Raisonnement,
 ja jeg vilde maaffee se hans Skrivt hente endnu et andet
 Udtryk; men tale til Rahbek i deslige Udtryk vil jeg ikke.
 Bemærkes bør det endnu, hvor lidet det sømmer sig, at
 en Autoritet i Hensende til den juridiske Grundfætning,

hvorpaa den støtter en Dom, paaberaaber sig som Hoveds grund, at den troede, den Paagjeldende erkjendte Grund- sætningens Rigtighed.

Denne Grund sætning komme vi nu til at betragte. Der gaaer ud paa, at de forrige Censurers Dom skal ansees for saa bindende, at et af hine forkastet Stykke kun kan antages, naar det er kjendeligen forbedret. At den virkelig har lagt til Grund for Censurerens Beslutning, sees for det første af Censurerens Kjendelse; thi i denne indskrænke de sig til at fremsætte deres Dom om Forandringerne, til hvilke og Prof. Rahbek siger at de indskrænkede deres Mistykke; de sige liges ledes, at de ikke troe sig besjædede til at omstøde den ældre Dom; hvilket alt viser, at de ansaae Dommen over det ældre Stykke for saa bindende, at det ikke tilkom dem at be- bømme, om den var grundet eller ei. Det samme sees af Prof. Rahbeks ovenanførte Raisonnement, især af de Ord: "men da vi nu finde, at Stykket ved disse Forandringer "meget meere har tabt end vundet, og altsaa ikke kunne anta- "ge det" o. s. v. Fremdeles er det indlysende af mange andre Ytringer hos Rahbek, af hvilke sees, at han kun ansaae Forandringerne for sig vedkommende. Endeligen siger Etats- raad Olsen (pag 4) med reene Ord: "Directionen vilde alt- "saa ved at anføre deres Forgjængerens Dom — tilkjendegive "at det (Stykket) maatte have vundet betydeligt, for at de "kunde antage, hvad trende Hædersmænd to Gange havde "forkastet." Da Theatercensurerens Forkastelse har Retts- virkning, kan man vel ikke ansee Ordet Hædersmænd for andet end et epitheton ornans; ikke at tale om, at en Thea- aterdirection ordentligviis altid bestaaer af Mænd, der kunne kaldes Hædersmænd, og at Hædersmænd ikke altid ere gode Æsthetikere. Det anførte Udtryk kan altsaa ikke komme i Betragtning. Iøvrigt seer vel enhver, at Etatsraad Olsen

ingenlunde har anført et eneste Ord til at godtgjøre, at de forrige Censorer vare trende (cfr. Rahbek pag. 7 overst), ei heller til at bevise, at Stykket var forkastet to Gange; thi ved mundtlige Ytringer forkastes et Stykke ikke. Dog herved er det ikke passende at opholde sig. Paa Ordet: betydeligt skal jeg ikke lægge Vægt, da Prof. Rahbek maaffter ikke vil vedkjende sig samme. Men at han, dersom det er mindste Consequents i hans Tænkning og Fremgangsmaade, ikke kan antage det selysamme Stykke, som hans Forgjængere have forkastet, er i Mine falbende, naar man overveier alle hans Ytringer.

Urigtigheden af det anførte Princip er indlysende baade heraf, at Landets øverste Autoriteter ikke følge et lignende, saa og af Sagens Natur. At Høiesteret ikke anseer sig bundet ved ældre Domme, endog naar det er Strid om den samme concrete Gjenstand, tilhørende de samme Personer, er eet Exempel tilstrækkeligt til at vise. En ældre Høiesteretsdom havde, saavidt man uden at kjende dens Præmisses kunde kjønne, antaget, at det Brodrene Berling tilkommende Privilegium til at udgive en politisk Avis var udelukkende. Da Seidelin udgav Dagen, anlagde de Sag imod ham. Hof- og Stads-Retten antog, uden Tvivl tildeels bestemt dertil ved den Afgjælse for Høiesterets Domme, hvilken en underordnet Ret af gode Grunde ikke bør tilfidesætte, Privilegiet for udelukkende og domte til Fordeel for Brodrene Berling. Men Høiesteret forandrede denne Dom. Jeg kan heller ikke see rettere, end at, naar Retfærdighed skal haandhæves, saadanne Afvigelser fra ældre Domme maae kunne finde Sted. Eller kunde der ligge en uforanderlig Dom for, at en Stad, som Kjøbenhavn, ikke maatte have meere end een politisk Avis, hvis Udgiiver da ikke vilde have Grund til at sørge for dens Gøddhed? En saadan Afvigelse kan ikke nær saa meget bringe

Uffikkerhed ind i Retsgangen, som Høiesterets Afvigelse fra forhen antagne almindelige Principier, og denne er dog ikke saa meget sjældent nødvendig, hvis ikke al Fremskribt til det bedre skal standses. Oftere endnu end Høiesteret, ere de administrative Collegier i det Tilfælde, at komme i Collision med deres Forgjængeres Bestemmelser; og det er ingenlunde deres Princip at afflaae Bevillinger, blot fordi disse under de samme concrete Omstændigheder forhen ere blevne nægtede.

Hvor upassende det er, at Theatercensorer, fkyde sig ind under en juridisk Grundsætning, hvilken ikke engang langt vigtigere Autoriteter ansee fornøden til at haandhæve deres Bærdighed, seer enhver. Men ogsaa af Sagens Natur vil det ugrundede i Sætningen være let at vise.

Det er ikke blot mueligt, at de nærværende Theatercensoreres Forgjængere have været saadanne, der f. Ex. ikke vilde, at Shakespeares Stykker maatte opføres, men det er endog bekjendt, at den ene af dem, og det den, hvis Mening i æsthetisk Henseende havde meest Indflydelse, var en saadan Mand. Her skal ingenlunde føres Anke over, at han hylde en Forestillingsmaade, der i den Tid var ikke ualmindelig; maaskee han i andre Henseender var en desto dygtigere Theaterdirecteur. Men om nu i hans Tid de bedste Stykker af Shakespeare vare blevne indleverede og forkastede, skulde da Danmark have den Skam, at der laae en uforanderlig, eller og kun ved kongelig Magt foranderlig, Dom for, at disse Stykker ikke kunde opføres med mindre disse (Shakespeares) Stykker forandredees saaledes, at de havde vundet ved Forandringerne, om end ei, som Etatsr. Olsen mener, betydeligen, dog kjendeligen.

Et andet Exempel: Man tænke sig, at til de forrige Censorer et Stykke, som Holbergs Geert Westphaler i fem Acter, var blevet indleveret, og at de havde forkastet det af

be samme Grunde, hvorfor hiint engang i sin Tid blev forkastet, og at dets Forfatter derpaa omarbejdede det, ligesom Holberg gjorde. Skulde nu, om imidlertid de nærværende Censorer vare komne i de forriges Sted, og disse erkjendte, at Stykket "meget mere havde tabt end vundet," hvori alle vilde give dem Ret, en Geert Westphalers komiske Charakter flet ikke komme paa Skuepladsen, hvis Forfatteren ikke havde Lyst til en nye Omarbejdelse, hvilken vel ei var at forlange. Man erindre at Grundsætningen her beskrives i Almindelighed. Skal den anvendes i eet Tilfælde, maae den anvendes i alle.

Men endnu maae de store Inconsequentser og Anomalier betænkes, hvilke hiin Grundsætning maae kunne bringe Censorer til at forvolde, hvilke ikke have en Protocol, hvoraf deres Forgjængeres Motiver og Forhandlinger ved enhver Forcastelse er at see. At de nærværende Censorer ikke have en saadan Protocol, sluttes med Grund deraf, at den ved denne Leilighed ikke er bleven nævnet. Ikkun en Concept af den forrige Skrivelse angaaende Freias Alter er bleven omtalt, og det var "imod al Bedtægt" at denne Skrivelse indeholdt Motiver. Skal nu aligevel den anførte Grundsætning gjælde, saa ere Theatercensorerne udsatte for, at en Forfatter kan faae sit omarbejdede Stykke forkastet, fordi han troeligen har fulgt de første Censurers Raad, naar disse, for ei at afvige fra den ofte omtalte Bedtægt, have givet ham dette mundtlig. Thi hvor let kan et Stykkes Værd netop blive forringet, naar man følger slige Raad. Som Exempel tænke man sig det nysansorte, med det Tillæg, at Censorerne havde raadet til den Forandring, hvorved Genactsstykket fremkom. Man glemme ikke, at Landets bedste Digtere og Æsthetikere ikke lettigen kunne antages at være Theaterdirecteurer; thi til al Directionsforretning synes udmærkede og tillige flittige Digtere og

Grandffkere lidet oplagte. De bedste Raad til en Digter kunne derfor ikke saa lige formodes at komme fra Theatrets Censorer.

Et Princip der kan føre til saadanne Følger og saadanne Anomalier som de anførte, er upaatvibligen forkasteligt, især da in jure intet taler for samme.

Inden jeg gaaer til at betragte Freias Ulder og derved at oplyse Censorerne's Beslutning fra den æsthetiske Side, være det mig tilladt at omtale et Par Steder hos Prof. Rahbek, saavel som Etatsraad Dissens Yttringer.

Professoren ytrer sig med en Varme, hvilken vist ingen kan misbillige over de Ord, hvorved Dehl. antyder, at Prof., som Censor, har været lemfældig med sig selv. Om Dehl. i æsthetisk Henseende har havt Ret, derom kan jeg ikke domme, da jeg ikke kjender Professorens senere dramatiske Arbejder. Men i retlig Henseende har Dehl. havt god Grund for sig. Thi enten have Theaterdirecteurerne den Forret at være deres egne Censorer (hvilket er det antageligste) ligesom Professorerne ved adskillige tydske Universiteter have, og Universitetets Professorer hos os forhen efter Praxis havde en saadan Forret; eller ogsaa maatte Prof. Rahbek have begjæret en Censor constitueret i sit Sted, da Censorerne skulle være tvende. Hvis dette var skeet, var det vist ikke blevet Dehl. ubekjendt. Dog fortjener Professorens Fremgangsmaade sikkert alt Bifald.

De besynderlige Spørgsmaal, Prof. gjør pag. 15 og 16 skal jeg ikke kjede Læseren med at besvare, da enhver lettelig seer ikke blot deres Spidsfindighed, men og hvilken ringe Eftertanke de forudsætte. Lige saa lidet skal jeg omtale en Deel andre besynderlige Steder i hans Skrivt.

Jeg har i det foregaaende fornemmeligen holdt mig til Prof. Rahbeks Skrivt og har ikkun i forbigaaende nævnet den anden

Theatercensur Herr Etatsraad Olsen, der ligeledes har udgivet et lille Skrivt i denne Anledning. Men dette er ikke af den Besskaffenhed, at det synes nødvendigt, at opholde sig derved. Hvad det fornemmeligen beviser, er, at Etatsraaden i sin Breve ikke har betænkt hvad Ugtelse, han skylder det Publikum, til hvilket han taler, og hvad han skylder den Direction, hvori han er, saavel som Oehl, ja sig selv, ligeledes at han ikke har noget Begreb om de simpleste æsthetiske Gjenstande, som f. Ex. hvad en dramatisk Situation er (see pag. 7, Note og pag. 16), hvad Forskjel der er imellem det vittige og det comiske (see samme Note, samt pag. 33 nederst cfr. med 32 nederst), o. s. v. Beviser paa ulogisk Tænkning findes ligeledes (see f. Ex. pag. 5 overst). Imidlertid bør man rigtig nok betænke at Etatsraaden er en Mand i et betydeligt Embede, der vel ikke levner ham megen Tid til at see sig om i Videnskaberne; hans Forretninger ved Theatret tage vel ogsaa en Deel Tid bort for ham; at han under saadanne Omstændigheder skulde søge at gjøre sig bekendt med Ting, som ikke interessere ham, vil vel ingen fordrø. Andre Deele af Litteraturen interessere ham vel i al Fald meere. Til at være Theatercensur har Etatsraaden ikke troet, at egentlig æsthetisk Dannelse behøvedes. Hvor mange tydske Theaterdirecteurer ere ikke uden al egentlig æsthetisk Dannelse. Med Die for det sædelige og usædelige i et Skuespil tilligemed Kundskab om hvad der er yndet, forbundet med Bevidsthed om, hvad han formaaer og har Kundskab om, maae en Theaterdirecteur, endog som Censur, kunne virke meget for Skuepladsen, om han end ei har lagt sig efter Æstheten, især naar han har en kyndigere Collega ved sin Side. Saaledes er det ganske begribeligt, at Etatsraaden ei har forget for at berigtige og uddanne sine æsthetiske Begreber. Imidlertid troede han ikke at kunne lade det beroe med det, hvad

hans baade finbigere og kyndigere Collega havde fremsat i en Sag, der vedkom begge. For at tale med mere Bægt meente han formodentligen, at han ved et eller andet maatte give sig en Anseelse. Han faldt paa den uheldige Tanke, at det var bedst at kalde Dehlenschlägers æsthetiske Terminologie barok og hans Definitioner vægte, og, i det han kaldte dem saa, at lægge Bægt paa den Omstændighed, at Dehl. er Lærer ved Høiskolen. Dobbelt uheldig var Statsraadens Beslutning at føie, som Beviser, et Par Exemples og Henviisninger til, af hvilke man netop sees, hvor vægte de Begreber, og hvor rigtig den aldeles simple Terminologie er, man finder hos Dehl. Sin Kjendskab til Bøger vilde han ved samme Leilighed vise. Men Universitetet glemte Statsraaden desværre, ligesom han to Sider længere hen glemmer den Direction, hvis Medlem han er. Imidlertid bør man ikke forglemme hvad der taler for Statsraaden.

Det, hvorfore Statsraadens Skrivt især synes at fortjene en billig Bedømmelse, er, at det giver en ikke ubetydelig Oplysning i Sagen. Man forundrede sig over, at Dehl. endog i det første Diebliks grundede Brede kunde skrive et saadant Brev til Theatercensorerne, som det er, han affattede samme Dag, han fik deres Skrivelse. Den docerende Indledning kunde man vel allerede forklare sig deraf, at Brevet fra 1804 med den Liste paa Frettesættelser, han mod al Sædvane havde faaet, laae for ham, da han skrev. Men Statsraadens Skrivt oplyser Sagen nærmere. I Sandhed til saadanne Mænd skriver man i sin retfærdige Harmeløstelige saadanne Breve. Hvor meget en Oplysning var fornøden i det mindste for den ene af Censorerne, maatte Dehl., der kjendte ham, vide. At begge, hellere end at søge en Udvei til med Gode at antage det Stykke, de havde forkastet, en Udvei, der ikke havde været vanskelig at finde, vilde ud-

sætte dem for at røbe deres Mangel paa Indsigt og Eftertanke for hele Folket, kunde Dehl. ikke formode. Smidertid er dette nu skeet, og vel er det, at de ved denne Leilighed tillige have henledet Opmærksomheden paa deres Forestillingsmaade om det usædelige i adskillige Stykker, de lade opføre. Thi herved er der givet Anledning til at omtale en saa vigtig Gjenstand. Man maae takke Dehl. for, at han lod Sagen faae Publicitet.

Men hvorledes høre en Deel Læsere sig ad? Istedetfor at betænke Sagen, holde de dem til Udtryk. Ordet Ugtelse forekommer dem at være nævnet for tidt i Dehlenschlægers Skrivt. At han har fuldkommen Ret i det, han meener med dette Ord, see de ikke. Enhver vilde i hans Stilling gjøre Forbring paa den Ugtelse, han nævner. Men at han med ligefremme Ord siger, hvad han mener og hvad han har Ret i at mene, det er den store Feil, ingen overscer. Dehlenschlæger skulde rigtig nok betænkt, hvor mange Læsere der gives, som ere vant til i slige Tilfælde ti Gange at holde sig til enkelte Ord, inden de een Gang eftertænke Sagen selv, og hvilke snarere tænke paa alskens andre Ting end paa, hvad der er Ret, eller paa at forskaffe sig et klart Begreb om den Sag, hvorom de læse og tale.

Forresten fortjener Etatsr. ogsaa Tak for de mange ægte komiske Indfald, han har ladet afstrykke af Freias Alter, saa og for Samlingen af de bilboffe Eeder, hvis komiske Kraft sees af den blotte Fortegnelse paa dem. Ogsaa hans Indfald pag. 19, hvor Skoleholderen siges at have komisk Bathos (Dybde), fortjener at bevares.

Men ikke kan man undlade at bede Statsraaden om, for sit Bedkommende ikke at udstrække den Plan: "at gjøre Theatret til en almu water for dansk Genie og dansk Talent" alt for

vidt; til at udføre saadanne Planer høre Mænd af meer end sædvanlig Indsigt. Enhver vil være tilfreds, naar Etatsr. troeligen sørger for Theatret. Man finder nogen, man veed ei, om man tør kalde det Anmasselse, i Etatsraadens Yttring; ligesom man har fundet en lignende i det Sted af Prof Rahbek (pag. 9), hvor han siger, at han just paa Grund af den Ugtelse, Dehl. fortjente, allermindst vilde give Freias Alter sin Stemme, et Sted, der stikker synderligen af mod de uvenskabelige Ytringer af Professorens paa andre Steder. Hvorfore have dog saa ofte de mindre gode Hoveder saa stor en Lyst til at tage de meere gode Hoveder under deres aandelige Baretøgt?

Et Forsøg paa, i et eneste Exempel at gjøre Etatsraaden anskueligt, hvad det dog monne være, man skatter i Freias Alter, kan vel fortjene Plads paa dette Sted.

Det pæfeligste Exempel synes Jakob og hans Portstolpe at være. Etatsraaden har maaskee lagt Mærke til, at der hos os, ligesom paa andre Steder, gives Menneffer, hvilke løbe Byen rundt med en ilde fordsiet saakaldet Philosophie, der lige saa lidet fortjener Navn af Philosophie, som en gammel Portstolpe fortjener Plads i en Antiquitetsamling eller et Naturaliecabinet, uagtet denne saakaldte Philosophie kan være hentet af Bøger, ligesom Jakobs Portstolpe var fundet i en Gravhøi. Etatsraaden vil sikkert ogsaa have lagt Mærke til, at disse saakaldte Philosopher, naar de ikke kunne anbringe deres formeentlige Indsigt hos Mænd, tyer med dem til Damer og Damerkredse, hvis de ikke møde nogen paa Veien, som lærer dem, at der er intet, Damer mindre er tjente med, end med en ilde fordsiet philosophisk Kundskab. De ligne heri Jakob, som løber med Portstolpen til Beate. Deri, at de, naar et og andet hændes, som sætter dem i

Frygt eller Forlegenhed, haabe i den Kæmpe, de meene at besidde i deres Philosophie, at finde en god Hjælper, ligne de ogsaa Jakob. At de endeligen ved Leiligheder, hvor noget er paa Færde, ikke glemme deres indbildte Indsigt, har Etatsraaden maaskee endog i denne Tid haft Leilighed til at erfare; thi han har sikkert, i Anledning af Striden om det forfaste Stykke, maattet doe mangen forunderlig Meening af Folk, som ikke have forsømt at omvinde deres trodskede Portstolpe med alffens Markblomster, for at den ogsaa kunde være med ved en saadan Fest og anbringes paa dette Treias Alter.

Etatsraaden vil heraf maaskee tillige see, at det forfaste Stykke ikke har Mangel paa den Satire, Etatsraaden anseer for at være langt væsentligere i et Lystspil, end komiske Situationer, siden han sætter hiin i Paralel med "Suppen", denne med "Syltetøiet" ved et "Gjæstemaaltid". Men een Indvending kunde Etatsraaden maaskee ville gjøre, nemlig at den Slags Satire er for siin til at virke, saa længe der ikke bliver gjort opmærksom paa den. Mit Svar er: det lunefulde og ægte poetiske overgivne i en saadan Spøg falder vistnok først i Dinene. Men naar ved Leiligheder en saadan Spøg appliceres paa en eller anden, som kan behøve det, saa mærkes Satiren og et saadant Indfald, som Dehlenschlægers med Jacobs Portstolpe, vil ei forfeile sin Virkning i at revse gjængse Feil. Vistnok; skal der virkes tilfulde, maae Stykket opføres.

Om det nu bør opføres have vi tilbage at undersøge. Censorerne have som Censorer, ikke indladt sig i det heele forandrede Stykkes, men kun i Forandringernes Bedømmelse, og have lagt et falskt Raisonnement og et ugrundet juridiskt Princip til Grund for deres endelige Dom. Men med alt dette kunde man spørge, om det ikke dog havde

høendet sig, at de vare komne til et rigtigt Resultat. Dette ville vi nu overveie, betragtende, ikke visse udvænte Stykker af dette Lystspil, men det heele, som det heelt og holdent ligger for os. Det er vel rigtigst ikke at tage det ældre Stykke, men ikkun det nye i Betragtning.

Naar man tilbørligen vil bestemme et Arbeides Værd, bør man nøie skjelne imellem de meere og de mindre væsentlige Fortrin og Mangler ved samme. Til det første Slags høre i et Drama fornemmeligen alle de, som finde Sted med Hensyn til Intrigue, Situationer, og Charakterer, især Hovedcharakterer, saavel som til det Heeles Tendents og Mand. Til sidste Slags derimod høre saadanne Fortrin og Mangler, der blot finde Sted med Hensyn til enkelte Steder og Udtryk. Mangler af dette Slags ere allermindst væsentlige, naar der til at rette dem, kun udfordres, at en nogenlunde opmærksom Æsthetiker anvender et Par Timers Tid paa at gjennemgaae Stykket; — det vil sige saa lang Tid, som en god Digter ofte bruger til at skrive to Sider af sit Stykke. Meere væsentlige forekomme mig imidlertid de Feil ikke at være, hvilke man med Grund kunde ønske rettede i Freias Alter, inden det opføres. Derimod har det store Fortrin i Henseende til de nævnte væsentligere Ting. Som et Bidrag til at godtgjøre dette er det følgende at betragte.

Mod Stykkets Mand og Tendents i det Heele vil neppe nogen have noget grundet at fremsøre. Enhver seer, at det deels gaaer ud paa en, aldeles ikke personlig, Satire, deels paa en overgIVEN Munterhed og et lystigt Spil, der drives med menneskelige Synderligheder.

Hvorledes det i Almindelighed forholder sig med dramatiske Charakterer saavel som med et Lystspils Intrigue, behøver jeg neppe at udvikle. At Charakterer ere fornødne og væsent-

lige i ethvert Drama, seer enhver; ligeledes, at en eller anden Intrigue udfordres. Men hvad en dramatisk Situation er, er noget, hvorom maaskee en og anden Læser ikke har saa bestemte Forestillinger, at jo en Udvikling deraf kan være fornøden, inden vi gaae videre.

For at en dramatisk Scene skal komme i Stand maae Personerne yttre sig i Ord og Handlinger, i hvilke de da lægge deres Charakterer for Dagen. Men dertil maae der være nogen Anledning. Som oftest ligger det, der foranlediger Personerne til deres Ytringer, i de Forhold, hvori de staae eller komme til andre Menneſker og den Berelvirking eller Conflict, som derved opstaaer mellem flere. Herved kommer enhver til at staae i en bestemt Stilling til andre og denne udgjor Situationen. Man seer let, hvor væsentlig den er, da det er den, der foranlediger og ligger til Grund for de enkelte Scener. Vigtigheden af Situationen kan eet Exempel oplyse tilstrækkeligen. Hvad ligger til Grund for alle de mange lystige Scener i *Hexerie* eller blind *Allarm*? Den Situation, hvori Leander og de øvrige til hans Selskab hørende Personer geraade ved en snurrig Hændelse; af hvilken Hovedsituation saa mange speciellere udvikle sig, i det de komme i Berelvirking med den hele Byes Indvaanere.

En Situation er desſto meere dramatisk, jo meere den er flippet til at fremkalde frappante Ytringer, og ligesom at nøde Personerne til at komme frem med det, de bære i deres Indre. Den er desſto mere komisk, jo mere den foranlediger Personerne til at vende den naragtige eller pudseelige, overhovedet den komiske, Side udad. Den enkelte Scene fremkommer ved en foreenet Virkning af Situation og Charakter; thi den er Fremstillingen af den Maade, paa hvilken bestemte Charakterer yttre sig i visse bestemte Situationer. Smidstertid kan dog Situationen alleene under-

tiden være komisk. Dette er Tilfældet, naar en Person, befinder sig i en Situation, der maae vække Latter, hvorledes saa Personens Charakter end er.

Jeg tager af Jean Paul et Exempel. Ariosts Fader Hændte engang meget alvorlig paa Ariost, og denne stod og hørte opmærksom, og som det syntes ærbødigt, paa ham. Men Skalken gjorde det, fordi han just skrev paa et Stykke, hvori han vilde fremstille en vred Fader, og han benyttede Leiligheden til at give Agt paa sin egen Fader, hvorledes denne bær sig ad. Hvad maatte gjøre denne Scene af det virkelige Liv saa komisk for enhver, der havde hørt til og havde vidst, hvad der gik for sig i Ariosts Sjæl? Slet ikke Faderens Charakter eller hans Død, der maaskee have været i høieste Grad velgrundede. Nei alleene den Situation, hvori man saae Faderen at befinde sig, og det uagtet han umuelig kunde vide, hvad hans Søn tænkte, saa der i og for sig ikke var noget forkeert i Faderens Udsærb.

Til Dplysning kunne vi bekvemmeligst vælge den Række af Situationer, vi møde i tredie Act af Freias Ufter, af hvilke den ene saa hurtig afløser den anden, og hvilke ere baade saa dramatiske og saa komiske, at een saadan Act alleene maatte decidere et Stykkes Værdighed til at opføres paa et Theater, der ei er beore forsynet med gode Lystspil end vort. Først see vi den forklædte Bilbo, der har modt sin Søn og selv har maattet vise ham Veien til Beate. Situationen er i sig selv allerede komisk, men bliver det dobbelt, da der neppe lader sig tænke nogen, der meere kunde bringe en Bilbo til at bryde ud med al, hvad der boer i ham af latterlig Forbittrelse paa hans Søn; allermeest Virkning gjør det imidlertid, at Omstændighederne nøde ham til, saa godt han kan, hvilket ikke er saa meget godt, at skjule sin Harm. Derpaa kommer Jakob og moder Guilielmo, og faaer den bedste Anledning

til at vise sin Frygtagtighed, saa længe han ikke veed, hvem denne er, og sin Friepostighed og Selvtilfredshed, saasnart han erfarer dette; det lystigste er, at han vil forære Portstolpen til Beate, hans af sin Præstes Ord med komisk Forkeert-
 hed sammensatte Tirade ei at forglemme. Saa en nye Elsker, Skoleholderen, der skal practicere strax, hvad han om Morgenen har hørt fortælle om Serenaderne i Italien, medens Guilielmo utaalmodig maae staae og vente. Siden Gartneren, der her har den bedste Leilighed til at vise, om han kan spille sin Rolle som naragtig tydsk Gartner, men atter til at vise sin Elskov ved at glemme Rollen. Endelig dern fra saa mange Elskere befriede Guilielmos Scene med Klothilde og dennes siden med Beate i Bærelset, begge Situationer i høieste Grad skikkede til at sætte begge Elskendes Følelser i Bevægelse. Endelig de tre ulykkelige Elskeres lystige Sammenstøden ved Freias Alter med hinanden og med den lykkelige Guilielmo, paa hvem de alle tre ere forbittede. Man seer let, hvor dramatiske disse Situationer ere, og hvor comiske de blandt dem, der skulle være det, naar man sammenholder dem med de fremsatte Begreber.

Vi gaae nu til en nærmere Betragtning af det hele forandrede Stykke. Mange synes eenige om at foretrække det ældre, nogle glemme derover ganske de ikke saa nye kostelige Indfald, hvilke findes i det nye Stykke. Deels kommer dette af en gammel Kjerlighed til det ældre, deels har en Deel af Publikum den forudfattede Meening, at Dehl. ikke har Anlæg til det komiske, uagtet det Anlæg, han har til den ægte dramatiske Spog, forekommer mig tydeligt nok at lyse frem endog af det forandrede Freias Alter alleene; endeligen maatte Stykket allerede nødvendigviis tabe adskillige deels nydelige, deels meget lystige, enkelte Ting derved, at Versene skulde reduceres til Prosa, siden et Syngestykke af det ældre

Stykkets Længde ikke vel kunde gives. Smidlertid tvivler jeg ikke om, at, hvis Dehl. aldrig forhen havde skrevet noget komisk, og ingen forudfattet Mening om hans Anlæg hertil havde existeret, vilde de mange ægte komiske og fortreffelige Ting, det nye Stykke indeholder, saaledes have indtaget enhver, der har Sands for en ægte Spøg, og vilde saaledes have vakt Forundring, at man vilde have glemt alle Manglerne, og bedet Dehl. endeligen grundigen at uddanne et saakosteligt Anlæg. Og herom kan jeg ikke nægte, at jeg særdeles vilde bede ham; thi ikke blot i mange andre Ting fra hans Haand, men ogsaa netop i de nye tilkomne Steder i Freias Alter, seer jeg Beviser paa, hvor ægte Grunden er i Dehlenschlægers komiske Gave, ligesom hans Fortale og hans Brev til Theatercensorerne, skjønt begge kun indeholde korte Bemærkninger, bevise, hvor rigtig den Anskuelse af det komiskes Væsen er, hvilken han som Æsthetiker har. I Sandhed vort Theater trænger til ægte Spøg. Hvor mange Lystspil have vi, der ikke kunne tiltrække nogen? hvor mange, der allene skulde vore fortrinlige Skuespilleres ypperlige Spil deres Lykke? Gaaer dog Armoden paa gode Stykker saavidt, at selv en Theaterdirecteur, naar han skal nævne nogle Stykker, hvormed man skaffer Huset fuldt, maae nævne et, om hvis Forkastelighed fra dets moralske Side der næsten kun er een Stemme blant Eftertænkende, som kjende det. Og er der blant vore yngre Digtere mere end een, som har lagt et decideret Talent til den ægte dramatiske Spøg for Dagen? og har denne Digter ikke hidtil endnu kun skrevet for et ganske andet Theater end det kongelige? Naar man ei er rigere, skulde man ikke vrage, men med Glæde tage til Takke, om end det nye Freias Alter ikke indeholdt andet lystigt, end de Charakterer og de Scener, der uforandrede af det ældre Stykke ere gaaede over i det nye.

Men i det nye Freias Alter er langt mere. Fornemmeligen kun i det han vilde rette sig efter en ham bekjendt Mening i Publikum, var Digteren ikke heldig. I de nye Ting, hvori han fulgte sin egen indre friske Lyst, har han i Hovedsagen været hældig nok.

Mange havde havt meget mod Bilbo at indvende, saaledes som denne første Gang kom fra Forfatterens Haand. Denne Charakter kunde man ikke finde sig i, og fandt den umotiveret. Digteren tænkte paa at motivere den for det Publikum, for hvis Skyld han omarbejdede Stykket; Falstaf falder ham ind og han fremstiller Bilbo som en Mand, der drikker. Forresten har han, man bemærke dette vel, ikke forandret Bilbos Charakter, ja ikke engang fremstillet ham som en Mand med en Halvruus. Det er, som om han kun har ladet denne Drikken komme ind i Stykket for at forsøge, om han derved kunde stille sit Publikum tilfreds. Dette har han nu ikke gjort; tværtimod det synes som om Forsetet har havt den Virkning, at man nu finder, at den forrige Bilbo meget vel kunde gaae an. Desto bedre. Forf. behøver for at faae hiin Drikken udaf Stykket ikkun lidet at forandre den ene Scene, hvori Henrik siger, at Bilbo er forfaldet til Drik. Hele Stykket igjennem see vi ikke i Bilbo en Mand, der drikker mere, end enhver anden; hans Djener drikker sin Part og faaer endda nok tilovers. Lars siger udtrykkelig pag. 32: "min Herre drikker ikke saa meget, som han troer at drikke." Halvruusen see vi ei heller. Bilbo er ikke forfaldet til Drik, men kun forfaldet til at drikke af Slasker; men denne Parade ren med Slasker istedetfor med Glas, ligner ham ganske. Saa uvesentlig er denne saa meget paaankede Feil. Og saa lidet var det Dehlsenschlagers fulde Alvor med denne Forandring. Man lade sig ikke forvilde af Uttringerne i hans Brev, i hvilket det ikke vilde have hjulpet at beraabe sig paa

Stykkets ægte Gehalt, den Fortalen viser, at Dehl. selv ret med fuldkommen Klarhed var sig bevidst; i Brevet maatte han gribe til de ordinæreste argumenta ad *hominem*, s. Er. at hans Stykke ogsaa var stilet mod de og de bekjendte menneffelige Feil. En Digter er aldrig i en værre Situation, end naar han skal forsvare sit Værk mod Mænd, der ikke have megen Sands for det ægte poetiske.

En Forandring af ganske anden Art, end den nysnævnte, og aldeles væsentlig er den, der er foretaget i Henseende til Stykkets Intrigue; men at Stykket ved denne har vundet meget meere, end det har tabt, tager jeg ikke i Betænkning at erklære for min Meening. Jeg kan saa meget mere gjøre dette med Bevidsthed om mine Bevæggrundes Rigtighed, som netop allene Godheden af mine Grunde have nøddet mig til denne Erkjendelse, efterat jeg, da jeg skulde til at omtale Freias Alter i dette Skript, havde gennemgaaet begge Stykker. Forhen var jeg, efter et ikke ganske tilstrækkeligt Beskjendtskab med det forandrede Stykke, ingenlunde af den anførte Mening, men havde endog allerede udkastet hos mig selv en Fremstilling af de Grunde, der i al Fald deels talte til Undskyldning, ja til en Slags Retfærdiggjørelse for Digteren, deels beviste, at Stykket ingenlunde havde tabt noget derved i Henseende til det meest væsentlige, nemlig det egentlig komiske i samme. Nu derimod er mig det, hvad Stykket ved hiin Forandring har vundet, saa indlysende, at jeg ingenlunde tager i Betænkning at foretrække det nye for det ældre. Man tilgive mig, at jeg saa omstændelig yttres mig om mig selv i denne Henseende. Det er nødvendigt for de Læseres Skyld, der kunne have hørt en anden mundtlig Bedømmelse af mig, end den, jeg her kommer til at fremsætte, i det jeg forsøger paa, om jeg, for at jeg skal bruge et plas

toniff Udtryk, kan nøde Læseren til at blive mig et godt Bid-
ne om min Menings Rigtighed.

Forandringen bestaaer, som bekjendt, deri, at Guilielmo
som i det forrige Stykke ikke vidste af, at den Frosken, hvis
Kammerpige, han mødte, og ved hvis Fødselsdag han skulde
synge, var hans Kjæreste, nu derimod forestilles at vide
dette, og at gjøre, hvad han gjør, for at prøve, om den
Pige, han elsker, virkelig elsker ham igjen. Hele Forvik-
lingen i Stykket faaer derved et andet Udseende.

Hvad der herved i det væsentligere er blevet tabt er først,
at Scenen imellem Faderen og Sønnen, efterat hiin har viist
denne Veien, ikke nu er fuldt saa comiff, som forhen; thi
vel er den endnu lige saa comiff i Henseende til Bilbo; men
ei mere er den det med Hensyn til Guilielmo, hvorimod det
var meget comiff, at denne forhen ganske troeffylbig efter
Bilbos Vortgang siger: "det maae dog være tungt for en
stakkels gammel Mand, at have saadan en snavs Dreng til
Søn," uden at det falder ham ind, hvem den er, han kal-
der saaledes. Imidlertid bør en Dpoffring i Henseende til
en nok saa comiff Situation ikke affholde en Digter fra en
ifølge hele Stykkets Bessaffenhed ellers nødvendig Foran-
bring. Vigtigere er det, at Guilielmos Dpørsel mod Ober-
sten formedelst den anførte Forandring faaer Udseende af at
være unaturlig; thi mod sin tilkommende Svigerfader griber
man ei lettelig til Sværdet. Men foruden at hiin Foran-
bring var nødvendig af andre stærke Grunde, og at det er en
i sig selv meget comiff Maade, paa hvilken baade Skole-
holderens vellagte Plan og Oberstens inbildte Fasthed falder
ud til den betænknommes Forfkrækkelse og den resolute Mands
pludselige Omstemning, saa maae man og erindre, at et
Rencontre med Sabler, der maaffee have hængt længe paa
Væggen, og i al Fald sikkert ikke ere fløbne, ikke kan være

en synderlig farlig Sag for en gammel Oberst og en ung øvet Fægter, hvilket Guilielmo udtrykkeligen siger sig at være. Da han veed, hvorledes Obersten pleier at tænke og hvad han pleier at ynde, er der intet stærkt Motiv, der kunde holde hans Hibsigheid i Tomme. Obersten synes ogsaa siden vel om hans Udfærd, og dette er ganske i Oberstens Charakteer. Større er ikke Usandsynligheden, om der er nogen, i den eneste tilsyneladende Inconvenients, til hvilken Forandringen har ført.

Derimod har Stykket i en anden Henseende vundet saare betydeligt ved denne Forandring. Det eneste ret egentlig anstødelige (naar enkelte Udtryk undtages) i det ældre Stykke, var Guilielmos Udfærd. At han, medens han forsikrede os om sin Kjerlighed til sin Elskede, dog indlob sig i det første Eventyr med en anden Pige, hvilket tilbød sig ham, ja at han endog vilde bilde os saavel som sin Kjæreste ind, at det var hende, han troede at favne og kysse, naar han favne og kysede en anden, dette var lidet i Stand til at vække Interesse for ham; som et letfindigt Menneffe uden ægte Følelse var han ikke fremstillet; imidlertid grændsede hans Udfærd endog til et sandt Lapsferie i den Scene, hvori han fordriver den lykkelige, ved sin Kløgt lige saa meget som ved sin Kjerlighed interessante, Gartner, og blot for at sætte et løst Indfald igjennem, forstyrrer to Elskendes Kjerlighed.

Hvor langt bedre er han fremstillet i det nye Stykke. For at prøve sin Elskedes Følelser mod sig, gjør man i hans Forfatning meget; al den Forvirring, han kan anrette, er han selv i Stand til at ophæve igjen. Han er ikke meere den, der løber efter enhver kjen Pige, medens der er een, han forsikrer at elske for Alvor. Han veed vel, hvad han

gjør og til hvad Maal det kan føre; og alle de samme Respliquer, der før vare anstødelige, ere nu kun et Diebligs naturlige Hevn for den Kulde, hans Clothilde heele Aar igjennem har ladet ham føle. Guilielmo fortjener den Besgunstigelse af Skjæbnen, at Clothilde, hvem Henrik, der har lovet at hjælpe sin Herres Søn, har vidst at give Nys om, at Guitharpspilleren er Wilhelm (see pag. 105), tager den Beslutning, at give sig ud for Beate, og at det Heele løser sig op paa bedste Maade endnu tidligere end han, der først Kulde lade sig see ved den anden Dags Høitid, kunde vente det. Hvor meget andet saukt har den omtalte Forandring endnu havt til Følge.

Men til Beviis for, at Stykket ved Forandringen har vundet meget meere end tabt, og at altsaa Undersætningen i Censorerens Syllogismus er lige saa ugrundet som deres Oversætning (den forhen omhandlede juridiske Grundføtning), er det her fremsatte allerede nok.

Det betydeligste, Stykket har vundet, næst efter den anførte Forandring i Intriguen, bestaaer i den Consequents, hoormed Jakobs Charakter og hans fixe Idee om at Portstolpen er en Mumie, er udført i flere Træk, hvorved denne Portstolpe faaer sin fulde Betydning. Det ovenfor pag. 17 anførte er vel tilstrækkelig til at vise dette. Sammenligningen i det anførte Exempel lader sig forfølge til de allermindste Træk, f. Ex. naar nogle spørge, hvad vi skulle med fremmede philosophiske Bøger, da vor indenlandske Philosophie vel kan være lige saa god, som andre Potentaters, o. s. v., o. s. v. Menneskenes Naragtighed finder lige saa lidet en Ende, som Jakobs.

Dennes og Skolemesterens Charakterer og Personer ere uden Tvivl de tvende, der have vundet størst Bisald hos de fleeste. Det er sikkert kun en Statsraad Olsen, der kan gjøre en saa

naiv Yttring, som den, at Skoleholderen maae være fremstillet for at gjøre pedantiske Skoleholdere latterlige; nei, for at skildre en Pedant, af hvad Stand han saa monne være, fremstiller en Digter en saadan Person. Paa store, ret store Pedanter have vi endnu ingen Mangel. Hvor godt han i det Heele er skildret, behøver neppe Ubvilking, da hans Charakter neppe hører til dem, hvori man har fundet noget anstødeligt. Kun hvorledes ogsaa denne Person i det nye Stykke har vundet, kan være fornødent at vise. Det er f. Ex. skeet ved det ene Træk: Skoleholderens megen Forundring over Jakobs Dumbhed, ved hvilken han ikke betænker sin egen Naragtighed. Allerede i den første af de Scener, i hvilke begge støde sammen, er en Linie (pag. 53) lagt til, hvori saadan Forundring udtrykkes. Men langt bedre Steder finde vi i Scenen mellem Guilielmos tre Sjender. En Pedants Maade er den, at han ikke undrer sig saa meget over en andens Uvidenhed om de bekendteste Ting, som over hans Uvidenhed om visse grammaticalske og antiqvariske Mærkværdigheder, hvilke den anden ifølge sin Stilling i Livet ei behøver at vide; dernæst pleier en Pedant at ansee Uvidenhed for noget endnu værre end Dumbhed. Dette erindre man og læse nu Repliquerne pag. 138, hvor Skoleholderen siger til Jakob, som spurgte om et *Notum* er en *Qvind*: "kan du ikke nok høre, Jakob, at *Notum* maae være *Neutrum*," og strax derefter: "Du est mægtig dum, *Jakobus*, men især saare uvidende." Selv Ordet *Jakobus* forhoier det komiske.

At to Menneſter, som Jakob og Skoleholderen, der begge, hver paa sin Maade have travlt med ingen Ting, naar de komme i Kast med en Mand af Oberstens Charakter (med stor Lyſt til Charakterfasthed og med en bestandig Vaktlen i sin Beslutning) maae give Anledning til meget komiske Si-

uationer, især, naar de komme i Collision med hinanden, kan man tænke sig.

En Person, som Bilbo, maae sikkert enhver, der holder af en ægte Latter, tage i Forsvar, naar han har givet en Forfatter Anledning til saa mange komiske Scener, som Bilbo foranlediger i Freias Ulter. Han er Forfatteren et Vehikel for de kosteligste Indfald. I denne har ikke blot fremstillet ham i de meest komiske Situationer i selve Stykket, men ogsaa ladet os see ham i mangen pubseerlig Stilling, hvorom han selv maae fortælle os; f. Ex. i den formelige Kjerlighedserklæring, han har gjort Klothilde i Maanestinnen, (see pag. 43). Vel see nogle slet intet komiskt heri. Men man tænke sig det samme i et andet Exempel. Man tænke sig, at en vinding Person eller en Nar, som Bilbo, kun i en anden Form, i en offentlig Tale med megen Selvtilfredshed anstiller en formelig Deduction, og at nu midt i denne en Syllogismus brister for ham paa en saa frappant Maade, at i det mindste en Logiker vanskelig vil kunne bære sig for at lee. Hvad der brister, midt i en naragtig Persons formelige Erklæring, gjør ikke meget til Sagen. Hovedsagen er, at der brister noget, og at den naragtige Erklæring brister med det samme. Forresten er det ganske, som det bør være, at det, der brister midt i den Ekstase, i hvilken en gammel naragtig Frier falder paa Knæe for at gjøre sin Kjerlighedserklæring, betegnes ganske nøie. Man see, hvad Jean Paul siger om denne Art af individuel Betegnelse, i sin Vorsch. der Aesthetik pag. 274 = 78.

En anden Spøg, Digteren har for med den gode Bilbo, er den med Kurven, han faaer. Topunctet af heele den Suite af Scener, hvori vi see ham, fra hans Omklædning af, er det Diebstik, han af Fortviivelse kaster sig i den Kurv, hans naragtige Frierie har indbragt ham og lader sig bære

bort i denne Kurv. Maatte man ikke ønske, at enhver naragtig gammel Frier maatte ende sit Frierie med en lige saa snurrig Fortviwelse.

Imidlertid er det en fuldkommen Consequens i et Lystspil, der er skrevet med denne lunefulde Dvergiveness, at Kurven kommer igjen; og at Faderen, der afstaar sin Tilbedede til sin Søn, faaer den Revange, at det unge Par maae bekvemme sig til, at lade dem bære bort i Kurven. Dette er ikke det eneste Beviis paa den Grundighed i det komiske, hvilken er at finde i Treias Alter.

Endnu i en anden sand komisk Situation bliver Bilbo sat, da han kommer til at støde paa sin Søn og til at vise denne Veien. Jeg har forhen anmærket, at denne Scene har tabt ved Smarbeidelsen, da Guilielmo nu veed, at det er hans Fader, og alleene faaer ham til at følge sig for at prøve hans Sindelag mod sig, samt for at soutinere sin Rolle, siden Faderen, som netop er gaaet ud for at opsøge sin Søn, naturligviis indlader sig med ham. Imidlertid er den med Hensyn til Bilbo af lige saa megen komisk Virkning, som forhen. Maa skee vil nogen indvende, at det er anstødeligt at see Sønnen, som veed det er hans Fader, bære sig ad, som Guilielmo; men man erindre, at det er ganske i sin Orden, at en Elsker over sin Elskede glemmer baade Fader og Moder.

Dog jeg vil ikke gjøre opmærksom paa flere af de komiske Situationer, hvori Bilbo kommer. Men endnu fra et Par andre Sider maae vi betragte denne Person. Først maae vi lægge Mærke til de mange enkelte Repliquer, i hvilke Forf. igjennem ham har lagt sin ægte Lune for Dagen. Kan man f. Ex. forlange en bedre Parodie paa mangelen hoitravende Tirade eller en bedre Recept til en forrykt Dde (og begge Ting kunne dog endnu forekomme i Literaturen) end følgende Ord af Bilbo i Kjærligheds Henrykkelse: "Hun forsvandt,

som Jægerens Hund paa Maanens Horn i Nattens Blæst" (pag. 44 eller længere nede den Sentents om Kjerligheden: "Den broder gjennem Nattergalens Stemme og piber gjennem Ukrudtet paa Marken." Sa i de strax foran staaende Ord: "den udretter alt, den har gjort Markerne flade og Steilerne bakkede" gaaer endog Bogstavernes Forverling i de to sidste Ord saa godt an hos en Bilbo, der er i Ekstase, at Digteren hellere maatte lade ham sige dem, uden, som han (Bilbo) nu gjør, at rette sig selv.

Fremdeles: skal den Lyst eller Vane, mange have til et overdrevent Banderie, parobieres eller gjøres latterlig paa Skuepladsen (og hvorfore skalde den ikke det?), kan det neppe skee paa en lystigere og bedre Maade, end det er skeet i Bilbo, i hvis Eder jeg ikke seer det mindste "væmmelige," men meget pubseerligt. Man gjennemløbe Fortegnelsen paa dem hos Etatsr. Olsen (see ovenfor pag. 16).

Enhver Læser, der kjender Freias Ulter vil letteligen see, at jeg ingenlunde har udsøgt lutter saadanne Steder, hvorom jeg snarest kunde vente at alle ville være enige med mig; men at jeg baade for at gaae redelig tilværks og for min egentlige Hensigts Skyld har valgt adskillige Exempler, hvilke mange maaskee netop have fundet enten anskødelige, eller uden komisk Værd.

Endnu er Bilbos Charakter og Sammenhængen i mange af hans Uttringer at omtale. For ret at sætte sig ind i denne, maae man tænke sig ham, hvorledes han kan have levet og teet sig i de mange Aar, der ere forløbne, inden man nu seer ham frie til Klothilde. Han har f. Ex. havt en Son, der naaget Faderen habede alt, hvad der kaldtes Konstner, fra det Dieblif, Sønnen vilde være det, dog virkelig lærte Konsten og blev Konstner og kom til Stalien. Det kan altsaa ikke være andet, end at der i Bilbos Huus maae være talt manges Gang

om Gjenstande, hvorved baade Navne som Cicero og Rikero, Vulkanus og Juno (med Koesinene) Schnepfenthal og Pestalozzi og andre, ligeledes mangeslags andre Gjenstande ere blevne nævnte og omtalte. At Bilbo nu har havt ligesaa stor Lyst til at gjøre Blæst med saadan opsnappet Kundskab, som Ulyst til at høre endog kun en eneste halv Minut efter, naar nogen vilde oplyse ham om noget, det begriber man let. Man seer ogsaa nok, at han ikke har været den, der lod sig affrække fra at komme frem med sine Indfald og sin Kundskab, om han end nok saa mange hundrede Gange havde Leilighed til at mærke, at han egentlig ikke vidste Besked om det allermindste. Han havde for mange Penge og var alt for fornem til at lade sig holde tilbage ved sliig en Betragtning. Saaledes kan man gjøre sig det meget begribeligt, der ellers kunde synes ikke at hænge fuldkommen sammen i Bilbos Uttringer, nemlig Blandingen af en og anden Slags Kundskab med Lyst til at yttre den, og den utroligste Uvidenhed. Spørger man nu, hvad der skal gjøre en saadan Charakter tilstrækkelig interessant, saa svares: ikke blot de comiske Situationer, hvilke han netop formedelst sin Charakter kommer ind i, men ogsaa, at vi i ham see parodieret og latterliggjort paa Skuepladsen, hvad der i Livet desværre som oftest er og byrdefuldt.

Saa meget om Bilbo. Som Herren er, søge ogsaa hans Tjenere at være. Disse Ord ere vel tilstrækkelige til at gjøre opmærksom paa, hvorledes det kan hænge sammen med Tjenernes Kundskaber.

Det nys anførte kan endnu tjene til at henvende vor Opmærksomhed paa noget i Jakobs Uttringer. At denne har en stor Lyst til at vise sig med et og andet opsnappet Ord, sees allerede af Tiraden om "Gudselen, som adler Fortjenester". Man

Kan altsaa nok tænke sig, at han ei har forsømt at være med, naar Oberstens Naturaliekabinet Fulde vises til nogen. Et Ord om en chinesisk Mandarin kan ved saadan Leilighed let være forekommet.

Hvad der skal berettige til at forkaste Madame Geldschlingels, er ikke let at see. At hun ei er en drukken Kone, men i al Fald kun en Kone, som drikker, har Herr Hauch rigtigens erkendret. Det, der iøvrigt egentligen er fremstillet i Mad. Geldschl., er noget andet. Det er en af disse pretiose Damer med indbildt Dannelsen og fornem Liv, hvilke man endnu træffer mange af i Livet, og hvilke kunne have godt af at tage Satiren til Hjertet. Saadanne Repliquer, som de ere, vi s. Ex. læse pag. 125 og 26, ere ubetalelige. De bene Aspec-ter, Resultat, comportere sig, forvisse sig om, Prejussement, Maxime og flere bruges netop med en saadan Blanding af Rigtighed og Naragtighed, at Satiren baade er fin og træf- fende nok. Og saaledes hele Dialogen igjennem, og ligele- des i Scenen i Slutningen. Lidt droi er Digteren derimod i en anden Henseende. Man veed, at deslige pretiose Da- mer just ikke altid ere meget reentlige. Digteren lader hende spille en Kop Kaffe paa sig og i en Hast binde et sort Forklæ- de for, da Guilielmo kommer. Dette er maaskee anstødeligt for virkelig reentlige og elegante Damer, skjont de ikke kunne undgaae næsten dagligen at see deslige. Men der gives Fri- heder, ingen Comiker kan lade sig fratage. Hvad der skal fremstilles, maae fremstilles tilfulde, og det er vist ikke en- gang fornødent, at Skuespillerinden, der udfører denne Rolle, mod Slutningen af Stykket kommer frem i en anden Klæd- ning. At ellers nogen har kunnet misforstaae den Pathos, hvormed Guilielmo pag. 34 siger: "Kjerligheden er en Phoe- nix" o. s. v., er besynderligt, da Mad. Geldschlingels Re- plique strax oven paa: "Det unge Menneffe lader dog til at

"have Lecture" tydelig nok viser, hvorledes hiin Pathos skal forstaaes. Mad. Geldschlingels Brev kunde maaskee nogen ansee for uoverensstemmende med hendes Charakter, men man erindre, at Guilielmo dicterer hende det, og at slike Personer, som hun, ere allermest naragtige, naar de skrive Breve.

Hvor godt Gartneren er skildret og hvor smuk den Episode i Stykket er, hvori hans og Beates Kjærlighed fremstilles, seer enhver. Sin paatagne Rolle agerer han fortreffelig. Dgfaa her har Digteren vilst sin ægte comiske Giinighed ved en Forandring af en af Repliquerne i Scenen imellem Obersten og Gartneren. I det ældre Stykke forsikkrede denne som ægte Bindbeutel, at han kunde klippe ud i Burbom foruden andet "Fugle og andre firbenede Dyr". Nu siger han derimod: "Aber firbenede Dyr, Herr Oberst, kan jeg ikke klippe, von wegen die dünne Weine. Das kann man mit "Laubwerk nicht gut bossiren, verstehen Sie". Netop ved saadanne Undtagelser søger den rette Bindbeutel at faae andre desto snarere til at troe, at han kan, hvad han paastaaer at kunne, i det han giver sig et Skin af Oprigtighed.

Ved Oberst Hjelms Charakter behøver jeg neppe at dvæle længe. Hvor vel hans indbildte Charakterfasthed ved Siden af hans Datters virkelige Charakterfasthed er skildret, sees let. Hans Situation i Henseende til hende er lige saa dramatisk, som hans Situation er komisk der, hvor han vil behandle Guilielmo som et Slags Landstryger, og kommer til at duellere med ham, altsaa ret at behandle ham som Lige-mand. (See isvrigt ovenfor pag. 26). En velgrundet Forandring i Henseende til hans Uttringer træffe vi pag. 166 og 167.

Angaaende Klothilbe og Guilielmo være det nok med det ovenanførte. Mod Personer, som disse, have de, der ikke have yndet Treias Alter, uden Tvivl mindst at indvende. Hvad man stødte sig over i Bilbo, Jakob og Skolemesteren, finder man ikke hos dem.

Hvor naturlig saavel som tilfredsstillende Opløsningen er, falder let i Dinene. Guilielmos ti tusinde Specier med mere ere vel ikke godt at undvære, skjøndt disse høre til den Slags Ting, man snarest kunde ønske bort. At Portstolpen kommer frem igjen i Slutningen i pyntelig Dragt, er et af Stykkets væsentlige Fortrin for det ældre Stykke. Hvad man derimod med Grund maatte ønske udsløttet, er Guilielmos sidste Replique, der ikkun er et Slags Ord til Spectatores, men betager den opstillede Portstolpe sin komiske Effect. Man kan simpelthen slette Repliquen ud. Jeg anseer dette for den væsentligste af alle de ellers ubetydelige Rettelser, der kunde være fornødne. Man tillade mig tillige at gjøre et Forslag til en anden Slutning, til hvilket man ligefrem bringes ved Stykkets egen Gang. Sikker vil Digteren være en af dem, der snarest ville billige dette; thi han forstaaer sig saa vel paa den komiske Dvergiveness, at det maae være ham kjært netop at see denne erkjendt af andre. Mange have uden Tvivl havt den samme Tanke. Indfaldet med Portstolpen er ført ud med en saadan Grundighed, at man kunde ønske sig en lignende anvendt paa Skoleholderen. Den gode Mand bør ikke have digtet sit Carmen for intet. En Triumph, Jakob faaer, bør ogsaa Skoleholderen nyde. Hans Vers bør til Slutning affynges af Skolebornenes Chor. Digteren kunde da lade hele Forsamlingen, om han vilde det, synge et Slutningsvers efter Skoleholderens Melodie; thi denne Tre maatte den gode Mand endnu nyde. Stykket bør ende med et ægte: leve Maragtigheden! Deh! vil vel spørge mig, om jeg maa

ner, han tør byde sit Publicum, der ikke har vurberet saa megen Spog tilbørligen, en nye Dvergivenhed. Men i flige Tilfælde maae Publicum lære af Digterne. Den Tid vil nok komme, da Erkjendelsen af Stykkets store Fortrin vil trænge igjennem. Hvor meget maae man ogsaa ønske det. I trykkende Tider, som vore, er der næst efter ægte christelig Troe og en fast og energisk Retssindighed, maaskee intet, hvortil man snarere maae være betænkt paa at virke hos Folket, end til at vække og nære Sandsen for ægte poetisk Lystighed, paa det at Lystigheden kan bidrage til at holde Livet i Bevægelse og forfriske det. En Gjenstand, Staternes Styre, især i Tider som disse, ikke bør meene at være for ringe for deres Opmærksomhed, men hvilken Theatercensorer vistnok fornemmeligen burde betænke.

Overveier man saavel de Fortrin som de Mangler, Frias Alter har, maae det være i Dine faldende, hvor meget disse ere af ringere Betydning end hine. Hvad bliver der, naar Slutningsrepliquen undtages, stort tilbage, hvorover man kan føre en ret grundet Anke. Først den i sig ubetydelige Omstændighed, at Henrik siger, at Bilbo aldrig er rigtig ædrue, og derved faaer den uopmærksomme Læser til at troe, at han virkelig er fremstillet saaledes; dernæst et Dusin eller flere upassende Ordspil og deslige Enkeltheder, der ere sande Bagateller, hvilke enhver billig dømmende Læser lige saa let overseer, som han seer dem, og hvilke allerede opveies ved lige saa mange gode Indfald af samme Slags. Imidlertid vide begge Censorer ikke engang at sige et tilstrækkeligt Ord om disse Smaating, der falde enhver i Minde. Thi ikke blot Statsraad Olsen, nei endog Rahbek (af hvem man ikke skulde ventet det), taler i denne Anledning, som de pleie at tale, der altid kaste beslægtede Begreber imellem hinanden. Ei blot Statsraad Olsen, nei selv Rahbek bru-

ger s. Er Ordet Wittighed, som om han aldrig havde tænkt over, hvad vel Wittighed egentlig monne være. Pudseerligheder kalder han Wittigheder. Digteren maae rigtig nok besidde Wittighed (uilligemed endnu noget meere end Wittighed), for at kunne lade sine Personer yttre sig paa en pudseerlig Maade, men disses Ytringer ere da sandelig ingen Wittigheder (hverken ægte eller uægte). Man see Rahbeks Skrivt pag. 28 og 29. Hvem vil kalde Peer Degns bekjendte Distinction mellem Donat og Grammatika en Wittighed?

Paa det man ikke skal regne Dehlenschläger den omtalte Skjodesynd (thi det synes hans Lyst til Drdspil at være) for hoit, maae endnu bemærkes, at dygtige Comikere (og at Dehl. kan være en saadan, bevise Freias Alter og adskillige Scener i Fiskeren maaskee meere end noget andet af ham) pleie at have en eller anden Skjodesynd, hvormed de lade Læseren bøde lidt for den Fornoielse, de skaffe ham. Den holbergffe er bekjendt; hvem veed ikke, hvad det er, hvortil der alluderes saa ofte hos Holberg. Og kan man desuagtet nægte hans Skuespil stor Værd netop i sædelig Henseende? Kristophaniff Raadhed er et Udtryk, der næsten er blevet almindeligt til Betegnelse af et lignende Slags Indfald. Og dog kaldtes Kristophanes Gratiernes Yndling, og en Platon ja en Chrysostomos estfede hans Stykker. Af hvor meget ringere Betydning er Dehlenschlägers Lyst til Drdspil, naar han er i overgiven Lune.

Maaskee vil en og anden Læser undre sig over den megen Satire, der findes i Freias Alter ifølge min Fremstilling, da Dehl. dog selv taler, som om Satire ikke var hans Formaal. Men disse Ytringer af ham er det let at forklare. Han var sig vel bevidst hverken at have tænkt paa nogen personlig Satire, eller paa Satire over visse bestemte gjængse

Feil. Han overlod sig blot til den digteriske Overgivenhed. Men da denne driver sit Spil med menneskelig Forkeerthed og Synderlighed, og der altid er fuldt op af forkeerte og naragtige Mennesker, maatte hans Fremstillinger træffe mange af disse, og Stykket kom til at indeholde Satire, uden at dette var hans Formaal.

Inden vi forlade Freias Ulter, maae jeg paa en bestemtere Maade, end det hidtil er skeet, betegne, hvad det er, der giver en Deel af Situationerne og de enkelte Scener en sand poetisk Værd. Det er deres symboliske Betydning. Men dette Udtryk trænger maaskee hos nogle Læsere til en Dplysning. Symbolisk Betydning har en Konstens Gjenstand, forsaavidt den vel i og for sig er skicket til at vække Behag, saa at man, for at nyde den, ikke behøver at tænke paa noget andet, end den selv, men dog tillige er saaledes, at man i den kan see en billedlig Fremstilling af betydelige Begivenheder eller Forhold i Naturen eller i Menneskelivet. Et Exempel være Moder Ludlams Hule. Fremstillingen af det gamle Eventyr om en saadan Hule kan moere i og for sig. Men kaster man Blikket fra samme ud i Menneskelivet, vil man leetelig see, at en saadan Hule kan betragtes som en billedlig Fremstilling af en eller anden Indretning i Menneskesamfundet, som først forleder og siden fordærver letfindige Mennesker. Betragte vi den saaledes, erholder Hulen symbolisk Betydning for os, og man kan da vist ikke andet end ønske, at engang en med Held udførs Affkaffelse af slige Indretninger ogsaa maatte forskaffe Digtets Slutning en symbolisk Betydning. Et andet Exempel være Laokoons Gruppe, i hvilken man, efterat have glædet sig ved dette Meisterværk, som Kunstværk, kan see en symbolisk Fremstilling af Menneskenes, baade de Unges og Gamles, forenede Kamp mod de græseligste (physiske eller moralske) Dnder, og saale-

des indsee, at den med dobbelt Net fortjente sin Plads i en romersk Verdensbeherkers Opholdssted.

I den comiske Digtning maae naturligviis det symboliske bestaae i en billedlig Fremstilling af menneskelig Naragtighed og Synderlighed. Hvor mangen Spog er der i Freias Alter, som i og for sig kan moere meget, men hvis symboliske Betydning siden findes. Jakob med Vortstolpen er ovenfor fremstillet som et Exempel paa en Spog, der har en stor Anvendelighed. Jakob staaer overhovedet i denne Henseende overst blant alle de comiske Personer i Stykket. Man fristes til at stemme i med Gartneren: "Lad ham for alting ikke komme bort." Gudsset (just ikke Stykket) vilde tabe det Halve af sin Værdie derved."

Endnu maae jeg gjøre opmærksom paa de træffende Bemærkninger over Freias Alter, hvilke indeholdes i den Recension, som findes i Athene for October dette Aar af Herr Hauch, der ved sin Fremstilling vilde have gjort, at jeg kunde have været kortere, dersom han ikke havde givet den en Form, der fornemmeligen synes beregnet for Tilhængere af en bestemt philosophisk Skole.

Forresten er alt det, der kan siges til Stykkets Berømmelse, ingenlunde udtømt i Herr Hauchs og min Udvikling. Men meere end det foransførte behøves neppe for at bedømme, om Dehl. med Grund var fortørnet over, at hans Stykke blev forkastet; eller om det ikke var saare naturligt, at han meente, Censurerne vel af en Slags Ugtelse (o: egard) for ham kunde have antaget det. At andre ikke behøvede at tænke paa Digteren for at ynde Stykket og erkjende dets Værd, kunde hans gode Bevidsthed med Sikkerhed sige ham. I Sandhed det var ikke saa ilde, om Theatercensorer, som de nærværende, viiste den Beskedenhed, at de ved visse Forfattere, om ei ganske saa dog indtil en vis Grad, og

med fornøden Varsomhed lode sig lede af en Følelse, liig den, der i ældre Tider hos os ved Bøgers Censur stundom endog bragte en Censor til, uden at læse en tilsendt Bog, at tegne sit imprimatur paa samme. Smidlertid ere de gode Digtere rigtig nok bedre tjente med, at andre Theater-censorer ikke efterligne en saadan Fremgangsmaade. Thi desto mindre behøve de at frygte for, at deres Arbeider skulle fortrænges af flette Producter, naar den eneste Grund falder bort, der let engang kunde forlede Censorer til at antage et flet Product af en Forfatter, som, fordi han havde skrevet meget for Theatret, kunde blive betragtet, som den, der havde gjort sig fortjent af Theatret.

Til en fuldstændig Oplysning af den Theatercensorerne Embedshandling, ved hvilken de forkastede Freias Alter, hører endnu en Undersøgelse over Besskaffenheden af de Skuespil, der opføres paa Theatret, og for hvilke hiint Stykke maae vige. Thi var Danmark i dette Dieblik f. Ex. saa riig paa ægte Comikere, som Athenen var i Aristophanes's Tid, kunde Forkastelsen af Freias Alter, om ei være grundet, dog ikke heller forundre saa meget. Vi komme derfor til, og saa at tage Theatrets Dærv i Betragtning. Dog da det er bekjendt nok, at vi nu ikke eie nogen Comiker, for hvem Dehl. behøvede at træde tilbage, og ligeledes bekjendt nok, hvor mange flette Stykker der hos os, ligesom vistnok paa andre store Theatre opføres, saa er det vel tilstrækkeligt alleene at omtale de Stykker, der allerførst bør forjages fra Skuepladsen, de Stykker nemlig, der ere forkastelige i sædelig Henseende, de være end nok saa vittige eller have nok saa mange andre Fortrin. De albeeles usle Stykker ere ikke saa let farlige for Sædeligheden, som de, der skjule Forførelsen under et tiltrækkende Ydre. Unægteligen maae intet være vigtigt ere for Theatret, end at der sørges for, at Skuepladsen ikke

en eneste Aften skal kunne siges at have været en Skole for Usædelighed. Man burde dog være langt meere omhyggelig i denne Henseende, end omhyggelig for at forebygge, at Parterret skal bryde ud i en Latter, hvilken man anseer for at stride mod æsthetiske Principer.

Da Figaros Bryllup er blevet nævnt i Anledning af Striden om Freias Alter, maae dette først omtales, som et af de i sædelig Henseende forkastelige Stykker.

Dehlenschläger havde ved netop at nævne dette Stykke som Exempel gjort Prof. Rahbek den Tilstaaelse, at der opføres Stykker paa Theatret, som ikke burde opføres, saare let. Da det var 30 Aar siden, Professorens havde oversat det, og da det var opført paa de berømteste fremmede Theatre (paa hvilke der overhovedet, Villighed fordrer at anmærke dette, opføres lige saa usædelige Stykker, som hos os) og var yndet af mange, vilde man let have fundet ham undskyldelig. Iøvrigt viiste det den rette Tænkemaade hos Dehl., at denne hellere nævnte et af de i sædelig Henseende fordærveligste, men dog yndede Stykker, end et af de i alle Henseender elendige. Det er fuldkommen rigtigt, hvad Dehl. siger, at det i sin Laade kolde Foragt mod alt ærværdigt og dydigt indeholder en hemmelig Gift. Hemmelig kalder han den nemlig med Rette, da saa mange have overseet den. Prof. Rahbek kunde gjerne have tilstaaet Rigtigheden af Dehlenschlägers Paastand, eller reent tiet om Stykket. Men ret som om hans gode Genius aldeles havde forladt ham, medens han skrev sit Forsvars-skrift, eller som om en hemmelig Fiende havde ledet ham, eller som om det skulde saa være, at han i alle Henseender skulde give Prøve paa, hvor lidet han veed at skjønne og dømme rigtigheden: han tager ikke i Betænkning (pag. 18) at nedskrive de Ord: "bemeldte Gift maae være meget hemmelig da jeg — det være mig

”nu til Skam eller til Gæde — endnu den Dag i Dag ikke
”er i Stand til at opdage den.” En frappant Erklæring!

En Theatercensur burde dog kunde blive denne Gift vaer. Vel veed jeg, at mange Fruentimmer have seet Figaros Bryllup uden Indignation. Men Grunden maae have været, at de ifølge deres meget agtværdige, men ikke sjældent store, Troeskyldighed i slige Henseender ei have betænkt, hvad det egentligen var, de saae. Hos eftertænkfulde Mænd, som kjende Stykket, synes der kun at være een Stenime om Usædeligheden af samme, i det mindste som Gjenstand for Opførelse. At de have Ret, vil en kort Fortælling om noget af Indholdet, kunne lære. En hartad utrolig Sædvane hjemlede en Herre paa visse Steder — efter Stykkets Sujet hjemlede den en spanske Greve — det saakaldte jus primæ noctis hos sine Undergivne, en Herfsabsrettighed, hvilken for den moralske Selskab er lige saa oprørende, ja endnu mere, end hiin bekjendte Skik paa Otahiti, ifølge hvilken paa denne De de i et vist flamløst Selskab optagne Fruentimmer myrde de Børn, som falde deres Lidenskab til Besvær. Hiin Ret hjemlede Greven Frihed til at begaae et moralsk Mord paa unge Fruentimmer, der skulde staae Brud. Man kan forestille sig, hvor forunderligt det maatte see ud med Sædelighedsfølelsen i det unge Fruentimmers Hjerter, der udviklede sig med Bevissheden om den Ret, der tilkom hendes Herre over hende. Imidlertid er Traditionen om en saadan Ret i og for sig ikke ubrugelig paa Skuepladsen. I et Stykke omtrent som Don Juan, hvori man under alle Heltens deels letfærdige deels nedrige Forsøg paa at forfølge Fruentimmer, seer den Afgjættelse, der allerede venter paa den Ugjerningsmand, hvem Intet er helligt, i et saadant Stykke kunde hiin Retlighed maaffee med god Effect bringes ind til at forstærke Rædselen. Men der gives vel ogsaa Mennesker, for hvilke en saadan

Ret ogsaa kan vise sig fra en anden Side. De see den vist heller fremstillet paa en piquant Maade. Det er det sørget for i Figaros Bryllup. Skulde en og anden tænke i sit Hjerte: Var det da saa stor en Ulykke, om deslige Rettigheder vare en Emule i Brug endnu? saa behøver han i Sandhed ei at frygte for, at dette Stykke skal paa en ubehagelig Maade vække ham ud af sine Phantasier. Greven er alt for meget fremstillet som elegant Cavalier til, at han skulde være til Skræk for nogen. Kun til Moerskab maae han tjene, da han ideligen bliver narret. Han har nemlig for sin Gemalindes Skyld affskaffet hiin Rettighed. Nu gaa han gjerne have den tilbage, skjønt han ei forglemmer at kalde den skammelig. Hans Kammertjeners Bryllup giver ham Anledning til dette Duffe. Men han kan ikke, hvad han gjerne vilde. Det giver Sagen noget piquant. Piquanteriet tiltager, da Bønder og Bønderpiger, i hans Gemalindes Nærværelse, i et formeligt Optog komme og takke ham, for den grandiose Beslutning, han havde dengang, da han ædelmodigen ophævede hiin Rettighed. Man skulde hos den raaste Bonde vente saa megen Følelse, at han i Grevindens Nærværelse ikke vilde nævne hiin Rettighed. Men den utroeligste Trivolitet understøttes i dette Stykke af en forbærvelig Vittighed. Man undrer sig over, at Grevinden ikke reiser sig og gaaer bort. Af en naiv Troesfælbighed er det i Sandhed ikke. Hun veed, ret godt, hvad for Loier, man har for med hendes Herr Gemal.

Dog, jeg maae til at tale om det, hvorom heele Stykket fornemmeligen dreier sig, og som udgjør een af de So-veddrivesfjædre, der sætte det Heele i Bevægelse. Det bestaaer i, om det ved Stykkets Slutning (man maae erindre, at Stykket hedder Figaros Bryllup og at det er et *jus primæ noctis*, Greven attraaer), vel skulde lykkes Gre-

ven . . . Hvad? vil man vel srietage mig for at sige. Naar paa offentlige Steder undertiden en eller anden paa en lidt for drøi Maade forfølger et Fruentimmer, vende sødelige Fruentimmer Dinene bort. Men her beder man dem udtrykkeligen at henvende Dinene paa et Skuespil, hvori en Greve paa en vel finere men langt uanstændigere Maade forfølger en Pige. Intet Fruentimmer, som kommer hjem fra Skuepladsen, efterat have seet Stykket, kan med Sammelighed fortælle nogen, hvad hun har seet opføres, uden at tale med Indignation. Man glemme ikke, at det, hvorom et Stykke dreier sig, forsaavidt som der spørges, om det skal lykkes, altid fremstilles som mueligt, og i det mindste indtil henad Midten af Stykket, som uvist.

Det maae være nok med det anførte, for at vise Usædeligheden af et saadant Stykke, i det mindste som Gjenstand for theatralisk Fremstilling. Kun maae endnu bemærkes, at alt tilsidst "jevnes paa bedste Maade." Om Beaumarchais vil jeg imidlertid ikke domme. Jeg mindes det herlige Minde, Gøthe i en anden Anledning har sat ham i sin *Clavigo*, et Stykke, hvis moralske Kraft ingen vil miskjende. Ogsaa seer man let, at Figaros Bryllup kan fortjene sin Plads i de over Tibernes Gang estertænkende Mænds Bibliotheker. Men imod Opførelsen maae man protestere.

Tøvrigt bør det, der saa ofte lægges Prof. Rahbek til Last, at han over et Værks Enkeltheder glemmer det Hele, her maafee komme ham tilgode. Hvad det var, han egentligen saa fremstillet i Figaros Bryllup, har han neppe sagt sig selv. Vistnok gives her ogsaa høist anstødelige Enkeltheder; f. Ex. at en Marceline gjør Paastand paa at vægte Figaro og opdages at være hans Moder, hvorved uden at nogen yttre den naturlige Horreur, man skulde vente, vi af hende læse

(Jeg kan ei sige, om man ved Forestillingen ogsaa hører) den frivole Replique: at det var Naturen, der virkede i hende, da hun elskede Figaro. Han glemmer ved denne Leilighed ei at more med Indfald. Men dette har Prof. Rahbek oversæet; Skønt dette Sted alene giver et Begreb om Stykkets store Trivolitet. Med Hensyn til Etatsraad Olsen, som Theatertercensor, maae man være endnu billigere. Under sine uden Tvivl mange notariale Forretninger og Administrationsaffairer kan han neppe have Tid og Lyst til at iagttage alt, hvad der foregaaer paa Skuepladsen. Jeg skulde ikke engang have nævnet Etatsraaden paa dette Sted, dersom han ikke i sit Skrivt pag. 8 havde omtalt Figaros Bryllup. Den Inconsequents af Prof. Rahbek ved denne Leilighed at nævne Hugo von Rheinberg behøver jeg ei at omtale, da den (med flere Ting) allerede er oplyst af Herr Hjort.

Som Exempler paa usædelige og for Moraliteten fordærvelige, ja al moralsk Følelse opværende, Stykker, maae det være nok endnu blot at omtale tvende, det ene, fordi Etatsr. Olsen udtrykkelig har anført det, som et af dem, der give fuldt Huus; det andet, fordi det nyeligen ved at opføres har tildraget sig fleres Opmærksomhed. Disse tvende Stykker ere Mennekehød og Anger og Skrivtemaalet, begge af Røgebue.

Indholdet af førstnævnte Stykke er almindelig bekendt. En Kone, der er blevet hendes Mand utro og er løbet fra ham med en anden, forestilles, uden at man underrettes ordentligen om nogen Omstændighed, der kunde, om muligt, tale til hendes Undskyldning, som et Slags Monster paa en fortreffelig Kone, og Stykket endes med, at hun gjenforenes med hendes Mand, hvis Harm over hendes Utroeskab var udartet til Mennekehød. Alting er lagt an paa at henrive Hjerterne for den uheldige Kone; Lærdoms-

men er, at en slet Handling (man erindre, at hendes Mand endog skildres som den, der har elsket hende dybt) kan føre til den bedste Ende. En Kone, der kunde være tilbøielig til Gulalias Synd, finder i Stykket en stor Støtte for sin Lidenskab. Man veed, hvor klogtig Lidenscaben gjør Mennesket. Hvilken herlig Udsigt, først at nyde Synden og siden ved Anger og Gøddædighed at komme til at lyse som Mønster! Forresten er dette Stykkes Usædelighed endnu kun lidet mod den utroelige Gemeenhed i den Fortsættelse af samme, Røgebue har skrevet under Navn af den ædle Løgn.

Skrivtemaalet er, skjønt et ellers ubetydeligt Stykke, et af de karakteristiske Exempler paa det, en Røgebue er i Stand til. Det er, som om her ret var lagt an paa den Lære, at det ikke betyder saa stort, om engang de herligste Følelser og de Pligter, hvilke et af Kjærlighed indgaaet Egetskab skulde gjøre dobbelt hellige, trædes under Fødder paa den meest anstødelige Maade. En ung Baron har fire Uger efter sit Bryllup med et Fruentimmer, han forestilles virkelig at have elsket høit, gjort en Reise paa to Maaneder og imidlertid forført en ung Pige. Dennes Barn bliver 9 Uger efter bragt til Baronens Kone, der ængster sin skinsyge Mand ved at bringe ham til at troe, at det er hendes Barn, indtil han, opbragt i høieste Grad, beskjæmmes ved at erfare, at Drengen er hans egen. Tilgivelse faaer han strax paa en skjemt som Maade, men bedes kun om herefter ei at være for jaloux. Hvilken Tvetydighed! For saadanne Stykker maae Frias Alter staae tilbage.

Hermed ender jeg mine Undersøgelser i Anledning af den Embedshandling, hvoraf det Factum er en Deel, hvilket Statsraad Olsen (hvem det af Rahbek ansøgte Raisonnement ogsaa maae tilskrives, da han burde erkjendiget sig om sin Collegas Grunde og da han ikke har modsagt for sit Beda-

Kommende) meener, naar han med en vis høitibelig Selvtillfredshed begynder sit Skrivt saaledes: "Uldrig har jeg med "fuldere Overbeviisning og roeligere Samvittighed udøvet "nogen Embedspligt, end da jeg" o. s. v., en Erklæring, hvis Sandhed man ikke kan være berettiget til at drage i Tvivl, saa høiligen man end maae beklage den Mand, der, for at forsøge at imponere en eller anden, gjør en saadan Tilstaaelse om sig selv, og derved vækker et ikke fordeelagtigt Begreb om sine øvrige Embedshandlinger.

Jeg tvivler af gode Grunde om, at Theatercensorerne vilde være i Stand til at fremføre noget af Betydenhed imod Resultaterne af disse Undersøgelser. Imod mine Bemærkninger over Freias Alter vilde de vel ikke unblade at komme frem med mange Indvendinger, og neppe vilde de lade det mangle, der ene paa saa "sfiirlige" den anden paa saa frappante Begrebsforvirringer, som de ere, vi ved denne Leilighed allerede have faaet at see. Om deres Erindringer vilde være af den Art, at de kunne give mig Anledning til nærmere at oplyse de æsthetiske Grundfætninget, hvorpaa min Dom om Freias Alter er stottet, vil Tiden lære. Fornøden vil en saadan Oplysning neppe være, især da enhvers Dømmeme over en saadan Gjenstand tilsidst for en Deel kommer an paa enhvers Smag. Hvad derimod mine Bemærkninger angaaer over det Raisonnement, der laae til Grund for Censorerne forhen undersøgte Embedshandling, saavelsom over det juridiske Princip, hvilket dette Raisonnement forudsætter, ligeledes over de trende omtalte usædelige Skuespil, da vilde det være et af de forunderligste Phænomener i den litteraire Verden, om Theatercensorerne vilde forsøge at opstille logiske Grundfætninger eller Begreber om Retfærdighed og Sædelighed, ifølge hvilke de skulde kunne godtgjøre, at deres omtalte Hovedraisonnement ikke indeholder nogen fallacia, eller at det ikke forudsætter

hiint juridiske Princip, eller at dette Princip (til Forsvar for hvilket de endnu ei have anført et eneste Ord, uagtet de, naar de vilde forsvare deres Embedshandling, først skulde tænkt paa dette) ikke er ugrundet, eller endeligen, at Stykker, som Figaros Bryllup og de tvende andre forhen omtalte, ikke ere anstødelige for den moralske Følelse, og forkastelige med Hensyn til Sædeligheden.

Endnu bemærke man, at alle nye endnu ei af dem fremsatte Grunde, ifølge hvilke de kunne meene, at Treias Alter burde forkastes, ikke kunne hjælpe dem stort i Hovedsagen. Thi vil Prof. Rahbek ikke med saadanne nye Grundes Fremstilling forbinde den Tilstaaelse (hvilken vel ingen kan vente), at han ved en urigtig Beretning har vilbet føre Publikum bag Lyset, og vil Etatsraad Olsen ikke hertil føie den Beskjendelse, at han har tiet stille dertil, uagtet han maatte see det og havde Anledning til at paatale det, saa sig alle muelige nye Grunde ikke meget i Henseende til Hovedsagen. Thi alle muelige Grunde, begge Herrer Censorer, nu først falde paa, kunne umueligen have ledet dem ved deres Beslutning paa den Tid, da de forkastede Stykket.

En Erklæring skylder jeg begge Herrer Censorer. Jeg har ikke indladt mig i denne Sag, uden med den Bevidsthed, at jeg kunde forsvare mine Sætninger. Da en og anden Paastand er blevet fremsat af mig uden noget Beviis, fordi dens Rigtighed forekom mig at være i Mine faldende nok, til at Beviis ikke behøvedes (s. Ex. pag. 13 og 14), og nogle andre maaffee ville synes ei at være tilstrækkeligen godtgjorte, saa skal jeg ingenslunde undslaae mig for, hvis Censorerne finde det fornødent at opfordre mig hertil, at føre deels Beviser, deels yderligere Beviser for hine Paastande, for saavidt de angaae deels Facta, deels de Grundsaetninger, hvilke

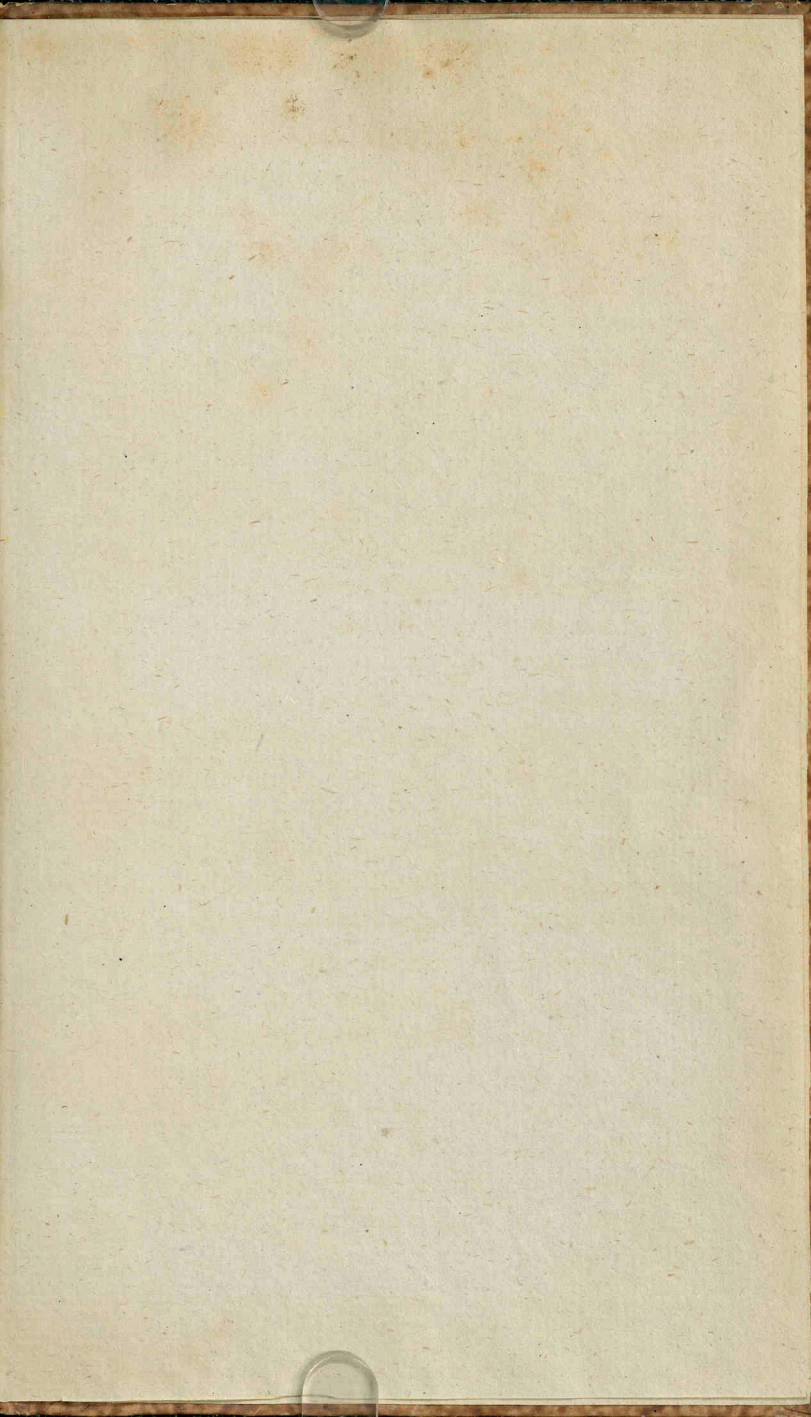
Censorerne i Anledning af Frias Alter have lagt for Dagen. Udenbar minutiose Indvendinger venter jeg ikke. Over enkelte Udtryk af mig maae, hvem der har Lyst, opholde sig saa meget, han vil. Jeg skal ikke have noget imod deslige indirecte Tilstaaelser om den Sags Godhed, hvilken Tølelse for Retfærdighed og Sædelighed alleene vilde have været i Stand til at bringe mig til at oplyse, om jeg end ikke havde kunnet henregne det med til mit Kald at oplyse æsthetiske Begreber og Anskuelser i et Tilfælde, i hvilket det er bleven viensynligt, hvor fornødne deslige Oplysninger ere.

Lovrigt vil der maaskee hos Læsere, der ynde Frias Alter, eller i det mindste erkjende, at det burde opføres, opstaae det Spørgsmaal, om det ikke, uagtet det ifølge den af Herr Etatsraad Olsen med hellig Simplicitet anstillede Beregning, hvis Rigtighed det ikke lonner Umagen at undersøge, skal være forkastet 6, siger sex Gange, skulde være gjorligt, at dette Stykke endnu kunde blive givet i de nærværende Theatercensurers Embedstid. En Maade, paa hvilken dette vel kunde skee, er ikke saa vanskeligt at udfinde. Om det bør skee, overlader jeg til Læseren at bedømme. At det vil skee, derom tvivler jeg meget.

Opføres det, vil det uden Tvivl i det Hele blive udført godt. I et Par af de specielle Tilfælde, i hvilke Theaterchefen ansees berettiget til at bestemme, hvad der maae opføres, uden at han behøver at raadfore sig med Censorerne, har man været saa hælbilig at see afskillige af Hovedscenerne saa godt udførte paa det kongelige Theater, at de maatte vække Lysten til at see det hele Stykke gives. De to af de komiske Hovedroller, Jakobs og Skoleholderens, bleve givne fortreffelig. Af Herr Frydenbal, hvis ypperlige Spil forhyer saa mangt et Stykkes Værd, tør man haabe, at han gjærne paatager sig den vanskeligste af de komiske Hovedrol-

ler, Bilbos. Mere end, at disse trende Roller udføres vel, vil neppe behøves for at sikre Stykkets Lykke ved Opførelsen. Men uden Tvivl ville flere Roller blive givne godt af vore Skuespillere. Man kunde fristes til det Dnske, at den Tid, da Stykket vil blive givet, allerede kunde bestemmes. Komme vil den sikkert engang, om end ei i de nærværende Theatereensorers Tid, noget, hvilket just ikke kan være meget magtpaaliggende, da Opførelsen af Stykket ikke kan være nok til at sikre nogen anden Forfatter for en lignende Fremfærd, siden det ifølge begge Censorerne's Erklæringer ingenlunde er Lune imod Luner kan et fast Forsæt være af megen Kraft, men desværre noget andet end Lune, der har lagt til Grund for den undersøgte Embedshandling, hvilken med Hensyn til den Maade, hvorpaa den er bleven forsvaret, og de frapante Erklæringer af Censorerne, til hvilke den har været Anledning, samt Statsraad Dissens hele Udfærd (der staaer Ytringer i hans Skrift, jeg vilde undsee mig ved at gjentage) sikkert kunde fortjene at henregnes til "de sørgeligste Særsyn i den danske Kulturhistorie," dersom begge Censorer's Forsvarsskrivter ikke saaledes stemte overeens med den Forestilling, man maatte gjøre sig om deres Motiver til en saadan Handling, at det snarere havde været et Særsyn, om de havde vidst for Publikum at forsvare deres Handlemaade paa en, om ikke tilstrækkelig, dog meere passende Maade.

Kjøbenhavn den 16de November 1816.

Page 4, 6

